

EUROPESE CENTRALE BANK

BANKENTOEZICHT

Leidraad voor banken inzake niet-renderende leningen

BANKENTOEZICHT

Maart 2017

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDZĪBA

BANKŪ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР BANKTILSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHLAD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

BANKENAUF SICHT

SUPERVISÃO BANCÁRIA

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Achtergronden bij deze leidraad	4
1.2	Toepasselijkheid van de leidraad	5
1.3	Aard en reikwijdte van deze leidraad	7
1.4	Opzet	7
2	NPL-strategie	8
2.1	Doel en overzicht	8
2.2	Beoordeling van de operationele omgeving	8
2.3	Formulering van de NPL-strategie	12
2.4	Uitvoering van het operationeel plan	16
2.5	Inbedding van de NPL-strategie	17
2.6	Rapportage aan de toezichthoudende autoriteit	18
3	Governance en operationele structuur voor NPL's	20
3.1	Doel en overzicht	20
3.2	Aansturing en besluitvorming	20
3.3	Operationeel model voor NPL's	21
3.4	Beheersingskader	30
3.5	Monitoring van NPL's en workoutactiviteiten voor NPL's	32
3.6	Mechanismen voor vroegtijdige waarschuwing/watchlists	40
3.7	Rapportage aan de toezichthoudende autoriteit	43
4	Forbearance	44
4.1	Doel en overzicht	44
4.2	Forbearance-opties en hun levensvatbaarheid	45
4.3	Gedegen forbearance-processen	50
4.4	Financiëlehaalbaarheidstoetsen	52

4.5	Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing	53
5	Identificatie van NPL's	54
5.1	Doel en overzicht	54
5.2	Toepassing van de definitie van NPE	56
5.3	Verband tussen NPE's en forbearance	63
5.4	Verdere aspecten van de definitie van niet-renderend	69
5.5	Verbanden tussen de prudentiële en financieel-administratieve definities	71
5.6	Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing	73
6	Bijzondere waardeverminderingen en afschrijvingen van NPL's	75
6.1	Doel en overzicht	75
6.2	Raming van voorzieningen op individuele basis	78
6.3	Raming van voorzieningen op collectieve basis	85
6.4	Andere aspecten bij het bepalen van bijzondere waardevermindering van NPL's	90
6.5	Afschrijving van NPL's	92
6.6	Tijdigheid van voorzieningen en afschrijvingen	93
6.7	Procedures voor het treffen van voorzieningen en afschrijvingen	94
6.8	Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing	98
7	Waardering van zekerheden in de vorm van onroerend goed	100
7.1	Doel en overzicht	100
7.2	Governance, procedures en beheersingsmaatregelen	101
7.3	Frequentie van waarderingen	104
7.4	Waarderingsmethodologie	105
7.5	Waardering van activa uit executies	111
7.6	Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing	113

Bijlage 1 Verklarende woordenlijst	114
Bijlage 2 Voorbeelden van NPL-segmentatiecriteria voor retailposities	117
Bijlage 3 Benchmark voor maatstaven voor monitoring van NPL's	120
Bijlage 4 Voorbeelden van indicatoren voor vroegtijdige waarschuwing	122
Bijlage 5 Uniforme beleidsvoorschriften inzake NPL's	124
Bijlage 6 Financiëlehaalbaarheidstoets voor kredietnemers (retail en corporate)	131
Bijlage 7 Samenvatting van voor toezichts- en transparantiedoelinden te rapporteren informatie over NPL's	136
Bijlage 8 Risico-overdracht van NPL's	148

1 Inleiding

1.1 Achtergronden bij deze leidraad

Bij een aantal banken in landen van het eurogebied is momenteel sprake van hoge niveaus niet-renderende leningen ('non-performing loans' – NPL's), zoals is te zien in Figuur 1.

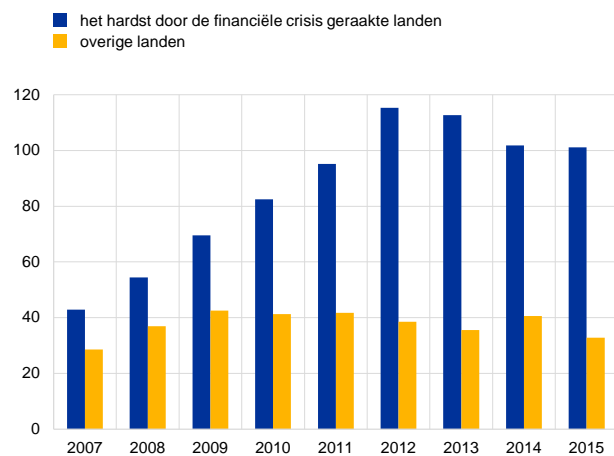
Er bestaat brede overeenstemming over het inzicht dat hoge NPL-niveaus op de balans, de winstgevendheid en de kapitaalpositie van banken drukken en dat ze daarom uiteindelijk een negatief effect hebben op de verlening van bankkredieten aan de economie¹.

Figuur 1

Het eurogebied: ontwikkeling van de Texas-ratio en het percentage leningen die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan

Texas-ratio: de verhouding tussen de NPL's en de som van het eigen vermogen onder aftrek van immateriële posten en preferent aandelenkapitaal ('tangible equity') en de kredietvoorzieningen

(2007-2015 in procenten, mediane waarden)

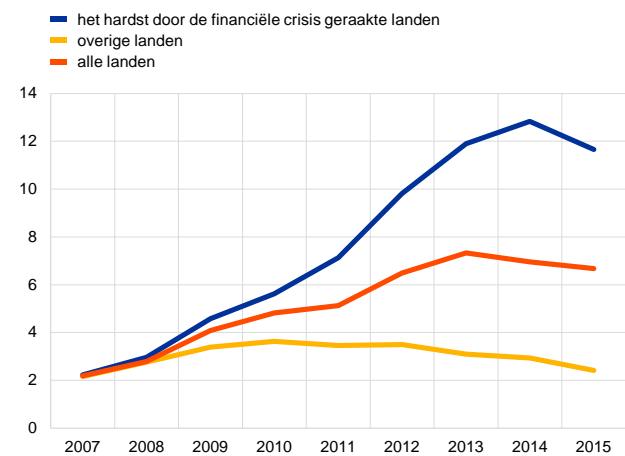

Bron: SNL Financial

Toelichting: Op basis van openbare gegevens, voor een steekproef van belangrijke bankgroepen. De landen die het hardst door de financiële crisis zijn geraakt, zijn Cyprus, Griekenland, Ierland, Italië, Portugal, Slovenië en Spanje.

Percentage leningen die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, voor belangrijke bankgroepen in het eurogebied

(2007-2015; percentage leningen, mediane waarden)

Bron: SNL Financial

Toelichting: Op basis van openbare gegevens, voor een steekproef van 55 belangrijke bankgroepen. De landen die het hardst door de crisis zijn geraakt, zijn Cyprus, Griekenland, Ierland, Italië, Portugal, Slovenië en Spanje.

Het doelbewust en duurzaam verlagen van NPL's op de bankbalansen is zowel vanuit micro- als macroprudentieel oogpunt gunstig voor de economie. Tegelijkertijd wordt erkend dat ook economisch herstel een belangrijke factor is bij het terugdringen van NPL's.

¹ Zie hiervoor door de ECB en anderen uitgevoerd onderzoek, bv. het volgende discussiestuk van het Internationaal Monetair Fonds (IMF): [A strategy for Resolving Europe's Problem Loans](#).

Het aanpakken van problemen met de kwaliteit van activa is een van de belangrijkste prioriteiten van het banktoezicht van de Europese Centrale Bank (ECB). Sinds 2014 besteedt de ECB extra aandacht aan dit onderwerp, allereerst in de vorm van de alomvattende beoordeling ('comprehensive assessment'). Deze bestond uit twee hoofdingrediënten: een beoordeling van de kwaliteit van de activa ('asset quality review' – AQR) en een stresstest. ECB-Banktoezicht heeft na afronding van de alomvattende beoordeling haar toezicht op NPL's verder geïntensiveerd. Bij hun doorlopende toezichtswerkzaamheden hebben de gezamenlijke toezichtsteams ('joint supervisory teams' – JST's) geconstateerd dat de banken uiteenlopende benaderingen volgen voor de identificatie, de waardering, het beheer en de afschrijving van NPL's. Tegen die achtergrond heeft de Raad van Toezicht van de ECB in juli 2015 een groep op hoog niveau (bestaande uit medewerkers van de ECB en nationale bevoegde autoriteiten) de opdracht gegeven om een consistente toezichtsaanpak voor NPL's te ontwikkelen.

Verder heeft ECB-Banktoezicht in de toezichtsprioriteiten kredietrisico's en verhoogde NPL-niveaus aangemerkt als belangrijke risico's voor de banken in het eurogebied.

Dankzij het werk van de groep op hoog niveau is een aantal best practices in kaart gebracht, waarvan ECB-Banktoezicht het nuttig acht om ze in deze openbare leidraad te beschrijven. Deze best practices moeten samen het geheel aan verwachtingen gaan uitmaken die ECB-Banktoezicht vanaf heden heeft.

Deze leidraad bevat hoofdzakelijk kwalitatieve elementen. Het is de bedoeling om aan de hand van de continue monitoring van de ontwikkelingen op het gebied van NPL's de reikwijdte van de leidraad uit te breiden. Als volgende stap hierbij wil de ECB meer nadruk gaan leggen op verbetering van de tijdigheid van voorzieningen en afschrijvingen.

Erkend wordt dat de aanpak van NPL's enige tijd zal kosten en een middellangetermijnperspectief vergt, maar de vastgelegde uitgangspunten zullen tevens dienen als basiskader voor de toezichtsevaluatie van banken op dit specifieke gebied. De JST's zullen in het kader van hun doorlopende toezichtswerkzaamheden met de banken overleg voeren over de toepassing van deze leidraad. Van de banken wordt verwacht dat ze de leidraad proportioneel en met gepaste urgentie toepassen, in overeenstemming met de omvang en de ernst van de NPL's waarmee ze te kampen hebben.

1.2 Toepasselijkheid van de leidraad

Deze leidraad richt zich op kredietinstellingen als bedoeld in artikel 4, lid 1, van Verordening (EU) nr. 575/2013 (CRR)². Deze instellingen worden in het vervolg aangeduid als "banken". De leidraad is grosso modo van toepassing op alle

² [Verordening \(EU\) nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende prudentiële vereisten voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van Verordening \(EU\) nr. 648/2012 \(PB L 176 van 27.6.2013, blz. 1\).](#)

belangrijke instellingen ('significant institutions' – SI's) die onder direct toezicht van het Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme (*Single Supervisory Mechanisme* – SSM) staan, inclusief hun internationale dochterondernemingen. De beginselen van evenredigheid en materialiteit zijn echter van toepassing. Dat betekent dat delen van dit document, namelijk de hoofdstukken 2 en 3 over NPL-strategie, de governance en operationele structuur voor NPL's, mogelijk relevanter zijn voor banken met een groot percentage NPL's ("banken met een hoog NPL-niveau") en die voor deze uitzonderlijke situatie een oplossing moeten zoeken. Dat neemt niet weg dat het voor SI's die een relatief laag totaal NPL-niveau hebben, toch nuttig zou kunnen zijn bepaalde delen van deze hoofdstukken toe te passen, bijvoorbeeld op portefeuilles met een hoog percentage NPL's. De hoofdstukken 4 tot en met 7 worden op alle SI's van toepassing geacht.

In het kader van deze gids definieert ECB-Bankentoezicht banken met een hoog NPL-niveau als banken met een NPL-niveau dat aanzienlijk boven het gemiddelde binnen de EU ligt.³ Deze definitie is echter sterk vereenvoudigd, en ook voor banken die er niet aan voldoen kan het nuttig zijn om de inhoud ervan volledig over te nemen, uit eigener beweging of op verzoek van de toezichthouders, met name wanneer er sprake is van een grote instroom van NPL's, een hoge mate van respijt ('forbearance') of activa uit executies ('foreclosed assets'), geringe mate van dekking door voorzieningen, of een hoge Texas-ratio.⁴

Deze NPL-leidraad is momenteel niet bindend. Dat neemt niet weg dat banken afwijkingen van de leidraad op verzoek van de toezichthouder dienen toe te lichten en te motiveren. Deze leidraad wordt in aanmerking genomen in het reguliere SREP-proces (SREP: *Supervisory Review and Evaluation Process* – procedure voor prudentiële toetsing en evaluatie) in het kader van het SSM, en niet-naleving kan aanleiding geven tot toezichtsmaatregelen.

Deze leidraad is niet bedoeld om toepasselijke (wettelijke) regels of verslaggevingsvereisten of leidraden die voortvloeien uit bestaande EU-verordeningen, -richtlijnen, de nationale omzettingen of equivalenten daarvan, noch door EBA gepubliceerde richtsnoeren te vervangen of teniet te doen. Deze leidraad is wel bedoeld als hulpmiddel ter verduidelijking van de verwachtingen die de toezichthouder heeft ten aanzien van het identificeren, beheren, waarderen en afschrijven van NPL's op gebieden waar andere verordeningen, richtlijnen of leidraden niet in voorzien of niet specifiek genoeg zijn. Waar over dezelfde onderwerpen bindend recht, verslaggevingsregels of nationale wetgeving bestaan, dienen de banken zich daaraan te houden. Verder wordt van de banken verwacht dat zij níét, met deze leidraad in de hand, bestaande verschillen tussen prudentiële en financieel-administratieve gezichtspunten verder vergroten. Integendeel, bij aanzienlijke verschillen dienen banken waar mogelijk spoedige convergentie tussen het prudentiële gezichtspunt en het financieel-administratieve gezichtspunt te bevorderen.

³ Een goede referentie bij het bepalen van de gemiddelde NPL-ratio's en de mate van dekking door voorzieningen in de EU is het driemaandelijkse [risicodashboard](#) van de Europese Bankautoriteit (EBA).

⁴ Zie de verklarende woordenlijst in Bijlage 1 voor definities van de verschillende begrippen die in deze leidraad worden gebruikt.

Deze leidraad geldt met ingang van de datum van publicatie. SI's kunnen echter ook na deze datum vastgestelde hiaten dichtten op basis van geschikte tijdsgebonden en met de respectieve JST's over een te komen actieplannen. Met het oog op consistentie en vergelijkbaarheid dient de verwachte verbetering in de informatieverschaffing over NPL's vanaf referentiedata in 2018 in te gaan.

1.3 Aard en reikwijdte van deze leidraad

Doorgaans wordt in deze leidraad korthedshalve de afkorting "NPL's" gebruikt. Maar technisch gesproken heeft de leidraad betrekking op alle niet-renderende blootstellingen ('non-performing exposures' – NPE's) volgens de EBA-definitie⁵, evenals activa uit executies, en raakt deze ook aan renderende blootstellingen met een verhoogd risico om niet-renderend te worden, zoals blootstellingen op een 'watchlist' en renderende respijtblootstellingen ('performing forborne exposures'). [In het vervolg van dit document wordt voor het begrip "blootstellingen" veelal "posities" of "risicoposities" gehanteerd, en voor het begrip "respijtblootstelling" "forbearancepositie".] In deze leidraad worden de begrippen NPL en NPE door elkaar gebruikt.

1.4 Opzet

Het document is zo opgezet dat het de cyclus van het NPL-beheer volgt. Het begint met de verwachtingen van de toezichthouder ten aanzien van NPL-strategieën (hoofdstuk 2). Deze hangen nauw samen met de in hoofdstuk 3 behandelde governance en operationele structuur voor NPL's. Daarna wordt in hoofdstuk 4 een overzicht gegeven van de belangrijkste aspecten van forbearance-maatregelen, en de identificatie van NPL's in hoofdstuk 5. Kwalitatieve richtlijnen voor NPL-voorzieningen en -afschrijvingen komen aan bod in hoofdstuk 6, en de waardering van onderpand in hoofdstuk 7.

⁵ Zie hoofdstuk 5 voor nadere bijzonderheden.

2 NPL-strategie

2.1 Doel en overzicht

In een NPL-strategie worden voor banken met een hoog NPL-niveau strategische doelen vastgelegd om binnen een realistisch, maar voldoende ambitieus tijdsbestek de NPL's terug te dringen (NPL-reductietargets). De strategie beschrijft voor elke relevante portefeuille de duidelijke, geloofwaardige en haalbare benadering en doelstellingen van de bank ten aanzien van een effectief beheer (d.w.z. maximalisering van de invordering) en de uiteindelijke verlaging van uitstaande NPL's.

De onderstaande stappen worden beschouwd als de belangrijkste bouwstenen voor de ontwikkeling en uitvoering van een NPL-strategie:

1. beoordeling van de operationele omgeving, met inbegrip van de interne NPL-capaciteit, de effecten van het externe klimaat op de oplossingen voor NPL's ('NPL workout') en de kapitaalimplicaties (zie paragraaf 2.2);
2. ontwikkeling van een NPL-strategie. Daaronder valt ook de formulering van targets voor de ontwikkeling van operationele capaciteit (kwalitatief) en voorziene NPL-verlaging (kwantitatief) op korte, middellange en lange termijn (zie paragraaf 2.3);
3. uitvoering van het operationeel plan, inclusief eventueel noodzakelijke veranderingen in de organisatiestructuur van de bank (zie paragraaf 2.4);
4. volledige verankering van de NPL-strategie in de beheerprocessen van de bank, dus inclusief een periodieke evaluatie en onafhankelijke monitoring (zie paragraaf 2.5).

De governanceaspecten van de NPL-strategie worden grotendeels behandeld in hoofdstuk 3.

2.2 Beoordeling van de operationele omgeving

Inzicht in de volledige context van de operationele omgeving, zowel in- als extern, is van fundamenteel belang voor de ontwikkeling van een ambitieuze doch realistische NPL-strategie.

De eerste stap bij de formulering en uitvoering van een geschikte NPL-strategie is dat de bank de volgende elementen beoordeelt:

1. de interne capaciteit voor effectief beheer, d.w.z. maximalisering van de invordering en verlaging van NPL's over een vastgestelde periode;
2. het externe klimaat en de operationele omgeving;

3. de kapitaalimplicaties van de NPL-strategie.

2.2.1 Interne capaciteit/zelfbeoordeling

Enkele belangrijke interne aspecten beïnvloeden de mate waarin de bank gehouden en ook in staat is het beheer – en daarmee tevens de vermindering – van NPL's en eventuele activa uit executies te optimaliseren. Om te bepalen hoe ernstig de situatie is en welke stappen er intern moeten worden ondernomen om deze aan te pakken, dient een grondige en realistische zelfbeoordeling te worden uitgevoerd.

De bank dient het navolgende volledig te kennen en te onderzoeken:

- De omvang en oorzaken van het NPL-probleem:
 - de omvang en ontwikkeling van haar NPL-portefeuille, en wel in voldoende detail. Daarvoor is het nodig dat de portefeuille op de juiste wijze wordt gesegmenteerd, zoals beschreven in hoofdstuk 3;
 - de oorzaken van NPL-in- en uitstromen, zo nodig per portefeuille;
 - overige potentiële correlaties en oorzaak-gevolgrelaties.
- Resultaten van eerder genomen NPL-maatregelen:
 - soorten en aard van de doorgevoerde maatregelen, inclusief forbearance-maatregelen;
 - de mate van succes van de genomen maatregelen en daarmee samenhangende factoren, waaronder de doeltreffendheid van forbearance-maatregelen.
- Operationele capaciteit (processen, tools, datakwaliteit, IT/automatisering, personeel/deskundigheid, besluitvorming, intern beleid en eventuele andere gebieden die voor de uitvoering van de strategie van belang zijn) voor de diverse stappen van het proces, waaronder (de opsomming is niet uitputtend):
 - vroegtijdige signalering en opsporing/identificatie van NPL's;
 - forbearance;
 - voorzieningen;
 - waardering van onderpand;
 - invordering/juridische procedures/executie ('foreclosure');
 - beheer van activa uit executies (indien van toepassing);
 - rapportage over NPL's en over de effectiviteit van de oplossingen voor NPL's.

Voor alle processtappen, inclusief de hierboven genoemde, dienen banken een grondige zelfbeoordeling uit te voeren om te bepalen wat hun sterke punten zijn, op welke punten ze belangrijke lacunes vertonen en welke verbeterpunten ze moeten doorvoeren om hun NPL-reductietargets te halen. Het hieruit voortvloeiende interne rapport moet ook ter beschikking worden gesteld aan het leidinggevend orgaan en de toezichtsteams.

Verder dienen banken relevante aspecten van de zelfbeoordeling ten minste een keer per jaar te herhalen of te actualiseren en daarover zo nodig ook regelmatig het oordeel van een onafhankelijke deskundige in te winnen.

2.2.2 Het externe klimaat en de operationele omgeving

Voor het bepalen van een NPL-strategie en de bijbehorende NPL-reductiedoelen is inzicht in het externe klimaat en de operationele omgeving (huidig en toekomstig) van fundamenteel belang. Bankens dienen de daarmee verband houdende ontwikkelingen nauwlettend te volgen en hun NPL-strategieën indien nodig aan te passen. Bij het bepalen van hun strategie moeten de banken rekening houden met de externe factoren uit onderstaande lijst. Deze lijst moet overigens niet als uitputtend worden beschouwd, want ook niet vermelde factoren kunnen in bepaalde landen of omstandigheden een belangrijke rol spelen.

Macro-economisch klimaat

Het macro-economisch klimaat speelt een sleutelrol bij het formuleren van de NPL-strategie en kan het best op dynamische wijze in de strategie worden opgenomen. Daarmee wordt ook de dynamiek van de vastgoedmarkt⁶ en de specifieke, relevante subsegmenten daarvan bedoeld. De NPL-strategie van banken met grote sectorconcentraties in hun NPL-portefeuilles (bv. scheepvaart of landbouw) dient te worden gevoed door een grondige en constante analyse van de dynamiek van die sector(en).

Verlaging van het risico van NPL's is haalbaar en moet worden nagestreefd, ook in een minder gunstig macro-economisch klimaat.⁷

Marktverwachtingen

Door de verwachtingen van externe partijen (waaronder, maar niet uitsluitend, ratingbureaus, marktanalisten, onderzoekers en cliënten) ten aanzien van aanvaardbare NPL-niveaus en dekkingsgraden te evalueren, kunnen banken met een hoog NPL-niveau gemakkelijker bepalen in hoeverre en hoe snel zij hun NPL-

⁶ Alleen indien door vastgoed zekergestelde risicoposities relevant zijn voor de NPL-portefeuille.

⁷ Verderop in dit hoofdstuk wordt een voorbeeld gegeven van een targetkader dat door Griekse SI's is toegepast.

portefeuilles moeten afbouwen. Deze partijen hanteren vaak (inter)nationale benchmarks en vergelijkende analyses.

Vraag naar NPL's bij beleggers

De trends en de dynamiek in de nationale en internationale markten voor NPL-portefeuilles helpen banken geïnformeerde strategische beslissingen te nemen over prognoses van de waarschijnlijkheid dat portefeuilles kunnen worden verkocht en van hun mogelijke prijs. Uiteindelijk bepalen beleggers hun prijs echter van geval tot geval en is een van de doorslaggevende factoren daarbij de kwaliteit van de documentatie en de blootstellingsgegevens die banken over hun NPL-portefeuilles kunnen verstrekken.

NPL-servicing

Een andere factor die van invloed kan zijn op de NPL-strategie is de staat van de NPL-servicingsector. Gespecialiseerde servicingbedrijven kunnen de kosten voor het aanhouden en oplossen van NPL's aanzienlijk verlagen. De bank dient dergelijke servicingovereenkomsten echter goed in te kleden en goed te beheren.

Regelgevend, juridisch en gerechtelijk kader

Regelgevende, juridische en gerechtelijke kaders op nationaal, Europees en internationaal niveau beïnvloeden de NPL-strategie van banken en hun vermogen de omvang van hun NPL's te verminderen. Zo beïnvloeden juridische of gerechtelijke obstakels bij de uitwinning van onderpand of en hoe een bank een gerechtelijke procedure tegen een kredietnemer kan beginnen of activa kan ontvangen ter vereffening van een schuld. Ook zijn ze van invloed op de kosten van uitwinning van het onderpand die bij de raming van de kredietvoorziening worden gehanteerd. Banken dienen daarom goed op de hoogte te zijn van de details van gerechtelijke procedures voor NPL-workouts, zowel voor verschillende categorieën activa als in de verschillende jurisdicties waar ze actief zijn en een hoog NPL-niveau hebben. In het bijzonder dienen ze het volgende te beoordelen: de gemiddelde duur van dergelijke procedures, wat deze procedures gemiddeld financieel opleveren, de prioriteit van de verschillende soorten posities en de implicaties die deze heeft voor de uitkomsten (denk bv. aan zekergestelde en niet-zekergestelde posities), de verschillende soorten onderpand en garanties, hun prioriteit en hun implicaties voor de uitkomsten (denk bv. aan tweede of derde zekerheidsrechten en persoonlijke garantstellingen), de gevolgen van consumentenbescherming voor juridische besluiten (vooral bij blootstelling aan retailhypotheken) en de gemiddelde totale kosten van gerechtelijke procedures. Bovendien dient er rekening mee te worden gehouden dat de juridische omgeving op het gebied van consumentenbescherming ook een rol speelt in de communicatie en interactie met cliënten.

Fiscale implicaties

De implicaties van de nationale belastingstelsels voor de vorming van voorzieningen en het afschrijven van NPL's zijn eveneens van invloed op de NPL-strategie.

2.2.3 Implicaties van de NPL-strategie voor de kapitaalpositie

Kapitaalniveaus en de wijze waarop deze zich volgens de prognoses zullen ontwikkelen spelen een belangrijke rol bij het bepalen van de mogelijkheden voor NPL-reductie die banken ter beschikking staan. Bankens moeten in staat zijn om de mogelijke implicaties van de diverse elementen van hun NPL-strategie voor hun kapitaalpositie te vangen in dynamische modellen, idealiter voor diverse economische scenario's. Bij deze implicaties moet ook rekening worden gehouden met het risicobereidheidskader en het interne beoordelingsproces van de kapitaaltoereikendheid (ICAAP).

Bankens met een hoog NPL-niveau, een kleine kapitaalbuffer en een geringe winstgevendheid moeten in hun kapitaalplan passende maatregelen opnemen om hun balans duurzaam op te schonen.

2.3 Formulering van de NPL-strategie

Een NPL-strategie dient ten minste tijdsgebonden, kwantitatieve NPL-targets te omvatten, uitgewerkt in een bijbehorend, uitgebreid operationeel plan. De strategie dient te worden gebaseerd op een zelfbeoordeling en een analyse van de implementatiemogelijkheden. De NPL-strategie en het operationele plan moeten door het leidinggevend orgaan van de bank worden goedgekeurd en ten minste eenmaal per jaar worden geëvalueerd.

2.3.1 Uitvoeringsmogelijkheden

Bankens dienen op grond van de hierboven beschreven beoordeling te evalueren over welke uitvoeringsmogelijkheden zij precies beschikken en welke financiële gevolgen elk van deze opties met zich meebrengt. Hieronder volgen enkele voorbeelden van uitvoeringsmogelijkheden, die elkaar niet uitsluiten:

- **Aanhouden/forbearance:** Een aanhoudingsstrategie hangt nauw samen met het operationeel model, de deskundigheid op het gebied van forbearance en kredietnemersbeoordeling, de operationele capaciteit voor NPL-beheer, het uitbesteden van servicing en het afschrijvingsbeleid.
- **Portefeuille actief verlagen:** Dit kan worden bereikt door verkoop en/of afschrijving van reeds voorziene NPL's die oninbaar worden geacht. Deze mogelijkheid hangt nauw samen met de toereikendheid van de voorzieningen,

de waardering van zekerheden, de kwaliteit van gegevens over posities en de vraag naar NPL's onder beleggers.

- Aard van de risicopositie wijzigen: Hieronder vallen onder meer executie, omzetting van leningen in aandelenbelangen (debt-to-equity swaps), omzetting van leningen in andere activa (debt-to-asset swaps) en substitutie van onderpand.
- Juridische stappen: Hieronder vallen insolventieprocedures en buitengerechtelijke oplossingen.

Banken dienen ervoor te zorgen dat zij in hun NPL-strategie niet slechts inzetten op één optie, maar kiezen voor een combinatie van strategieën/mogelijkheden waarmee zij hun doelstellingen op korte en (middel)lange termijn zo goed mogelijk kunnen realiseren. Ook moeten ze onderzoeken welke mogelijkheden gunstig zijn voor verschillende portefeuilles en segmenten (zie paragraaf 3.3.2 over portefeuillesegmentatie) en in verschillende omstandigheden.

Voorts dienen banken te zoeken naar strategische mogelijkheden voor NPL-reductie op (middel)lange termijn die misschien niet onmiddellijk uitvoerbaar zijn. Zo zou een gebrek aan directe vraag naar NPL's onder beleggers op (middel)lange termijn kunnen veranderen. In de operationele plannen moet misschien al worden geanticipeerd op dergelijke veranderingen. Zo moet de kwaliteit van de gegevens over NPL-posities mogelijk worden verbeterd om in de toekomst klaar te zijn voor transacties met beleggers.

Banken die tot de conclusie komen dat bovengenoemde uitvoeringsmogelijkheden voor bepaalde portefeuilles, segmenten of afzonderlijke posities op (middel)lange termijn niet tot een doelmatige NPL-reductie leiden, dienen dit duidelijk tot uiting te laten komen door tijdig passende voorzieningen te vormen. Zodra een toereikend voorzieningenniveau is bereikt, dient de bank oninbaar geachte leningen tijdig af te schrijven.

Ten slotte wordt erkend dat transacties waarmee NPL-risico's worden overgedragen en NPL's worden gesecuritiseerd gunstig kunnen zijn voor banken wat betreft hun financiering, liquiditeitsbeheer, specialisatie en doelmatigheid. Dergelijke transacties betreffen over het algemeen echter complexe processen en dienen zorgvuldig te worden uitgevoerd. Bijgevolg wordt van instellingen die dergelijke transacties willen aangaan, verwacht dat ze degelijke risicoanalyses verrichten en over adequate risicobeheersingsprocessen beschikken⁸ (zie Bijlage 8 voor meer details).

2.3.2 Targets

Voordat een bank begint targets voor de korte tot middellange termijn te formuleren, dient zij duidelijk voor ogen te hebben wat voor de lange termijn redelijke NPL-niveaus zijn, zowel op geaggregeerd als op portefeuilleniveau. Erkend wordt dat er

⁸ Zoals vereist voor securitisaties krachtens artikel 82, lid 1, van de CRD.

nogal wat onzekerheid bestaat over de tijd die nodig is om deze langetermijndoelen te bereiken, maar deze doelen vormen een belangrijke input bij het vaststellen van adequate targets voor de korte en middellange termijn. Om te bepalen wat op lange termijn “redelijke” NPL-niveaus zijn, dienen banken die actief zijn in een gespannen macro-economisch klimaat ook internationale of historische benchmarks te raadplegen.⁹

Banken met een hoog NPL-niveau dienen in hun NPL-strategie minimaal duidelijk gedefinieerde kwantitatieve targets (die indien van toepassing ook activa uit executies omvatten) op te nemen. Deze dienen door het leidinggevend orgaan te worden goedgekeurd. De combinatie van deze targets moet, in elk geval op middellange termijn, leiden tot een concrete reductie van NPL-posities, zowel bruto als na aftrek van voorzieningen. Verwachtingen ten aanzien van veranderingen in het macro-economisch klimaat mogen weliswaar een rol spelen bij het vaststellen van de NPL-reductietargets (mits gebaseerd op gedegen externe prognoses), ze mogen niet de enige bepalende factor zijn.

De targets dienen aan de hand van ten minste de volgende punten te worden geformuleerd:

- tijdsduur, d.w.z. voor de korte termijn (indicatie: 1 jaar), middellange termijn (indicatie: 3 jaar) en eventueel de lange termijn;
- de belangrijkste portefeuilles (bv. retail-hypotheek, retail-consumenten, retail-kleine bedrijven en zelfstandigen, corporate-kleine en middelgrote ondernemingen, corporate-grootbedrijf en zakelijk vastgoed);
- de gekozen manier om de voorziene reductie te bewerkstelligen, zoals door inning van gelden via een aanhoudingsstrategie, inbezitting van zekerheden ('collateral repossession'), invordering via gerechtelijke procedures, opbrengsten uit de verkoop van NPL's of afschrijvingen.

Banken met een hoog NPL-niveau dienen in hun NPL-doelen minimaal een prognose op te nemen van de absolute of procentuele reductie van de NPL-positie, zowel vóór als na aftrek van voorzieningen en niet alleen op geaggregeerd niveau, maar ook voor de grootste NPL-portefeuilles. Daar waar activa uit executies die van materieel belang zijn¹⁰, dient er een speciale strategie te worden geformuleerd voor dit soort activa, of er moeten ten minste reductietargets voor activa uit executies in de NPL-strategie worden opgenomen. Daarbij wordt erkend dat een NPE-reductie op korte termijn kan leiden tot een toename van de activa uit executies zolang deze activa nog niet zijn verkocht. De duur van deze periode dient echter duidelijk begrensd te worden, aangezien executies juist een spoedige verkoop van de betreffende activa ten doel hebben. De verwachtingen van de toezichthouders ten aanzien van de waardering en aanpak betreffende activa uit executies wordt

⁹ Voor targets op korte en middellange termijn zijn internationale benchmarks van minder belang.

¹⁰ Bijvoorbeeld wanneer de verhouding tussen activa uit executies en het totaal aan leningen plus activa uit executies aanzienlijk hoger ligt dan het gemiddelde voor banken uit de EU die de mogelijkheid hebben om tot executie van activa over te gaan.

behandeld in paragraaf 7.5. Deze verwachtingen dienen in de NPL-strategie tot uiting te komen.

De beschreven targets dienen te worden afgestemd op meer gedetailleerde operationele targets. Alle monitoringindicatoren die in paragraaf 3.5.3 uitgebreid worden besproken kunnen als aanvullende target worden geïmplementeerd, bijvoorbeeld met betrekking tot NPL-stromen, dekking, ingevorderde bedragen, de kwaliteit van de forbearance-maatregelen (bv. percentage hernieuwde wanbetalingen), de status van juridische stappen of de identificatie van niet-levensvatbare (opgezegde) posities. Daarbij dient de bank ervoor te zorgen dat dergelijke aanvullende NPL-targets de juiste focus hebben, en wel op posities met een hoog risico, bv. als gevolg van rechtszaken en langdurige betalingsachterstanden.

Voorbeeld 1 toont algemene kwantitatieve targets die in 2016 zijn geïmplementeerd door Griekse SI's. In eerste instantie werden voor alle grote portefeuilles driemaandelijks targets geformuleerd voor het eerste jaar. Elk van deze algemene targets ging vergezeld van een standaardpakket aan meer gedetailleerdere monitoringindicatoren, bv. de NPE-ratio en de mate van dekking door voorzieningen voor target 1 en een uitsplitsing naar herkomst van de gerealiseerde posities voor target 3.

Voorbeeld 1

Voorbeeld van door Griekse SI's in 2016 geïmplementeerde algemene NPL-targets

Resultaatgerichte operationele targets	
1	Omvang NPE's (bruto)
2	Omvang NPL's (bruto)
3	Ingevorderde geldbedragen (inning, realisaties en verkoop) van NPE's / totaal gemiddelde NPE's
Op duurzame oplossingen gerichte operationele target	
4	Leningen met langetermijnaanpassingen / NPE's plus renderende forbearance-posities met langetermijnaanpassingen
Op actie gerichte operationele targets	
5	NPE >720 achterstallige dagen, niet opgezegd / (NPE >720 achterstallige dagen, niet opgezegd + opgezegd)
6	Opgezegde leningen waarvoor juridische maatregelen in gang zijn gezet / totaal aan opgezegde leningen
7	NPE's van actieve kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) ¹¹ waarvoor in de afgelopen 12 maanden een levensvatbaarheidstoets is uitgevoerd / NPE's van actieve kmo's
8	NPE's van gemeenschappelijke kredietnemers ¹² in de vorm van kmo's en grootbedrijven waarvoor een gemeenschappelijke herstructureringsoplossing is toegepast.
9	NPE's van grootbedrijven waarvoor de banken een specialist in de arm hebben genomen om een bedrijfsherstructureringsplan uit te voeren.

Banken die het NPL-strategieproces voor het eerst doorlopen, zullen waarschijnlijk meer nadruk leggen op kwalitatieve kortetermijntargets. Het doel hierbij is om de tekortkomingen die uit de zelfbeoordeling naar voren zijn gekomen aan te pakken en zo een kader voor effectief en tijdig NPL-beheerkader te scheppen dat het mogelijk maakt om de goedgekeurde kwantitatieve NPL-targets voor de middellange tot lange termijn met succes te implementeren.

¹¹ Een onderneming wordt als "actief" aangemerkt wanneer deze niet "slapend" is. Het begrip "slapende onderneming" is op Grieks recht gebaseerd en verwijst naar ondernemingen die gedurende de referentieperiode geen activiteiten hebben gehad.

¹² "Gemeenschappelijk" verwijst naar debiteuren met posities bij meer dan één bank.

2.3.3 Operationeel plan

De NPL-strategie van een bank met een hoog NPL-niveau moet worden ondersteund door een operationeel plan dat ook is goedgekeurd door het leidinggevend orgaan. In het operationeel plan moet duidelijk worden omschreven hoe de bank haar NPL-strategie operationeel zal implementeren over een tijdshorizon van 1 tot 3 jaar (afhankelijk van het type operationele maatregelen dat nodig is).

Het operationeel NPL-plan dient ten minste het volgende te omvatten:

- duidelijke tijdsgebonden doelstellingen en doelen;
- per portefeuillesegment te verrichten activiteiten;
- governancestructuren, met inbegrip van verantwoordelijkheden en rapportagemechanismen voor vooraf omschreven activiteiten en resultaten;
- kwaliteitsnormen om succesvolle resultaten te waarborgen;
- de benodigde personele en andere middelen;
- een plan voor de vereiste verbetering van de technische infrastructuur;
- gedetailleerde en geconsolideerde begrotingsvereisten voor de tenuitvoerlegging van de NPL-strategie;
- geplande interactie en communicatie vis-à-vis interne en externe belanghebbenden (bv. in verband met verkoop-, servicing-, doelmatigheidsinitiatieven, enz.).

In het operationeel plan dient specifieke nadruk te worden gelegd op interne factoren die een beletsel zouden kunnen vormen voor een succesvolle uitvoering van de NPL-strategie.

2.4 Uitvoering van het operationeel plan

De tenuitvoerlegging van het operationeel NPL-plan dient te steunen op geschikte beleidsmaatregelen en procedures, duidelijke verantwoordelijkheden en adequate governancestructuren (waaronder escalatieprocedures).

Afwijkingen van het plan moeten tijdig worden opgemerkt en gerapporteerd aan het leidinggevend orgaan, waarna passende corrigerende maatregelen moeten worden genomen.

Sommige banken met een hoog NPL-niveau zullen mogelijk verstrekkende veranderingsmanagementmaatregelen moeten doorvoeren om het NPL-workoutkader, als essentieel element, te integreren in hun bedrijfscultuur.

2.5 Inbedding van de NPL-strategie

Omdat een succesvolle uitvoering van de NPL-strategie afhankelijk is van een groot aantal verschillende werkgebieden binnen de bank, moet de strategie worden ingebed in (strategische, tactische en operationele) processen op alle niveaus van de organisatie.

Informatie

Banken met een hoog NPL-niveau dienen een sterke nadruk te leggen op het communiceren van de voornaamste bestanddelen van de NPL-strategie aan alle medewerkers, in overeenstemming met de aanpak die is gekozen voor de algemene strategie en visie van de instelling. Dit is met name belangrijk wanneer de tenuitvoerlegging van de NPL-strategie verreikende veranderingen in bedrijfsprocedures met zich meebrengt.

Verantwoordelijkheden, incentives, managementdoelen en prestatie monitoring

Alle banken dienen de taken, verantwoordelijkheden en formele rapportagelijnen voor de tenuitvoerlegging van de NPL-strategie, met inbegrip van het operationeel plan, duidelijk te omschrijven en te documenteren.

Voor het personeel en het management dat betrokken is bij de NPL-workoutactiviteiten dienen duidelijke individuele (of team-)doelen en incentives te worden vastgesteld die zijn gericht op verwezenlijking van de in de NPL-strategie, met inbegrip van het operationeel plan, overeengekomen targets. Deze incentives moeten doeltreffend zijn en mogen niet ondergeschikt zijn aan andere, potentieel conflicterende incentives. In het beloningsbeleid en de prestatie monitoringkaders die hiermee verband houden, dient in voldoende mate met de NPL-targets rekening te worden gehouden.

Businessplan en begroting

Alle relevante componenten van de NPL-strategie dienen volledig in overeenstemming te worden gebracht met en worden geïntegreerd in het businessplan en de bedrijfsbegroting. Dit omvat bijvoorbeeld de kosten die zijn verbonden aan de uitvoering van het operationeel plan (middelen, IT, enz.), maar ook potentiële verliezen uit NPL-workoutactiviteiten. Sommige banken zouden het nuttig kunnen vinden om voor deze verliezen speciale NPL-verliesbegrotingen vast te stellen teneinde de interne bedrijfsbeheersing en -planning te vergemakkelijken.

Risicobeheersingskader en risicocultuur

De NPL-strategie moet volledig worden ingebed in het risicobeheersingskader. In dat verband dient bijzondere aandacht te worden geschonken aan:

- ICAAP¹³: Alle relevante componenten van de NPL-strategie moeten volledig in overeenstemming worden gebracht met en worden geïntegreerd in het ICAAP. Van banken met een hoog NPL-niveau wordt verwacht dat ze een kwantitatieve en kwalitatieve beoordeling maken van NPL-ontwikkelingen in basis- en stressomstandigheden, inclusief de effecten op de kapitaalplanning;
- Risicobereidheidskader (RAF)¹⁴: Het risicobereidheidskader en de NPL-strategie houden nauw verband met elkaar. Voor dit risicobereidheidskader moeten duidelijk omschreven, door het leidinggevend orgaan goedgekeurde maatstaven en limieten worden vastgesteld die zijn afgestemd op de kernelementen en targets van de NPL-strategie;
- Herstelplan¹⁵: Wanneer het herstelplan met NPL's samenhangende indicatorwaarden en acties omvat, dienen banken ervoor te zorgen dat deze zijn afgestemd op de targets van de NPL-strategie en het operationeel plan.

Daarnaast moet worden gezorgd voor een hoog niveau van monitoring van en toezicht op de formulering en tenuitvoerlegging van de NPL-strategie (inclusief het operationeel plan) door risicobeheersingsfuncties.

2.6 Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit

Van banken met een hoog NPL-niveau wordt verwacht dat ze in het eerste kwartaal van elke kalenderjaar verslag uitbrengen over hun NPL-strategie, inclusief het operationeel plan, aan hun gezamenlijke toezichtsteam (JST). Om onderlinge vergelijkingen te vergemakkelijken, moeten banken ook het in Bijlage 7 bij deze leidraad gegeven standaardformulier met een overzicht van de kwantitatieve targets en de voortgang in de voorgaande 12 maanden ten opzichte van het plan overleggen. Dit standaardformulier moet jaarlijks worden ingediend. Het leidinggevend orgaan moet deze documenten goedkeuren voordat ze bij de toezichhoudende autoriteiten worden ingediend.

¹³ Als gedefinieerd in artikel 108 van Richtlijn 2013/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende toegang tot het bedrijf van kredietinstellingen en het prudentieel toezicht op kredietinstellingen en beleggingsondernemingen (PB L 176 van 27.6.2013, blz. 338), ook bekend als de CRD; zie ook de verklarende woordenlijst.

¹⁴ Als beschreven in het document *Principles for An Effective Risk Appetite Framework* van de Financial Stability Board; zie ook de woordenlijst.

¹⁵ Als vereist op grond van Richtlijn 2014/59/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende de totstandbrenging van een kader voor het herstel en de afwikkeling van kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van Richtlijn 82/891/EEG van de Raad en de Richtlijnen 2001/24/EG, 2002/47/EG, 2004/25/EG, 2005/56/EG, 2007/36/EG, 2011/35/EU, 2012/30/EU en 2013/36/EU en de Verordeningen (EU) nr. 1093/2010 en (EU) nr. 648/2012, van het Europees Parlement en de Raad (PB L 173 van 12.6.2014, blz. 190), ook wel genoemd de Herstel- en afwikkelingsrichtlijn voor banken (Bank Recovery and Resolution Directive – BRRD) (Richtlijn 2014/59/EU); zie tevens de verklarende woordenlijst.

Voor een soepel verloop van het proces dienen banken in een vroeg stadium van de ontwikkeling van de NPL-strategie hun JST raadplegen.

3 Governance en operationele structuur voor NPL's

3.1 Doel en overzicht

Zonder een passende governancestructuur en operationele opzet zullen banken niet in staat zijn hun NPL-problemen efficiënt en duurzaam aan te pakken.

In dit hoofdstuk worden essentiële elementen voor de governance en de opzet van een NPL-workoutkader uiteengezet, beginnend bij belangrijke aspecten van de aansturing en besluitvorming (paragraaf 3.2). Daarna worden aanwijzingen gegeven voor het operationeel NPL-model (paragraaf 3.3), het internebeheersingskader en de NPL-monitoring (de paragrafen 3.4 en 3.5) en processen voor vroegtijdige waarschuwing (paragraaf 3.6).

3.2 Aansturing en besluitvorming

In overeenstemming met internationale en nationale toezichtsrichtsnoeren dient het leidinggevend orgaan van een bank de strategie van de instelling goed te keuren en te bewaken.¹⁶ Voor banken met een hoog NPL-niveau vormt de NPL-strategie, waaronder het operationeel plan, een cruciaal onderdeel van de overkoepelende strategie, en daarom moet deze door het leidinggevend orgaan worden goedgekeurd en aangestuurd. In het bijzonder moet het leidinggevend orgaan:

- de NPL-strategie, met inbegrip van het operationeel plan, jaarlijks goedkeuren en regelmatig evalueren;
- toezicht houden op de tenuitvoerlegging van de NPL-strategie;
- managementdoelstellingen (waaronder een voldoende aantal kwantitatieve doelstellingen) en incentives voor NPL-workoutactiviteiten vaststellen;
- periodiek (ten minste elk kwartaal) de voortgang controleren ten opzichte van de in de NPL-strategie, met inbegrip van het operationeel plan, geformuleerde targets en mijlpalen;
- adequate goedkeuringsprocedures voor NPL-workoutbesluiten vaststellen; voor bepaalde grote NPL-posities moeten deze worden onderworpen aan goedkeuring door het leidinggevend orgaan;
- met NPL's samenhangend beleid goedkeuren en ervoor zorgen dat dit volledig wordt begrepen door het personeel;

¹⁶ Zie ook "Toezichtsverklaring van het SSM inzake governance en risicobereidheid" van juni 2016.

- zorgen voor voldoende interne beheersingsmaatregelen bij NPL-beheerprocessen (met een bijzondere focus op activiteiten die verband houden met NPL-classificaties, voorzieningen, waardering van onderpand en de duurzaamheid van forbearance-oplossingen);
- beschikken over voldoende expertise wat betreft NPL-beheer.¹⁷

Van het leidinggevend orgaan en andere relevante managers wordt verwacht dat ze een deel van hun tijd, dat evenredig is aan de NPL-risico's binnen de bank, besteden aan met NPL-workouts samenhangende aangelegenheden.

Voorals NPL-workoutvolumes oplopen, dient de bank duidelijk omschreven, doelmatige en consistente besluitvormingsprocedures vast te stellen en te documenteren. In dit verband dient te allen tijde een goed werkende tweede verdedigingslinie te zijn geïnstalleerd.

3.3 Operationeel model voor NPL's

3.3.1 NPL-workouteenheden

Afzonderlijke, speciale eenheden

Internationale ervaringen leren dat een geschikt operationeel NPL-model is gebaseerd op speciale NPL-workouteenheden ('workout units' – WU's) die zijn gescheiden van eenheden die verantwoordelijk zijn voor het afsluiten van leningen. De voornaamste redenen voor deze scheiding zijn het wegnemen van potentiële belangenconflicten en het gebruik van specifieke NPL-deskundigheid van medewerkers tot aan het managementniveau.

Banken met een hoog NPL-niveau dienen daarom afzonderlijke en speciale NPL-WU's op te zetten, idealiter vanaf het moment dat er betalingsachterstanden¹⁸ ontstaan, maar uiterlijk vanaf de classificatie van een positie als NPL. Deze scheiding van taken moet niet alleen van toepassing zijn op activiteiten in het kader van cliëntrelaties (zoals onderhandelingen over forbearance-oplossingen met cliënten), maar ook op het besluitvormingsproces. In dit verband dienen banken te overwegen om speciale besluitvormingsorganen voor NPL-workouts (bijvoorbeeld een NPL-comité) in te stellen. Waar overlappings met bij het afsluiten van leningen betrokken organen, managers of deskundigen niet te vermijden zijn, dient het institutioneel kader ervoor te zorgen dat potentiële belangenconflicten voldoende worden gemitigeerd.

¹⁷ In bepaalde landen zijn banken begonnen om doelbewust specifieke kennis over NPL's op te bouwen binnen het leidinggevend orgaan.

¹⁸ Wanneer vroege betalingsachterstanden niet afzonderlijk worden beheerd, dient de instelling te beschikken over passende beleids- en beheersingsmaatregelen en over een IT-architectuur om potentiële belangenconflicten te mitigeren.

Erkend wordt dat voor bepaalde business lines of posities (waarvoor bijvoorbeeld speciale knowhow nodig is), het opzetten van een volledig gescheiden organisatorische eenheid mogelijk niet uitvoerbaar is of dat de inbedding daarvan langere tijd kan duren. In dergelijke gevallen dienen interne beheersingsmaatregelen te zorgen voor voldoende mitigatie van potentiële belangenconflicten (zoals een onafhankelijk oordeel over de beoordeling van de kredietwaardigheid van kredietnemers).

Hoewel NPL-WU's gescheiden moeten zijn van afdelingen die lening afsluiten eenheden, dient er een mechanisme voor het geven van regelmatige feedback tussen beide functies te worden ingesteld, bv. voor de uitwisseling van de informatie die nodig is voor de planning van NPL-instromen of het delen van uit NPL-oplossingen getrokken lessen die relevant zijn voor het afsluiten van nieuwe leningen.

Afstemming op NPL-levenscyclus

NPL-WU's dienen te worden opgezet voor de volledige NPL-levenscyclus¹⁹, om te waarborgen dat NPL-workoutactiviteiten en contacten met de kredietnemer volledig op de betrokken kredietnemer worden toegesneden, alle toepasselijke workoutfasen de juiste focus hebben en het personeel voldoende gespecialiseerd is. Relevante fasen in de NPL-levenscyclus zijn:

- **Vroege betalingsachterstanden (tot en met 90 achterstallige dagen)**²⁰: Tijdens deze fase ligt de nadruk op initiële contacten met de kredietnemer voor vroegtijdige invordering en op het verzamelen van de informatie die nodig is om een gedetailleerde beoordeling te kunnen maken van de omstandigheden van de kredietnemer (financiële positie, status van leningdocumenten, status van onderpand, mate van medewerking, enz.). Op basis van de vergaarde informatie kan een passende segmentering van kredietnemers (zie paragraaf 3.3.2) plaatsvinden, die uiteindelijk bepalend is voor de meest geschikte workoutstrategie voor de kredietnemer. In deze fase kunnen ook forbearance-opties voor de korte termijn op tafel komen te liggen (zie ook hoofdstuk 4) om de financiële positie van de kredietnemer te stabiliseren voordat een geschikte workoutstrategie wordt vastgesteld. Daarnaast dient de bank te zoeken naar mogelijkheden om haar positie te versterken (bv. door nieuwe leningdocumenten te ondertekenen, uitstaande zekerheden te optimaliseren, het weglekken van geldmiddelen te minimaliseren, aanvullende zekerheid te laten stellen (indien beschikbaar));

¹⁹ Dit omvat ook activa die technisch niet worden aangemerkt als NPE's, zoals posities met vroege betalingsachterstanden, forbearance-posities of activa uit executies – die een essentiële rol in het NPL-workoutproces vervullen.

²⁰ Posities waarbij sprake is van onwaarschijnlijkheid van betaling zouden deel kunnen uitmaken van vroege betalingsachterstanden of herstructureringsafdelingen, afhankelijk van de complexiteit.

- **Langdurige betalingsachterstanden / herstructurering / forbearance²¹:**
Deze fase is gefocust op de uitvoering en formalisering van herstructurerings-/forbearance-regelingen met kredietnemers. Deze herstructurerings-/forbearance-regelingen dienen alleen te worden gesloten wanneer uit de financiëlehaalbaarheidstoets ('borrower affordability assessment') is geconcludeerd dat er inderdaad levensvatbare herstructureringsmogelijkheden bestaan (zie ook hoofdstuk 4). Na de voltooiing van een herstructurerings-/forbearance-regeling dient de kredietnemer gedurende een duidelijk omschreven minimumtermijn (waarvoor wordt aanbevolen om deze af te stemmen op de hersteltermijn in de EBA-definitie van NPE, d.w.z. ten minste één jaar) voortdurend te worden gemonitord, gegeven het verhoogde risico, voordat hij eventueel buiten het NPL-WU-regime kan worden geplaatst indien geen verdere NPL-triggers worden waargenomen (zie ook hoofdstuk 5).
- **Afwikkeling / invordering / gerechtelijke procedures / executie:** In deze fase ligt de focus op kredietnemers voor wie als gevolg van de financiële omstandigheden van of de mate van medewerking door de kredietnemer geen levensvatbare forbearance-oplossingen kunnen worden gevonden. In deze gevallen dienen banken eerst een kosten-batenanalyse van de verschillende afwikkelingsopties uit te voeren, waaronder gerechtelijke en buitengerechtelijke procedures. Op basis van deze analyse moeten banken prompt overgaan tot de gekozen afwikkelingsoptie. Specifieke juridische en inhoudelijke deskundigheid op het gebied van afwikkeling is in deze fase van de NPL-levenscyclus van cruciaal belang. Banken die uitgebreid gebruikmaken van externe deskundigheid op dit terrein dienen ervoor te zorgen dat er voldoende internebeheersingsmechanismen aanwezig zijn om een doeltreffend en doelmatig afwikkelingsproces te waarborgen. In dit verband dient bijzondere aandacht uit te gaan naar het bestand van oudere NPL-posities. Een specifiek invorderingsbeleid dient richtsnoeren voor de afwikkelingsprocedures te bevatten (zie ook Bijlage 5).
- **Beheer van activa uit executies (of andere uit NPL's voortkomende activa)**

Banken met een hoog NPL-niveau dienen verschillende WU's op te zetten voor de verschillende fasen van de NPL-levenscyclus, en indien van toepassing ook voor verschillende portefeuilles. Het is van essentieel belang om te beschikken over een duidelijke formele definitie van de "overdrachts"-trigger die beschrijft wanneer een positie van de normale relatiebeheerder wordt overgedragen aan de NPL-WU's, en wanneer een bepaalde NPL-WU de beheerverantwoordelijkheid overneemt van een andere NPL-WU. De triggerniveaus dienen duidelijk te worden gedefinieerd en alleen de toepassing van discretionaire managementbesluiten toestaan in strikt vastgestelde omstandigheden en condities.

²¹ Zie voetnoot 20.

Voorbeeld 2

Voorbeeld van een door een middelgrote bank toegepaste WU-structuur voor NPL's, inclusief triggers

Binnen de individuele NPL-WU's is meer specialisatie op basis van de verschillende, per relevant kredietnemerssegment benodigde NPL-workoutbenaderingen (zie paragraaf 3.3.2) vaak nuttig. De monitoring- en kwaliteitsborgingsprocessen dienen in voldoende mate te worden toegesneden op deze substructuren.

Een specifiek beleid voor het beheer van achterstallige betalingen moet richtsnoeren bevatten voor de algemene NPL-workoutprocedures en -verantwoordelijkheden, waaronder overdrachtstriggers (zie ook bijlage 5).

Figuur 2 toont een voorbeeld van een WU-structuur voor NPL's zoals geïmplementeerd door een middelgrote belangrijke instelling, inclusief de triggers die worden toegepast om de juiste NPL-WU voor elke kredietnemer te bepalen. Uit het voorbeeld blijkt dat deze bank heeft geoordeeld dat het beter is om vroege betalingsachterstanden in de commerciële portefeuille te houden en te laten blijven beheren door de normale markt/relatiebeheerder, terwijl de kredietnemers van alle andere NPL's worden beheerd door afzonderlijke en speciaal voor dit doel opgezette NPL-WU's. Herstructureringen voor corporate klanten en complexe herstructureringen voor retailklanten worden door dezelfde eenheid behandeld.

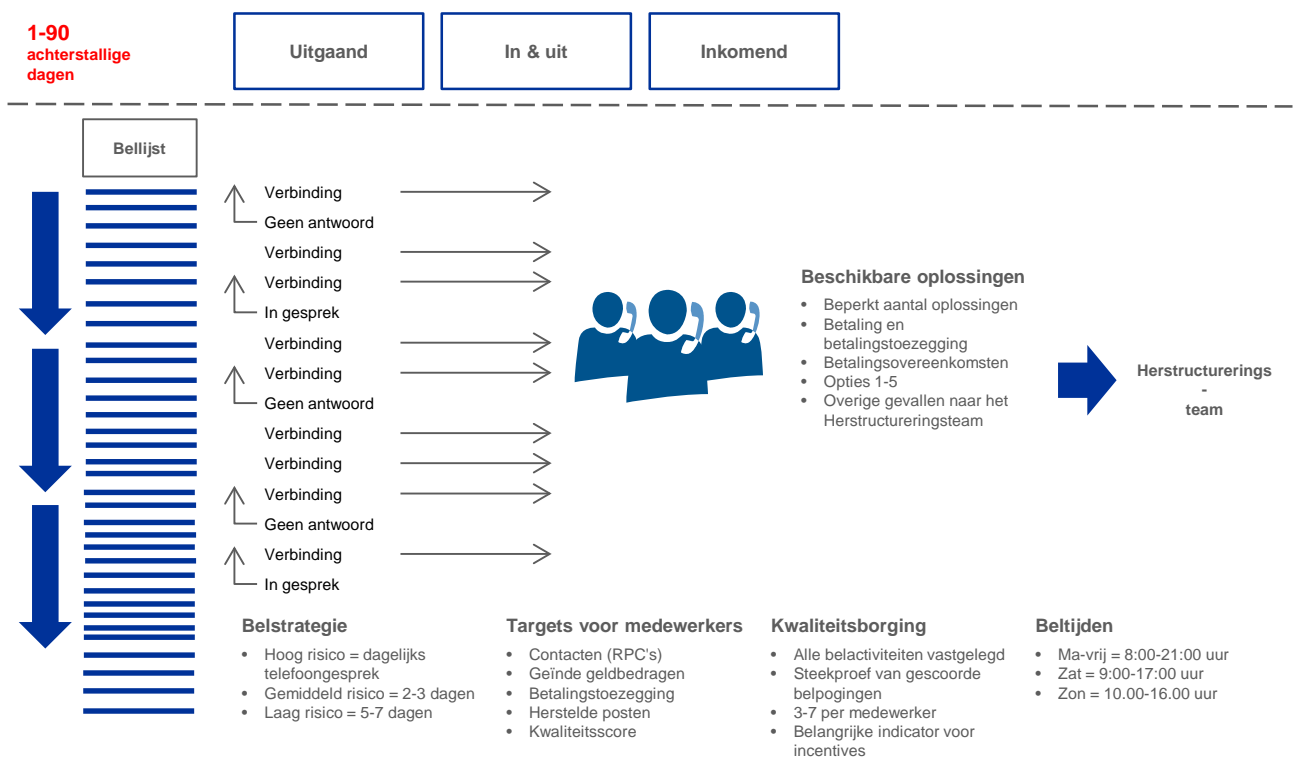
Aanpassing aan specifieke portefeuillekenmerken

Bij het ontwerpen van een passende WU-structuur voor NPL's dienen banken rekening te houden met de specifieke kenmerken van hun voornaamste NPL-portefeuilles, zoals wordt geïllustreerd in het voorbeeld in Figuur 2.

Voor materiële portefeuilles van retail-NPL's zou een enigszins geïndustrialiseerd proces kunnen worden toegepast, bijvoorbeeld door in de fase van vroege betalingsachterstanden gebruik te maken van een contactcentrum dat belast is met de maximalisatie van de inning van vroege achterstallige betalingen (zie het voorbeeld in Figuur 3). Het is echter belangrijk dat ook bij een geïndustrialiseerde benadering het personeel van NPL-WU's zo nodig toegang heeft tot specialisten in verband met bijvoorbeeld meer complexe relaties of producten.

Voorbeeld 3

Voorbeeld van een contactcentrum in de fase van vroege betalingsachterstanden bij retailportefeuilles

Bij corporate NPL's wordt in plaats van een geïndustrialiseerde aanpak doorgaans relatiebeheer toegepast, met een sterke sectorale specialisatie van NPL-WU-medewerkers. Voor zelfstandigen en micro-ondernemingen lijkt een combinatie van geïndustrialiseerde elementen en relatiebeheer nodig.

3.3.2 Portefeuillesegmentatie

Een geschikt operationeel model is gebaseerd op een zeer gedetailleerde analyse van de NPL-portefeuille van de bank, resulterend in duidelijk gedefinieerde segmenten van kredietnemers. Een noodzakelijke voorafgaande voorwaarde voor deze analyse (portefeuillesegmentatie) is de ontwikkeling van passende managementinformatiesystemen en een voldoende hoge gegevenskwaliteit.

Portefeuillesegmentatie stelt de bank in staat om kredietnemers met vergelijkbare kenmerken en die eenzelfde type behandeling vereisen, zoals herstructurering of afwikkeling, te groeperen. Vervolgens worden voor elk segment aangepaste processen ontworpen, waarbij speciale teams van deskundigen verantwoordelijkheid nemen voor de segmenten.

Segmentatie kan worden uitgevoerd door, met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel en de aard van de portefeuille van de bank, meerdere kenmerken van kredietnemers in aanmerking te nemen. Segmentatie moet een nuttig doel dienen, wat betekent dat voor verschillende segmenten normaliter verschillende behandelingen moeten worden toegepast door de NPL-WU's of speciaal voor dit doel opgezette teams binnen deze eenheden.

Zo zal bij corporate NPL-portefeuilles segmentatie op basis van activaklasse of sector een belangrijke factor zijn bij specialisatie van de NPL-WU's zijn, zoals op het gebied van zakelijk vastgoed, grond en vastgoedontwikkeling, scheepvaart, handelsbedrijven, enz. Deze portefeuilles dienen vervolgens verder te worden gesegmenteerd op basis van de voorgestelde NPL-oplossingsstrategie en de omvang van de financiële moeilijkheden om ervoor te zorgen dat de workoutactiviteiten voldoende focus krijgen. Kredietnemers die in dezelfde sector actief zijn, zullen vaak dezelfde typen kredietfaciliteiten hebben, waardoor de instelling mogelijk specifieke herstructureringsproducten voor de respectieve sectorale segmenten kan ontwikkelen.

Een lijst van potentiële segmentatiecriteria voor portefeuilles van retail NPL's is opgenomen in Bijlage 2.

3.3.3 Human resources

Evenredigheid van de NPL-organisatie

Alle banken dienen te beschikken over een passende en met hun bedrijfsmodel evenredige organisatie, rekening houdend met hun risico's, waaronder risico's die voortvloeien uit NPL's. Van banken met een hoog NPL-niveau wordt daarom verwacht dat ze een passend en evenredig deel van hun managementaandacht en -capaciteit besteden aan de oplossing van deze NPL's en aan de interne beheersing van de daaraan gerelateerde processen. Opgemerkt moet worden dat hoewel er enige ruimte zou kunnen bestaan voor het delen van management- en andere middelen met andere onderdelen van de waardeketen (zoals het afsluiten van leningen), dergelijke overlappingsen zorgvuldig moeten worden bekeken vanuit het oogpunt van belangenconflicten en voldoende specialisatie, zoals hierboven is opgemerkt.

Op basis van evenredigheidscriteria en de bevindingen van de zelfbeoordeling van de NPL-capaciteit, zoals beschreven in hoofdstuk 2, dienen banken met een hoog NPL-niveau regelmatig de toereikendheid van hun interne en externe NPL-

workoutmiddelen te evalueren en hun capaciteitsbehoeften te bepalen. Als onderdeel hiervan kunnen bepaalde benchmarks (bv. workout-accounts per voltijds equivalente medewerker) worden vastgesteld en gemonitord. Eventuele personeelstekorten dienen met spoed te worden aangepakt. Gezien de buitengewone aard van de NPL-workoutactiviteiten zouden banken ervoor kunnen kiezen om voor deze activiteiten gebruik te maken van tijdelijke contracten, interne/externe uitbesteding of joint ventures. Bij externe uitbesteding dienen banken te beschikken over speciale deskundigen om de effectiviteit en efficiency van de uitbestede activiteiten nauwlettend te beheersen en te monitoren.²²

Deskundigheid en ervaring

Banken dienen de relevante deskundigheid op te bouwen die vereist is voor het vastgestelde operationeel NPL-model, met inbegrip van de NPL-WU's en beheersingsfuncties. Waar mogelijk moeten specifieke NPL-deskundigheid en -ervaring worden ingehuurd voor belangrijke NPL-workouttaken. Wanneer dit niet mogelijk is, dienen banken een nog grotere nadruk te leggen op de uitvoering van toereikende en specifieke NPL-opleidings- en personeelsontwikkelingsplannen om snel en met behulp van beschikbaar talent interne deskundigheid op te bouwen.²³

Wanneer het niet mogelijk of efficiënt is om interne deskundigheid en infrastructuur op te bouwen, moeten de NPL-WU's gemakkelijke toegang hebben tot gekwalificeerde, onafhankelijke externe hulpbronnen (zoals vastgoedtaxateurs, juridisch adviseurs, businessplanners, sectordeskundigen) of tot die onderdelen van NPL-workoutactiviteiten die zijn uitbesteed aan gespecialiseerde NPL-servicingbedrijven.

Prestatiebeheer

Voor NPL-WU-personeel moeten de individuele (indien toereikend) en teamprestaties regelmatig worden gemonitord en gemeten. Om deze reden moet een op de vereisten van de NPL-WU's toegesneden beoordelingssysteem worden toegepast, in overeenstemming met de algemene NPL-strategie en het operationeel plan. Naast de kwantitatieve elementen die verband houden met de NPL-targets en -mijlpalen van de bank (waarschijnlijk met een sterke focus op de doeltreffendheid

²² Het eventueel uitbesteden van NPL's dient te geschieden in overeenstemming met de algemene vereisten en richtlijnen inzake de uitbesteding van activiteiten door banken van de Europese Bankautoriteit (EBA).

²³ Met NPL's samenhangende opleidings- en ontwikkelingsplannen moeten, waar van toepassing, de volgende aspecten omvatten: onderhandelingsvaardigheden, omgaan met moeilijke kredietnemers, richtsnoeren voor interne NPL-beleidsmaatregelen en -procedures, verschillende aanpakken van forbearance, begrip van het lokale wettelijk kader, het verkrijgen van persoonlijke en financiële informatie van cliënten, het beoordelen van de draagkracht van kredietnemers (financiëlehaalbaarheidstoets voor de verschillende segmenten van kredietnemers) en andere aspecten die relevant zijn voor een correcte tenuitvoerlegging van de NPL-strategie en de bijbehorende operationele plannen. Het aanzienlijke verschil tussen de rol en de vereiste vaardigheden van een relatiebeheerder in een NPL-WU en die van een relatiebeheerder die een renderende portefeuille onder zich heeft, dient tot uiting te komen in het opleidingskader.

van workoutactiviteiten), kan het beoordelingssysteem kwantitatieve maatstaven omvatten, bijvoorbeeld inzake onderhandelingsvaardigheden, technische capaciteiten in verband met de analyse van de ontvangen financiële informatie en gegevens, de structurering van voorstellen, de kwaliteit van aanbevelingen of de monitoring van herstructurerings.

De sterkere gecommitteerdheid die doorgaans van het personeel van NPL-WU's wordt vereist (bv. beschikbaarheid buiten de normale werktijden) dient voldoende te worden weerspiegeld in de overeengekomen arbeidsvoorwaarden, het beloningsbeleid, de incentives en het prestatiebeheerkader.

Het prestatietetingskader voor leidinggevende organen en de betrokken managers van banken met een hoog NPL-niveau dient specifieke indicatoren te omvatten die gekoppeld zijn aan de in de NPL-strategie en het operationeel plan vastgestelde targets. Het belang van het respectieve gewicht dat in het algemene prestatietetingskader aan deze indicatoren wordt gegeven moet evenredig zijn aan de ernst van de NPL-problemen waarmee de bank te maken heeft.

Tot slot dienen het beloningsbeleid en het incentiveskader, gezien de belangrijke rol van het op een efficiënte wijze aanpakken van dreigende betalingsachterstanden bij het terugdringen van NPL-instromen, ook een sterke betrokkenheid van het desbetreffende personeel bij het omgaan met vroegtijdige signaleringen te stimuleren.

3.3.4 Technische hulpmiddelen

Een van de voornaamste factoren voor de succesvolle tenuitvoerlegging van elke NPL-strategieoptie is een toereikende technische infrastructuur. In dit verband is het belangrijk dat alle met NPL's samenhangende gegevens centraal worden opgeslagen in robuuste en beveiligde IT-systemen. De gegevens dienen gedurende het hele NPL-workoutproces volledig en up-to-date te zijn.

Een toereikende technische infrastructuur moet NPL-WU's in staat stellen om:

- gemakkelijke toegang te krijgen tot alle relevante gegevens en documenten, waaronder:
 - actuele informatie over kredietnemers met NPL's of vroege betalingsachterstanden, met inbegrip van geautomatiseerde meldingen bij updates;
 - informatie over posities en onderpand/garanties met betrekking tot de kredietnemer of met de kredietnemer verbonden cliënten;
 - monitoring/documentatietools met de IT-functionaliteiten om de prestaties en effectiviteit van forbearance-maatregelen te volgen;

- de status van de workoutactiviteiten en de interactie met de kredietnemer, evenals gedetailleerde informatie over overeengekomen forbearance-maatregelen, enz.;
 - activa uit executies (indien relevant);
 - de gevolgde kasstromen van de lening en onderpand;
 - bronnen van de onderliggende informatie en de volledige onderliggende documentatie;
 - centrale kredietregisters, grondregisters en andere relevante externe gegevensbronnen wanneer dit technisch mogelijk is.
- NPL-workoutactiviteiten efficiënt te verwerken en te monitoren, onder meer met behulp van het volgende:
 - geautomatiseerde werkstromen tijdens de hele NPL-levenscyclus;
 - geautomatiseerd monitoringproces (“volgsysteem”) voor de leningstatus, dat zorgt voor een correcte signalering van niet-renderende en forbearance-posities;
 - geïndustrialiseerde mechanismen voor de communicatie met kredietnemers, bv. via callcenters (inclusief geïntegreerde systeemsoftware voor kaartbetalingen op de desktops van alle NPL-medewerkers) of internet (bv. systemen voor het delen van bestanden);
 - geïntegreerde vroegtijdige waarschuwingssignalen (zie ook paragraaf 3.5);
 - geautomatiseerde rapportages gedurende de hele NPL-levenscyclus ten behoeve het management van NPL-WU's, het leidinggevend orgaan en andere betrokken managers, evenals de toezichhouder;
 - prestatieanalyse van workoutactiviteiten per NPL-WU-subteam en -deskundige (bv. herstel/succespercentage, schuldvernieuwingsinformatie, doeltreffendheid van geboden herstructureringsopties, incassopercentage, ouderdomsanalyse ('vintage analysis') van herstelpercentages, percentage nageleefde toezeggingen aan callcenter, enz.);
 - monitoring van de ontwikkeling van de portefeuille(s) / subportefeuille(s) / cohorten / individuele kredietnemers.
 - NPL's en de betrokken kredietnemers vast te stellen, te analyseren en te meten door:
 - NPL's te identificeren en bijzondere waardeverminderingen ('impairments') te meten;
 - passende NPL-segmentatieanalyses uit te voeren en de resultaten voor elke kredietnemer op te slaan;

- de beoordeling van persoonlijke gegevens, de financiële positie en het aflossingsvermogen (financiëlehaalbaarheidsbeoordeling) van ten minste niet-complexe kredietnemers te ondersteunen;
- a) de netto contante waarde en b) het effect op de kapitaalpositie van de bank te berekenen voor elke herstructureringsoptie en/of elk aannemelijk herstructureringsplan uit hoofde van enige wetgeving (bv. executiewetgeving, insolventiewetten) voor elke kredietnemer.

De toereikendheid van de technische infrastructuur, met inbegrip van de gegevenskwaliteit, dient regelmatig te worden beoordeeld door een onafhankelijke functie (bijvoorbeeld in de vorm van een interne of externe audit).

3.4 Beheersingskader

Banken, en vooral banken met een hoog NPL-niveau, dienen doeltreffende en doelmatige beheersingsmaatregelen voor het NPL-workoutkader te hebben getroffen om volledige afstemming tussen de NPL-strategie en het operationeel plan enerzijds en de algemene bedrijfsstrategie (met inbegrip van de NPL-strategie en het operationeel plan) en de risicobereidheid van de bank anderzijds te waarborgen. Wanneer deze beheersingsmaatregelen zwakke punten aan het licht brengen, dienen er procedures aanwezig te zijn om deze tijdig en doeltreffend aan te pakken.

Het beheersingskader dient drie verdedigingslijnes te omvatten. De taken van de verschillende hierbij betrokken functies moeten duidelijk worden toegewezen en gedocumenteerd om hiaten of overlappingen te voorkomen. De belangrijkste resultaten van tweede- en derdelijnsactiviteiten en welbepaalde mitigatieacties, alsmede de voortgang bij de tenuitvoerlegging daarvan, moeten op regelmatige basis aan het management worden gerapporteerd.

3.4.1 Beheersing door de eerste verdedigingslinie

De eerste verdedigingslinie bestaat uit beheersingsmechanismen binnen operationele eenheden die feitelijk verantwoordelijk zijn voor en het beheer voeren over de risico's van de bank in de specifieke NPL-workoutcontext, voornamelijk de NPL-WU's (afhankelijk van het operationeel NPL-model). De verantwoordelijken voor de eerstelijnsbeheersing zijn de managers van de operationele eenheden.

De belangrijkste instrumenten voor eerstelijnsbeheersing bestaan uit adequaat intern beleid voor het NPL-workoutkader en een sterke inbedding van dit beleid in de dagelijkse processen. Daarom dient de beleidsinhoud te worden geïntegreerd in IT-procedures, zo veel mogelijk tot aan het transactieniveau. Zie Bijlage 5 voor de hoofdelementen van met een NPL-kader samenhangend beleid dat ten uitvoer dient te worden gelegd door banken met een hoog NPL-niveau.

3.4.2 Beheersing door de tweede verdedigingslinie

Tweedelijnsfuncties dienen ervoor te zorgen dat de eerstelijnsverdedigingslinie op continue basis functioneert als bedoeld en bestaan doorgaans uit de risicobeheersingsfunctie, de compliancefunctie en andere kwaliteitsborgingsfuncties. Om hun beheersingstaken naar behoren te kunnen uitvoeren, vereisen tweedelijnsfuncties een hoge mate van onafhankelijkheid van functies die bedrijfsactiviteiten verrichten, waaronder NPL-WU's.

De mate van beheersing van het NPL-kader door de tweede linie dient evenredig te zijn aan het risico dat aan de NPL's is verbonden, en de nadruk moet in het bijzonder liggen op:

1. de monitoring en kwantificering van met NPL's samenhangende risico's, op gedetailleerde en geaggregeerde basis, inclusief het verband met de interne/wettelijke kapitaaltoereikendheid;
2. een evaluatie van de prestaties van het algehele operationeel NPL-model en van elementen daarvan (zoals het management/personeel van NPL-WU's, uitbestedings-/servicingregelingen, mechanismen voor vroegtijdige waarschuwing);
3. kwaliteitsborging gedurende het hele proces van verwerking van NPL's, monitoring van leningen, forbearance-maatregelen, voorzieningen, waardering van onderpand en NPL-rapportering; om deze taak te kunnen vervullen dient een tweedelijnsfunctie voldoende bevoegdheden te hebben om vooraf te interveniëren bij de toepassing van individuele workoutoplossingen (waaronder forbearance-maatregelen) of het treffen van voorzieningen;
4. evaluatie van de afstemming van met NPL's samenhangende processen op intern beleid en richtsnoeren van publieke autoriteiten, met name in verband met NPL-classificatie, voorzieningen, onderpandwaardering, forbearance-maatregelen en mechanismen voor vroegtijdige waarschuwing.

De risicobeheersingsfunctie en de compliancefunctie moeten ook krachtige sturing geven aan het proces van het ontwerpen en evalueren van met NPL's samenhangend beleid, in het bijzonder met het oog op de invoering van best practices om in het verleden geconstateerde problemen te vermijden. Deze functies moeten minimaal dit beleid evalueren voordat het ter goedkeuring aan het leidinggevend orgaan wordt voorgelegd.

Zoals opgemerkt, vormen de tweedelijnsbeheersingsmaatregelen een continue activiteit. Als voorbeeld dienen bij banken met een hoog NPL-niveau voor het mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing ten minste op kwartaalbasis de volgende activiteiten te worden verricht:

- evalueren van de status van vroegwaarschuwingssignalen en de op grond daarvan ondernomen acties;

- ervoor zorgen dat de ondernomen acties in overeenstemming zijn met het interne beleid aangaande tijdschema's en typen acties;
- evalueren van de toereikendheid en juistheid van vroegwaarschuwingsrapportering;
- controleren of de indicatoren voor vroegtijdige waarschuwing ('early warning indicators' – EWI's) effectief zijn, d.w.z. in hoeverre NPL's in een vroegtijdig stadium zijn gedetecteerd (of niet) – waarbij rechtstreekse feedback moet worden gegeven aan de functie die verantwoordelijk is voor het vroegwaarschuwings-/watchlist-proces; vervolgens moet de voortgang bij het verbeteren van de methodologie worden gevolgd (ten minste halfjaarlijks).

3.4.3 Beheersing door de derde verdedigingslinie

De derde verdedigingslinie wordt doorgaans gevormd door de interne auditfunctie. Deze functie dient volledig onafhankelijk te zijn van functies die bedrijfsactiviteiten verrichten. Daarbij dient deze functie in banken met een hoog NPL-niveau over de deskundigheid op het terrein van NPL-oplossingen te beschikken die nodig is voor de uitvoering van de periodieke beheersingsactiviteiten met betrekking tot de doelmatigheid en doeltreffendheid van het NPL-kader (waaronder de eerste- en tweedelijnsbeheersing).

Met betrekking tot het NPL-kader dient de interne auditfunctie ten minste regelmatig te beoordelen of het interne met NPL's samenhangende beleid (zie Bijlage 5) en deze leidraad worden nageleefd. Dit moet ook willekeurige en onaangekondigde inspecties en dossierbeoordelingen omvatten.

Bij het bepalen van de frequentie, de reikwijdte en de omvang van de te verrichten controles moet het evenredigheidsbeginsel in acht worden genomen. Bank met een hoog NPL-niveau dienen de meeste van deze controles van de naleving van het interne beleid en deze leidraad echter ten minste jaarlijks uit te voeren, en vaker indien er bij recente controles significante onregelmatigheden en zwakke punten zijn vastgesteld.

Op basis van de resultaten van haar controles moet de interne auditfunctie het leidinggevend orgaan aanbevelingen doen en daarbij mogelijke verbeteringen onder zijn aandacht brengen.

3.5 Monitoring van NPL's en workoutactiviteiten voor NPL's

De monitoringsystemen moeten gebaseerd zijn op NPL-targets die in het kader van de NPL-strategie en de daaraan gerelateerde operationele plannen zijn goedgekeurd, en die vervolgens trapsgewijs moeten worden doorvertaald naar operationele targets voor de NPL-WU's. Om het leidinggevend orgaan en andere betrokken managers in staat te stellen de voortgang te meten, moet hiervoor een kader van kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) worden ontwikkeld.

Om ervoor te zorgen dat de resultaten van de monitoring van NPL-indicatoren op adequate wijze en tijdig worden gekoppeld aan bedrijfsactiviteiten, zoals de beprijzing van kredietrisico en voorzieningen, moeten duidelijke processen worden vastgesteld.

Met NPL's samenhangende KPI's kunnen worden gegroepeerd in diverse hoofdcategorieën, waaronder, maar niet noodzakelijkerwijs uitsluitend:

1. algemene NPL-maatstaven;
2. contacten met de cliënt en inning van verschuldigde bedragen;
3. forbearance-activiteiten;
4. afwikkelingsactiviteiten;
5. overig (bv. met NPL's verband houdende winst- en verliesposten, activa uit executies, EWI's, uitbestede activiteiten).

Nadere toelichtingen op de afzonderlijke categorieën volgen hieronder. Banken met een hoog NPL-niveau dienen adequate indicatoren vast te stellen die vergelijkbaar zijn met de hieronder vermelde indicatoren (zie ook de samenvattende benchmark in Bijlage 3), en die periodiek moeten worden gemonitord.

3.5.1 Algemene NPL-maatstaven

NPL-ratio en -dekking

Banken dienen de relatieve en absolute NPL-niveaus en vroege betalingsachterstanden in hun boeken nauwlettend en met een voldoende mate van gedetailleerdheid op portefeuilleniveau te monitoren. Ook de absolute en relatieve niveaus van activa uit executies (of andere activa die voortkomen uit NPL-activiteiten) en de niveaus van forbearance-posities dienen te worden gemonitord.

Andere belangrijke te bewaken elementen zijn de omvang van bijzondere waardeverminderingen/voorzieningen en van onderpand/garanties (zowel de totale omvang als de omvang voor verschillende NPL-cohorten). Met het oog op de verstrekking van betekenisvolle informatie aan het leidinggevend orgaan en andere betrokken managers moeten deze cohorten worden bepaald met behulp van criteria die relevant zijn voor de dekkingsniveaus (zoals het aantal jaren sinds de aanmerking als NPL, het type product/lening – en of er al dan niet zekerheid is gesteld –, het type onderpand en garanties, het land en de regio van de positie, de invorderingstijd en het gebruik van de going concern- en gone concern-aanpak). Ook mutaties in dekkingsniveau moeten worden gemonitord, en dalingen moeten duidelijk worden toegelicht in de monitoringverslagen. De Texas-ratio legt een verband tussen NPL-posities en kapitaalniveaus en is daarom een andere nuttige KPI.

Waar mogelijk moeten indicatoren voor de NPL-ratio/het NPL-niveau en de NPL-dekking naar behoren worden afgezet tegen die van concurrenten om het leidinggevend orgaan een helder beeld te verschaffen van de positie ten opzichte van concurrenten en potentieel ernstige tekortkomingen.

Tot slot dienen banken hun verliesbegroting en de omvang daarvan ten opzichte van de feitelijke verliezen te bewaken. Dit moet op voldoende gedetailleerd niveau plaatsvinden om het leidinggevend orgaan en andere betrokken managers in staat te stellen te begrijpen welke factoren verantwoordelijk zijn voor significante afwijkingen van het plan.

NPL-stromen, wanbetalingspercentages, migratiepercentages en kansen op wanbetaling

In de periodieke rapportages aan het leidinggevend orgaan moeten essentiële cijfers over in- en uitstromen van NPL's worden opgenomen, waaronder cijfers over (niet meer) als NPL aangemerkte leningen, voorwaardelijke NPL's, NPL's in 'proeftijd', renderende posities, renderende forbearance-posities en vroege betalingsachterstanden (≤ 90 achterstallige dagen).

Een wijziging van de status van renderende lening naar die van niet-renderende lening geschiedt in stappen (bv. van 0-30 achterstallige dagen, van 30-60 dagen, van 60-90 dagen, enz.), maar kan ook in één keer plaatsvinden (bv. als gevolg van een specifieke gebeurtenis). Een nuttige monitoringtool voor dit terrein is de vaststelling van migratiematrixen, die de stromen van posities in en uit de classificatie als niet-renderend volgen.

Banken dienen maandelijks een raming te maken van de migratiepercentages en de kwaliteit van de renderende leningen, zodat onverwijld actie kan worden ondernomen (d.w.z. prioritering van acties) om een verslechtering van de portefeuillekwaliteit tegen te gaan. Migratiematrixen kunnen verder worden uitgewerkt naar leningstype (woningen, consumenten, vastgoed), naar businessunit of naar ander relevante portefeuillesegmenten (zie paragraaf 3.3.2) om te bepalen of de stromen kunnen worden toegeschreven aan een specifiek leningssegment.²⁴

3.5.2 Contacten met de cliënt en inning van verschuldigde bedragen

Nadat NPL-WU's zijn opgezet, moeten kernmaatstaven ter weergave van de operationele resultaten worden ingevoerd om de doelmatigheid van de eenheid of de medewerkers (indien passend) te vergelijken met de gemiddelde prestaties en/of standaardbenchmarkindicatoren (indien deze bestaan). Deze operationele maatstaven moeten zowel maatstaven voor de activiteiten zelf als maatstaven voor

²⁴ Via het opbouwen van adequate historische tijdreeksen van migratiepercentages is het mogelijk jaarlijkse wanbetalingspercentages te berekenen. Deze kunnen als input dienen voor de verschillende modellen van de risicobeheersingsafdeling bij het ramen van de kansen op wanbetaling, die weer worden gebruikt voor het toetsen op bijzondere waardevermindering en het uitvoeren van stresstesten.

de doelmatigheid ervan omvatten. De onderstaande lijst is indicatief voor het te gebruiken type maatstaven, zonder uitputtend te zijn:

- de verhouding tussen geplande en feitelijke contacten met kredietnemers;
- het percentage contacten dat heeft geleid tot een betaling of een toezegging daartoe;
- het absolute niveau van de geïnde bedragen en de verhouding tussen de geïnde bedragen en de contractuele betalingsverplichtingen, uitgesplitst naar:
 - uit hoofde van cliëntbetalingen geïnde bedragen;
 - uit andere bronnen geïnde bedragen (bv. verkoop van onderpand, beslaglegging op lonen, faillissementsprocedures);
- veiliggestelde betalingstoezeggingen en nagekomen betalingstoezeggingen versus verschuldigde betalingstoezeggingen;
- met de kredietnemer overeengekomen totale en langetermijn-forbearance-oplossingen (aantal en volume).

3.5.3 Forbearance-activiteiten

Een belangrijk instrument dat banken ter beschikking staat om de negatieve gevolgen van NPL's te vermijden of te beperken wordt gevormd door forbearance-maatregelen²⁵, mits deze goed worden beheerd. Banken dienen forbearance-activiteiten op twee manieren te monitoren: op doelmatigheid en op doeltreffendheid. Doelmatigheid heeft voornamelijk betrekking op het volume van de kredietfaciliteiten waarvoor een forbearance-maatregel is aangeboden en met de tijd die nodig is om met de kredietnemer te onderhandelen, terwijl doeltreffendheid verband houdt met de mate van succes van de forbearance-optie (d.w.z. of de herziene/gewijzigde contractuele verplichtingen van de kredietnemer worden nageleefd).

Voorts is een goede monitoring van de kwaliteit van de forbearance nodig om ervoor te zorgen dat het uiteindelijke resultaat van de forbearance-maatregelen de terugbetaling van het verschuldigde bedrag is en niet een vertraagde beoordeling dat de positie oninbaar is. In dit verband dient het type overeengekomen oplossingen te worden gemonitord en dienen op de lange termijn gerichte (duurzame, structurele) oplossingen²⁶ te worden gescheiden van op de korte termijn (tijdelijke) oplossingen.

Opgemerkt zij dat wijzigingen in de voorwaarden van het krediet of herfinanciering kunnen worden doorgevoerd in alle fasen van de levenscyclus van het krediet; daarom dienen banken ervoor te zorgen dat ze de forbearance-activiteit van zowel renderende als niet-renderende posities monitoren.

²⁵ Zie paragraaf 5.3.1. voor de definitie van forbearance.

²⁶ Zie tevens hoofdstuk 4 inzake levensvatbare forbearance-oplossingen.

Doelmatigheid van forbearance-activiteiten

Afhankelijk van de potentiële door de bank vastgestelde targets en de portefeuillesegmentatie, zouden de voornaamste maatstaven om de doelmatigheid van forbearance-activiteiten te meten de volgende kunnen zijn:

- het volume aan voltooide evaluaties (zowel het aantal als de waarde ervan) die over een vastgestelde periode zijn voorgelegd aan het orgaan dat bevoegd is besluiten over forbearance te nemen;
- het volume aan met de kredietnemer overeengekomen wijzigingen (zowel het aantal als de waarde ervan) over een vastgestelde periode;
- het aantal posities, en de waarde daarvan, dat gedurende een vastgestelde periode is opgelost (in absolute waarden en als percentage van de beginstand).

Ook zou het nuttig kunnen zijn om de doelmatigheid van andere individuele stappen binnen het workoutproces te monitoren, zoals de duur van de besluitvormings-/goedkeuringsprocedure.

Doeltreffendheid van forbearance-activiteiten

Het uiteindelijke doel van wijzigingen in leningvoorwaarden is ervoor te zorgen dat de gewijzigde contractuele verplichtingen van de kredietnemer worden vervuld en dat de gevonden oplossing levensvatbaar is (zie ook hoofdstuk 4). In dit verband moeten de typen overeengekomen oplossingen met vergelijkbare kenmerken per portefeuille van elkaar worden gescheiden en moet het succes van elke oplossing in de tijd worden gemonitord.

Belangrijke maatstaven om het succes van elke herstructureringsoplossing te meten zijn de volgende:

- **Herstelpercentage en percentage hernieuwde wanbetalingen na forbearance:** Gegeven het feit dat de meeste leningen onmiddellijk na de wijziging geen bewijs van financiële moeilijkheden vertonen, is een wachperiode nodig om te bepalen of de lening daadwerkelijk is hersteld.²⁷ De minimumhersteltermijn die wordt toegepast om het herstelpercentage te bepalen moet 12 maanden zijn, in overeenstemming met de minimumhersteltermijn als vastgesteld in de “technische uitvoeringsnormen (ITS) van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit”²⁸. Daarom dienen banken 12 maanden na de wijzigingsdatum een ouderdomsanalyse (“vintage analysis”) uit te voeren en het gedrag van forbearance-kredietfaciliteiten te monitoren om het herstelpercentage te

²⁷ Criteria voor het vaststellen van herstel worden gegeven in paragraaf 5.3.3.

²⁸ Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie van 16 april 2014 tot vaststelling van technische uitvoeringsnormen voor wat betreft de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit door instellingen overeenkomstig Verordening (EU) nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 191 van 28.6.2014, blz. 1).

bepalen. Deze analyse moet worden verricht per leningensegment (kredietnemers met vergelijkbare kenmerken) en, potentieel, op basis van de omvang van de financiële moeilijkheden voorafgaand aan de forbearance. De correctie van betalingsachterstanden in faciliteiten met achterstallige betalingen kan gebeuren door middel van forbearance-maatregelen ten aanzien van de kredietfaciliteit (herstel door forbearance) of op natuurlijke wijze zonder wijziging van de oorspronkelijke voorwaarden van de kredietfaciliteit (natuurlijk herstel). Banken dienen te beschikken over een mechanisme om het percentage en het volume van die kredietfaciliteiten met wanbetaling waarin natuurlijk herstel is opgetreden. Het hernieuwde-wanbetalingspercentage is een andere kritieke prestatie-indicator die moet worden opgenomen in de interne NPL-monitoringverslagen voor het leidinggevend orgaan en andere betrokken managers.

- **Type forbearance-maatregelen:** Banken dienen duidelijk te omschrijven welke typen forbearance-maatregelen op de korte termijn gerichte oplossingen vormen en welke maatregelen op de lange termijn zijn gericht. Individuele kenmerken van forbearance-overeenkomsten moeten een signalering (vlag) krijgen en als zodanig worden opgeslagen in de IT-systemen, en periodieke monitoring moet het leidinggevend orgaan en andere betrokken managers voorzien van een duidelijk beeld van het percentage van de overeengekomen forbearance-oplossingen dat 1) op de korte termijn respectievelijk op de lange termijn is gericht; en 2) bepaalde kenmerken heeft (bv. betalingsvrije perioden \geq 12 maanden, toename van de hoofdsom, aanvullende zekerheden, enz.). (Zie ook hoofdstuk 4).
- **Inningspercentage:** Een andere belangrijke maatstaf voor forbearance-activiteit is de inning van geldbedragen in het kader van geherstructureerde kredietfaciliteiten. De inning van geldbedragen zou kunnen worden gemonitord op basis van toetsing ten opzichte van de herziene contractuele kasstromen, d.w.z. de verhouding tussen feitelijke en contractuele kasstromen, en op basis van absolute bedragen. Deze twee maatstaven kunnen de bank voorzien van informatie die kan worden gebruikt voor liquiditeitsplanningsdoeleinden en informatie over het relatieve succes van elke forbearance-maatregel.
- **NPL-afschrijvingen:** In bepaalde gevallen, als onderdeel van forbearance-maatregelen, kunnen banken overgaan tot een forbearance-optie die een NPL-afschrijving omvat, hetzij een gedeeltelijke, hetzij een volledige. Elke NPL-afschrijving die plaatsvindt in het kader van het verlenen van dit type forbearance moet worden vastgelegd en bewaakt ten opzichte van een goedgekeurde verliesbegroting. Daarnaast dient het NCW-verlies dat voortvloeit uit het besluit oninbare leningen af te schrijven, te worden gemonitord ten opzichte van het herstelpercentage per leningensegment en per aangeboden herstructureringsoplossing. Hierdoor wordt inzicht gekregen in welke forbearance-strategie en welk forbearance-beleid het beste werkt.

Voor de forbearance-activiteiten dienen indicatoren te worden gerapporteerd, waarbij gebruik moet worden gemaakt van een betekenisvolle uitsplitsing, bijvoorbeeld op basis van het type betalingsachterstanden en de duur ervan, het soort positie, de

kans op invordering, de omvang van de posities of van het totale bedrag van de posities van dezelfde kredietnemer of met de kredietnemer verbonden cliënten, of het aantal in het verleden toegepaste forbearance-oplossingen.

3.5.4 Afwikkelingsactiviteiten

Indien er geen duurzame herstructureringsoplossing is bereikt, wordt van de bank nog altijd verwacht dat ze een oplossing vindt voor de NPE. Deze oplossing kan bestaan uit het initiëren van gerechtelijke procedures, realisatie van activa, de omzetting van de lening in een aandelenbelang of ander actief ('debt to asset/equity swap') en/of het schrappen van kredietfaciliteiten dan wel de overdracht ervan aan een beheermaatschappij (AMC)/securitisatie. Bijgevolg dient deze activiteit door de bank te worden gemonitord ter informatie van de strategie en het beleid en ter ondersteuning van de toewijzing van middelen.

Gerechtelijke procedures en executie

Banken dienen de volumes en invorderingspercentages van gerechtelijke en executieprocedures te monitoren. Deze performance, gemeten in aantal maanden/jaar en het verlies voor de instelling, dient te worden afgezet tegen vastgestelde targets. Van instellingen wordt verwacht dat ze, bij het monitoren van het feitelijke verliespercentage, historische tijdreeksen per leningensegment opbouwen om de voor de beoordeling op bijzondere waardevermindering en stresstests gebruikte aannamen te onderbouwen

Voor faciliteiten die door onderpand of een ander type zekerheid gedekt zijn, dienen banken de tijdspanne die ze nodig hebben om het onderpand te realiseren, mogelijke haircuts bij gedwongen verkoop en de ontwikkelingen in bepaalde markten (zoals vastgoedmarkten) te monitoren om zicht op de potentiële invorderingspercentages te krijgen.

Daarnaast zullen banken, door de invorderingspercentages uit executies en andere juridische procedures te monitoren, beter in staat zijn om op betrouwbare wijze te beoordelen of het besluit tot executie een hogere netto contante waarde zal opleveren dan het nastreven van een forbearance-oplossing. De gegevens over de invorderingspercentages uit executies dienen op doorlopende basis te worden gemonitord en moeten als input dienen voor eventuele wijzigingen in de strategieën van banken voor de behandeling van de portefeuilles waarbij van invordering/gerechtelijke stappen sprake is.

Ook dienen banken de gemiddelde duur van recentelijk afgesloten gerechtelijke procedures en de gemiddeld in deze afgesloten procedures ingevorderde bedragen (inclusief de daaraan verbonden invorderingskosten) te monitoren.

Debt-to-asset/equity swap

Banken dienen de omzetting van leningen in een actief of aandelen van de kredietnemer te monitoren, ten minste op basis van volume-indicatoren per type activa, en te zorgen voor naleving van eventuele bij nationale wet- of regelgeving vastgestelde limieten voor aandelenbelangen. Het gebruik van deze aanpak als herstructureringsmaatregel moet worden ondersteund door een goed businessplan en moet worden beperkt tot activa waarvoor geldt dat de instelling over voldoende kennis beschikt en het realistisch is dat de markt toestaat dat de bepaalde waarde binnen een korte tot middellange termijn uit de activa kan worden geëxtraheerd. Ook dient de instelling ervoor te zorgen dat de waardering van de activa wordt uitgevoerd door gekwalificeerde en ervaren taxateurs.²⁹

3.5.5 Andere te monitoren items

Met de winst-en-verliesrekening samenhangende items

Banken dienen ook het uit NPL's voortvloeiende bedrag aan in de winst-en-verliesrekening verantwoorde rentebaten te monitoren en transparant te maken voor hun leidinggevend organen. Voorts dient onderscheid te worden gemaakt tussen rentebaten op NPL's die feitelijk zijn ontvangen en rentebaten op NPL's die niet zijn ontvangen. Ook de ontwikkeling van kredietvoorzieningen en de respectieve oorzaken daarvan dienen te worden bewaakt.

Activa uit executies

Als executie deel uitmaakt van de strategie van de bank, dienen ook het volume, de mate van ouderdom, de dekking en de stromen in hun portefeuilles van uit executies (of andere uit NPL's voortkomende activa) te worden gemonitord. Dit dient voor wezenlijke typen activa op voldoende gedetailleerd niveau plaats te vinden. Bovendien dienen de resultaten van de activa uit executies ten opzichte van het vooraf opgestelde businessplan op passende wijze te worden gemonitord en op geaggregeerde basis aan het leidinggevend orgaan en andere relevante managers te worden gerapporteerd.

Indicatoren voor vroegtijdige waarschuwing

Het leidinggevend orgaan, relevante comités en andere betrokken managers dienen periodieke rapportages te ontvangen over de vroegewaarschuwings- (of "watchlist"-)status voor segmenten waarvoor een neerwaartse ontwikkeling wordt verwacht en, bij grote posities, over de watchlist-status op het niveau van de

²⁹ Zie tevens paragraaf 7.2.4.

risicopositie/kredietnemer. De rapportage moet ook de ontwikkeling van de portefeuille in de tijd omvatten, bv. maandelijkse migratie-effecten tussen de verschillende drempels voor betalingsachterstanden (0 achterstallige dagen, >0-30 dagen, >30-60 dagen, >60-90 dagen, >90 dagen). Ook moeten indicatoren voor de effectiviteit van EWI's worden gerapporteerd.

Diversen

Andere aspecten die relevant zouden kunnen zijn voor de NPL-rapportage zijn de doelmatigheid en doeltreffendheid van uitbestedings-/servicingovereenkomsten. De indicatoren die hiervoor worden gebruikt zijn hoogstwaarschijnlijk vergelijkbaar met die welke worden toegepast om de doelmatigheid en doeltreffendheid van interne NPL-WU's te monitoren, zij het dat ze mogelijk anderszins minder granulaair zullen zijn.

Over het algemeen geldt dat wanneer de met NPL's samenhangende KPI's voor toezichtsdoeleinden afwijken van de overeenkomstige KPI's die in het kader van de financiële of interne verslaggeving worden gebruikt, deze afwijkingen duidelijk dienen te worden gemeld en verklaard aan het leidinggevend orgaan.

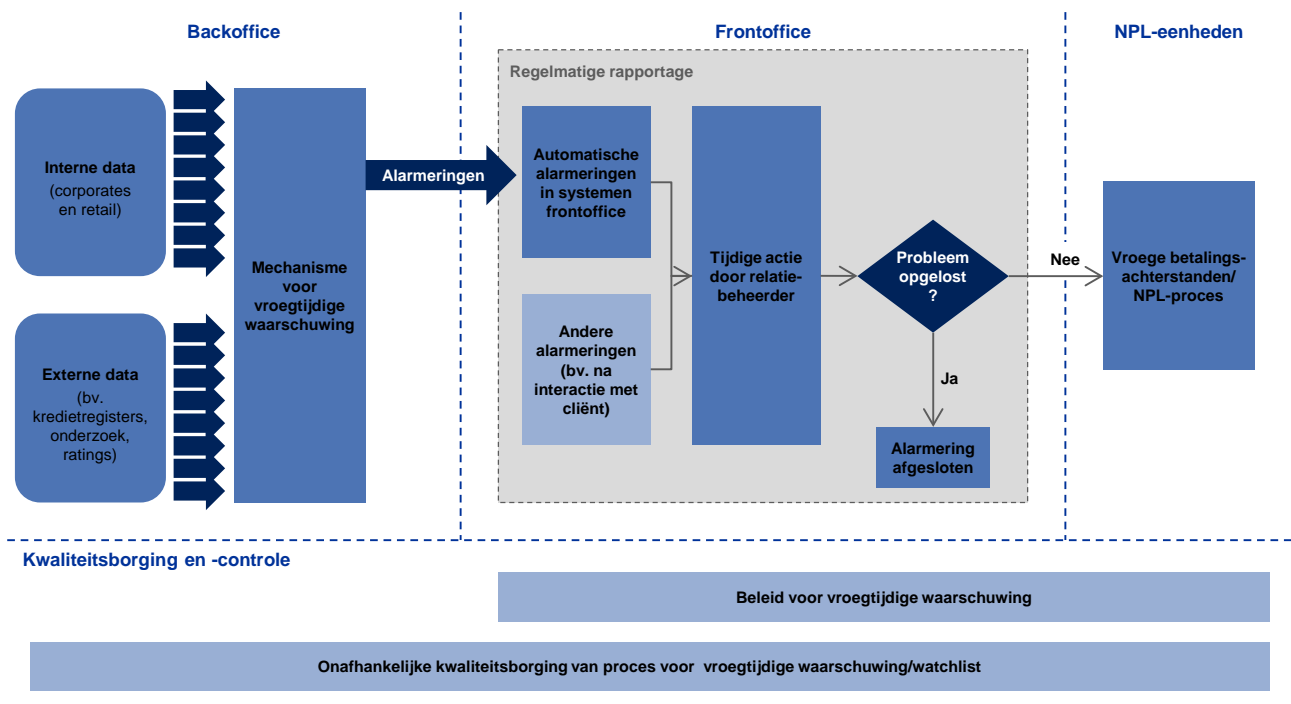
3.6 Mechanismen voor vroegtijdige waarschuwing/watchlists

3.6.1 Procedure voor vroegtijdige waarschuwing

Om renderende leningen te monitoren en een verslechtering van de kredietkwaliteit te voorkomen, dienen alle banken over adequate interne procedures en rapportageprocessen te beschikken teneinde potentiële niet-renderende cliënten in een zeer vroeg stadium te identificeren en te beheren.

Voorbeeld 4

Voorbeeld van een aanpak voor vroegtijdige waarschuwing

Bovenstaande figuur toont een algemeen vroegwaarschuwingsproces, met inbegrip van de verschillende stappen en de betrokken partijen:

- mechanisme voor vroegtijdige waarschuwing onder verantwoordelijkheid van de backoffice;
- afhandeling van vroegtijdige alarmeringen onder verantwoordelijkheid van de frontoffice;
- potentiële overdracht aan NPL-eenheden in geval van verslechterende kredietkwaliteit;
- kwaliteitsborging en -beheersing via de tweede en derde verdedigingslinie.

In de hiernavolgende paragrafen wordt elk van deze processtappen nader toegelicht. Het is belangrijk om op te merken dat voor elke stap in het vroegwaarschuwingsproces (of watchlist-proces) duidelijk dient te worden vastgesteld wie verantwoordelijk is voor de stap. Bovendien moeten er adequate rapportage- en escalatieprocedures aanwezig zijn en moet het proces verenigbaar zijn met de procedures die zijn ingesteld voor de NPL-rapportage en de overdracht van niet-renderend geworden kredietnemers aan de NPL-WU's.

3.6.2 Mechanismen/indicatoren voor vroegtijdige waarschuwing

Banken dienen voor elke portefeuille een geschikte reeks EWI's te ontwikkelen.

De berekeningen voor de belangrijkste EWI's dienen ten minste maandelijks te worden uitgevoerd. Voor bepaalde specifieke EWI's (bv. onderzoek op het niveau van bedrijfstak/segment/portefeuille of kredietnemer) zouden de updates minder frequent kunnen zijn.

Om vroegtijdige signalen voor een verslechtering van renderende cliënten te kunnen herkennen, dient de bank een tweeledig perspectief te hanteren: het portefeuilleniveau en het transactie-/kredietnemersniveau.

EWI's op transactie-/kredietnemersniveau

Op transactie-/kredietnemersniveau dienen EWI's te worden gebruikt in het kredietmonitoringproces om snel invorderingsprocedures in gang te zetten, en in het managementrapportagesysteem als kwaliteitsindicator voor renderende leningen.

EWI's moeten worden vastgesteld op basis van interne of externe inputgegevens/informatie en moeten betrekking hebben op een punt in de tijd of een waarnemingsperiode. Voorbeelden van EWI's zouden interne scoresystemen (waaronder gedragsscoresystemen), externe gegevens van ratingbureaus of gespecialiseerde sectoronderzoeken, of macro-economische indicatoren voor op specifieke geografische gebieden gerichte activiteiten kunnen zijn.

Het vroegwaarschuwingmechanisme moet de diverse gegevensinputs analyseren en duidelijke outputs vaststellen, in de vorm van triggers die verschillende typen alarmeringen en acties in werking zetten.

Bijlage 4 bevat een aantal voorbeelden van EWI's die door verschillende banken als input voor hun vroegwaarschuwingmechanisme worden gebruikt.

EWI's op portefeuilleniveau

Naast EWI's op kredietnemersniveau dienen banken ook EWI's op portefeuilleniveau vast te stellen. Eerst dienen ze de kredietrisicoportefeuille te segmenteren in verschillende klassen, bv. op basis van business lines/cliënten, geografisch gebied, producten, concentratierisico's, mate van zekerheidsstelling en type gestelde zekerheid, of het vermogen om aan schuldverplichtingen te voldoen.

Voor elke subcategorie dient de bank vervolgens specifieke gevoeligheidsanalyses uit te voeren op basis van interne en externe informatie (bv. door externe aanbieders gepubliceerde marktoverzichten van specifieke sectoren of gebieden) om te bepalen welke porties van de portefeuille vatbaar zijn voor potentiële schokken. Deze analyse dient ten minste een sortering in groepen op basis van de hoogte van het risico mogelijk te maken. Het beleid dient te voorzien in een reeks maatregelen die zich verdiepen naarmate het verwachte risico toeneemt.

Daarna dienen banken specifieke EWI's vast te stellen voor elke risicoklasse teneinde potentiële kredietverslechtering te ontdekken voordat er negatieve gebeurtenissen op transactieniveau plaatsvinden.

Bij het identificeren van potentiële triggergebeurtenissen op het niveau van een portefeuille, segment of cliëntengroep dienen banken de desbetreffende portefeuille te evalueren, maatregelen vast te stellen en zowel de eerste als de twee verdedigingslinie te betrekken bij mitigatieacties.

3.6.3 Automatische alarmeringen en acties

De frontoffice dient te worden uitgerust met effectieve tools en operationele rapportagemiddelen die zijn toegesneden op de desbetreffende portefeuille/kredietnemerstypen en die frontofficemedewerkers in staat stellen om de eerste signalen van cliëntverslechtering direct op te vangen. Deze dienen automatische alarmeringen op kredietnemersniveau te omvatten, met een duidelijke werkstroom en indicaties voor vereiste acties en bijbehorende tijdschema's, die allemaal moeten worden afgestemd op het beleid voor vroegtijdige waarschuwing. De ondernomen acties moeten duidelijk te volgen zijn in de systemen, zodat kwaliteitsborgingsprocessen hun werk kunnen doen.

De relatiebeheerders dienen ten minste maandelijks te worden gealarmeerd en de daarmee verband houdende operationele en managementrapportages dienen ten minste maandelijks plaats te vinden.

In geval van inbreuken op een combinatie van EWI's of op duidelijk geëvalueerde en omschreven afzonderlijke indicatoren (bv. 30 achterstallige dagen), dient een duidelijke trigger te worden geactiveerd, gevolgd door een vastgesteld escalatieproces. Overwogen dient te worden om speciale eenheden te betrekken bij het beoordelen van de financiële situatie van de cliënt en het bespreken van potentiële oplossingen met de tegenpartij.

Tot slot moet worden opgemerkt dat naast automatische alarmeringen ook alarmeringen die voortvloeien uit interacties met de kredietnemer een rol zouden kunnen spelen in de vroegwaarschuwingsaanpak – relatiebeheerders moeten altijd alert zijn op kredietnemersinformatie die van invloed zou kunnen zijn op de kredietwaardigheid van de kredietnemer.

3.7 Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit

Materiële en structurele veranderingen in het operationeel NPL-model of het beheersingskader dienen tijdig te worden meegedeeld aan de desbetreffende toezichhoudende teams. Voorts moeten banken met een hoog NPL-niveau proactief periodieke NPL-monitoringverslagen, op een passend aggregatieniveau, delen met de toezichthouder.

4 Forbearance

4.1 Doel en overzicht

Het belangrijkste doel van het toepassen van forbearance³⁰-maatregelen is het plaveien van de weg voor niet-renderende kredietnemers om zich aan de status van niet-renderend te onttrekken, of te voorkomen dat renderende kredietnemers vervallen tot de status van niet-renderend. Forbearance-maatregelen moeten er altijd op gericht zijn om de positie te laten terugkeren naar een situatie van duurzame aflossing.

De ervaring met het banktoezicht laat echter zien dat door banken aan kredietnemers in financiële moeilijkheden aangeboden forbearance-oplossingen in veel gevallen niet volledig in overeenstemming zijn met deze doelstelling. Deze oplossingen kunnen daarom het nemen van de noodzakelijke acties om problemen met de kwaliteit van activa aan te pakken, vertragen en kunnen leiden tot een verkeerde weergave van de kwaliteit van activa op de balans. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer forbearance-maatregelen bestaan uit herhaalde forbearance-perioden, maar niets doen aan het fundamentele probleem van te hoge schulden van een kredietnemer ten opzichte van zijn aflossingscapaciteit.

Om deze reden ligt de nadruk in dit hoofdstuk specifiek op levensvatbare forbearance-oplossingen. De toezichthouder verwacht van banken dat ze een welomschreven forbearance-beleid toepassen dat in overeenstemming is met het concept levensvatbaarheid en dat een tijdige identificatie van niet-levensvatbare kredietnemers waarborgt.

Het hoofdstuk begint met een overzicht van forbearance-opties en geeft aanwijzingen voor de wijze waarop onderscheid kan worden gemaakt tussen levensvatbare en niet-levensvatbare forbearance-maatregelen (paragraaf 4.2). Vervolgens wordt ingegaan op belangrijke aspecten van forbearance-processen, waarbij de focus ligt op financiëlehaalbaarheidstoetsen (paragrafen 4.3 en 4.4) en op rapportage aan de toezichthoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing (paragraaf 4.5).

Daarna wordt in hoofdstuk 5 nader ingegaan op de criteria voor het classificeren van forbearance-posities als niet-renderend of renderend.

³⁰ De leidraad in dit hoofdstuk is van toepassing op forbearance als gedefinieerd door EBA en nader uitgewerkt in paragraaf 5.3. Zie de *Implementing Technical Standards on supervisory reporting on forbearance and non-performing exposures under article 99(4) of Regulation (EU) No 575/2013* (Technische uitvoeringsnormen inzake de rapportage aan de toezichthoudende autoriteit betreffende forbearance en niet-renderende posities overeenkomstig artikel 99, lid 5, van Verordening (EU) nr. 575/2013) van EBA. Op basis van Uitvoeringsverordening (EU) 2015/227 van de Commissie van 9 januari 2015 tot wijziging van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 tot vaststelling van technische uitvoeringsnormen voor wat betreft de rapportage aan de toezichthoudende autoriteit door instellingen overeenkomstig Verordening (EU) nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad (PB L 48 van 20.2.2015, blz. 1).

4.2 Forbearance-opties en hun levensvatbaarheid

Bij het overwegen van verschillende forbearance-oplossingen is het nuttig om onderscheid te maken tussen kortetermijn- en langetermijnforbearance-maatregelen. De meeste oplossingen zullen een combinatie van verschillende forbearance-maatregelen behelzen, potentieel met verschillende tijdshorizonnen en een mix van opties voor de korte en de lange termijn.

Kortetermijnforbearance-maatregelen worden gedefinieerd als geherstructureerde aflossingsvoorwaarden van tijdelijke aard die zijn ontworpen om financiële moeilijkheden op de korte termijn aan te pakken, maar geen oplossing bieden voor uitstaande langdurige betalingsachterstanden, tenzij ze gecombineerd worden met passende langetermijnmaatregelen. Dergelijke kortetermijnmaatregelen dienen doorgaans niet langer te duren dan twee jaar, en in geval van projectfinanciering en de bouw van zakelijk vastgoed niet langer dan een jaar.

Kortetermijnforbearance-maatregelen dienen te worden overwogen en aangeboden wanneer de kredietnemer voldoet aan de volgende twee criteria:

- De kredietnemer ondervindt tijdelijke liquiditeitsbeperkingen als gevolg van een identificeerbare gebeurtenis. Deze gebeurtenis dient formeel (en niet speculatief) te worden aangetoond in de vorm van schriftelijke documentatie waaruit blijkt dat de inkomsten van de kredietnemer op korte termijn zullen herstellen, of op basis van een conclusie van de bank dat een langetermijnforbearance-oplossing niet mogelijk was als gevolg van tijdelijke financiële onzekerheid die van algemene aard of specifiek voor de kredietnemer kan zijn.
- De kredietnemer heeft aantoonbaar een goede financiële relatie met de bank (onder meer blijkend uit significante aflossingen op de vóór de gebeurtenis uitstaande hoofdsom) en toont een duidelijke bereidheid om mee te werken.

De contractuele voorwaarden van elke forbearance-oplossing dienen te waarborgen dat de bank het recht heeft om de overeengekomen forbearance-maatregelen te herzien indien de situatie van de kredietnemer verbetert en daardoor gunstigere voorwaarden voor de bank (uiteenlopend van de forbearance-voorwaarden tot de oorspronkelijke contractuele voorwaarden aan toe) zouden kunnen worden afgedwongen. De bank dient ook te overwegen om in de contractuele voorwaarden strikte consequenties vast te leggen voor het geval de kredietnemer de forbearance-overeenkomst niet nakomt (bv. aanvullende zekerheidsstelling).

Levensvatbare versus niet-levensvatbare forbearance

Banken en toezichthouders dienen duidelijk onderscheid te maken tussen “levensvatbare” forbearance-oplossingen, d.w.z. oplossingen die daadwerkelijk bijdragen tot een vermindering van het saldo aan kredietfaciliteiten van de kredietnemer, en “niet-levensvatbare” forbearance-oplossingen.

In de volgende lijst worden algemene toezichtsaanwijzingen gegeven voor de categorisatie van levensvatbare forbearance (nadere aanwijzingen voor individuele forbearance-opties worden in de tabel hieronder gegeven):

- Over het algemeen dient een forbearance-oplossing die langetermijnforbearance-maatregelen omvat alleen levensvatbaar te worden geacht wanneer aan het volgende is voldaan:
 - De instelling kan aantonen (op basis van redelijke, gedocumenteerde financiële informatie) dat het realistisch is om aan te nemen dat de forbearance-oplossing financieel haalbaar is voor de kredietnemer.
 - Uitstaande betalingsachterstanden worden volledig weggewerkt en op de middellange tot lange termijn kan een significante vermindering van het saldo van de kredietnemer worden verwacht.
 - Wanneer eerder forbearance-oplossingen zijn toegepast in verband met een positie, inclusief langetermijnforbearance-maatregelen, dient de bank zich ervan te verzekeren dat er aanvullende internebeheersingsmaatregelen worden getroffen om ervoor te zorgen dat deze latere forbearance-behandeling voldoet aan de hieronder uiteengezette levensvatbaarheidscriteria. Deze beheersingsmaatregelen moeten minimaal omvatten dat deze gevallen uitdrukkelijk en vooraf onder de aandacht van de risicobeheersingsfunctie worden gebracht. Bovendien dient er uitdrukkelijke goedkeuring te worden verkregen van het desbetreffende hooggeplaatste besluitvormingsorgaan (bv. het NPL-Comité).
- Over het algemeen kan een forbearance-oplossing die kortetermijnforbearance-maatregelen omvat alleen levensvatbaar worden geacht wanneer:
 - de instelling kan aantonen (op basis van redelijke, gedocumenteerde financiële informatie) dat de forbearance-oplossing financieel haalbaar is voor de kredietnemer;
 - kortetermijnmaatregelen ook echt tijdelijk worden toegepast en de instelling zichzelf ervan heeft vergewist en kan staven, op basis van redelijke financiële informatie, dat de kredietnemer het vermogen vertoont om het oorspronkelijke of het overeengekomen gewijzigde bedrag op basis van de volledige hoofdsom plus rente terug te betalen, te beginnen vanaf de datum waarop de tijdelijke, kortetermijnregeling afloopt;
 - de oplossing niet resulteert in meerdere opeenvolgende forbearance-maatregelen voor dezelfde positie.

Zoals blijkt uit de lijst van criteria, moet elke levensvatbaarheidstoets zijn gebaseerd op de financiële kenmerken van de debiteur en de op het desbetreffende moment toe te kennen forbearance-maatregel. Ook dient te worden opgemerkt dat de levensvatbaarheidstoets moet plaatsvinden ongeacht de bron van de forbearance (voorbeelden: de debiteur maakt gebruik van forbearance-clausules in een contract,

bilaterale onderhandelingen over forbearance tussen een debiteur en een bank, een publieke forbearance-regeling die wordt uitgebreid naar alle debiteuren die zich in een specifieke situatie bevinden).

Lijst van meest gebruikelijke forbearance-maatregelen

Zoals hierboven is opgemerkt, zullen de meeste forbearance-oplossingen een combinatie van verschillende maatregelen omvatten. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de meest gebruikelijke kortetermijn- en langetermijnforbearance-maatregelen en worden nadere aanwijzingen gegeven met betrekking tot levensvatbaarheidsoverwegingen. Opgemerkt dient te worden dat een pakket van langetermijnmaatregelen kortetermijnmaatregelen zou kunnen omvatten, zoals aflossingsvrije betalingen, verlaagde betalingen, betalingsvrije perioden of kapitalisatie van achterstand/rente gedurende een beperkte tijdperiode (zie hierboven).

Lijst van meest gebruikelijke forbearance-maatregelen

Forbearance-maatregel	Beschrijving	Levensvatbaarheid en andere belangrijke overwegingen
Kortetermijnmaatregelen		
1. Aflossingsvrije betalingen	Gedurende een vastgestelde termijn wordt op kredietfaciliteiten alleen rente betaald, zonder dat er aflossingen op de hoofdsom worden verricht. De hoofdsom blijft derhalve ongewijzigd en de voorwaarden van de aflossingsstructuur worden aan het eind van de aflossingsvrije termijn geëvalueerd, rekening houdend met het beoordeelde aflossingsvermogen.	<p>Deze maatregel dient alleen te worden toegepast/levensvatbaar te worden geacht indien de instelling kan aantonen (op basis van redelijke, gedocumenteerde financiële informatie) dat de door de kredietnemer ondervonden financiële moeilijkheden van tijdelijke aard zijn en dat de kredietnemer na afloop van de vastgestelde aflossingsvrije periode ten minste op basis van het eerdere aflossingsschema aan zijn betalingsverplichtingen in het kader van de lening kan voldoen.</p> <p>De termijn die door de maatregel wordt bestreken dient over het algemeen niet langer te zijn dan 24 maanden, en 12 maanden in geval van de bouw van zakelijk vastgoed of bij projectfinanciering.</p> <p>Wanneer de vastgestelde termijn van deze forbearance-maatregel voorbij is, dienen instellingen het vermogen van de kredietnemer om aan rente- en aflossingsverplichtingen te voldoen, opnieuw te beoordelen. Dit stelt de instellingen in staat verder te gaan met een herziene aflossingsschema waarin rekening kan worden gehouden met het tijdens de aflossingsvrije periode niet-afgeloste deel van de hoofdsom.</p> <p>In de meeste gevallen zal deze maatregel worden aangeboden in combinatie met andere maatregelen van langduriger aard (bv. verlenging van de looptijd) om de tijdelijk lagere betalingen te compenseren.</p>
2. Verlaagde betalingen	Verlaging van het bedrag van de aflossingen gedurende een vastgestelde, kortdurende periode om de verslechterde kasstroomsituatie van de kredietnemer te accommoderen en de aflossingen vervolgens te hervatten op basis van het geraamde aflossingsvermogen. De rente dient volledig te worden voldaan.	<p>Zie "1. Aflossingsvrije betalingen"</p> <p>Indien het bedrag van de verlaging bescheiden is en alle andere hierboven genoemde voorwaarden zijn vervuld, zou deze maatregel gedurende een langere periode dan 24 maanden kunnen worden toegepast.</p>
3. Betalingsvrije periode/betalingsmoratorium	Een overeenkomst die de kredietnemer een vastgesteld uitstel verleent bij de vervulling van zijn betalingsverplichtingen en die doorgaans betrekking heeft op zowel de hoofdsom als de rente.	Zie "1. Aflossingsvrije betalingen"
4. Kapitalisatie van achterstand/rente	Forbearance van achterstanden bij de betaling van aflossingen en/of opgebouwde rente door de onbetaalde bedragen op te tellen bij het saldo van de nog uitstaande hoofdsom voor betaling overeenkomstig een duurzaam, geherstructureerd programma.	<p>De maatregel dient alleen te worden toegepast/levensvatbaar te worden geacht indien de instelling heeft beoordeeld (op basis van redelijke, gedocumenteerde financiële informatie) dat de geverifieerde inkomsten/uitgaven van de kredietnemer en de voorgestelde herziene betalingen voldoende zijn om de kredietnemer in staat te stellen de herziene betalingen van aflossingen en rente op de hoofdsom te voldoen gedurende de duur van de herziene betalingsregeling, en wanneer de instelling formeel bevestiging heeft verkregen dat de cliënt de kapitalisatievoorwaarden begrijpt en aanvaardt.</p> <p>Kapitalisatie van achterstanden dient selectief te worden gebruikt wanneer invordering van historische betalingsachterstanden of volgens het contract verschuldigde betalingen niet mogelijk is en kapitalisatie realistisch gezien de enige beschikbare optie is.</p> <p>Instellingen dienen deze maatregel in algemene zin niet vaker dan één keer aan een kredietnemer te verlenen, en de maatregel dient alleen te worden toegepast op achterstanden die een vooraf vastgestelde relatieve omvang (die moet zijn omschreven in het forbearance-beleid van de bank) ten opzichte van hoofdsom niet overschrijden.</p> <p>De instelling dient het percentage te kapitaliseren achterstanden ten opzichte van de betalingen van aflossingen en rente te beoordelen als adequaat en passend voor de kredietnemer.</p>
Langetermijnmaatregelen		
5. Verlaging van het rentetarif	Permanente (of tijdelijke) verlaging van het (vaste of variabele) rentetarif naar een billijk en houdbaar niveau.	<p>Kredietfaciliteiten met hoge rentetarieven zijn een van de meest voorkomende oorzaken van financiële moeilijkheden. De financiële moeilijkheden van een kredietnemer kunnen deels het gevolg zijn van het feit dat de rentetarieven buitensporig hoog zijn ten opzichte van de inkomsten van de kredietnemer, of van het feit dat de ontwikkeling van de rentetarieven, anders dan bij een vaste rente, erin heeft geresulteerd dat de kredietnemer financiering ontvangt tegen exorbitante kosten vergeleken met de heersende marktvoorwaarden. In dergelijke gevallen zou een verlaging van het rentetarif kunnen worden overwogen.</p> <p>Banken dienen er echter voor te zorgen dat het aan de kredietnemer aangeboden rentetarif het desbetreffende kredietrisico voldoende afdekt.</p> <p>Indien financiële haalbaarheid alleen kan worden bereikt tegen tarieven die het risico niet afdekken, of tegen niet-kostendekkende tarieven, moet dit duidelijk worden gesignaleerd.</p>
6. Verlenging van de looptijd/termijn	Verlenging van de looptijd van de lening (d.w.z. verplaatsing van de datum van de laatste contractuele termijnbetaling op de lening), die een verlaging van de termijnbetalingen mogelijk maakt door de betalingen over een langere periode te spreiden.	Indien op de kredietnemer een verplichte pensioneringsdatum van toepassing is, dient verlenging van de looptijd alleen levensvatbaar te worden geacht wanneer de instelling heeft beoordeeld en kan aantonen dat de kredietnemer, door middel van een pensioen of andere bronnen van geverifieerd inkomen, op financieel haalbare wijze kan voldoen aan zijn herziene betalingsverplichtingen uit hoofde van de lening.

7. Aanvullende zekerheid	Wanneer van de kredietnemer aanvullende voorrechten op niet-bezwaarde activa worden verkregen ter compensatie van de hogere risicoblootstelling en als onderdeel van het herstructureringsproces. ³¹	Deze optie is niet levensvatbaar als zelfstandige forbearance-maatregel, aangezien de aanwezigheid van betalingsachterstanden op een lening door deze optie niet teniet wordt gedaan. Deze maatregel is er doorgaans om overeengekomen loan-to-value (LTV)-ratio's te verbeteren of te herstellen. Aanvullende zekerheid kan vele vormen aannemen, zoals verpanding van een tegoed, cessie van kortlopende vorderingen of een nieuwe/aanvullende hypotheek op onroerende zaken. Instellingen dienen de waarde van tweede en derde zekerheidsrechten op activa, evenals persoonlijke garanties, met de nodige zorgvuldigheid te beoordelen.
8. Overeengekomen/ ondersteunde verkoop	Wanneer de bank en de kredietnemer vrijwillige vervreemding van het als zekerheid gestelde actief overeenkomen om de schuld geheel of gedeeltelijk af te lossen.	De instelling dient een eventuele restschuld na de ondersteunde verkoop te herstructureren en daarbij een passende betalingsregeling vast te stellen die in overeenstemming is met het opnieuw beoordeelde aflossingsvermogen van de kredietnemer. Voor forbearance-oplossingen die de verkoop van vastgoed aan het eind van de termijn kunnen vereisen, dienen banken een conservatieve toekomstige aanpak te ontwikkelen voor een eventueel resterend tekort na de verkoop van het vastgoed en in een zo vroeg mogelijk stadium een oplossing voor dat tekort te vinden. Voor leningen die worden afgelost door het onderpand op een vooraf vastgesteld moment in bezit te nemen, vormt deze inbezitneming geen forbearance-maatregel, tenzij vóór het vooraf vastgestelde moment een beroep op het onderpand wordt gedaan als gevolg van financiële moeilijkheden.
9. Geherschikte aflossingen	Het bestaande contractuele aflossingsschema wordt aangepast aan een nieuw duurzaam aflossingsprogramma op basis van een realistische, actuele raming van de kasstromen van de kredietnemer	Voorbeelden van aflossingsopties: a. Gedeeltelijke aflossing: Wanneer een aflossing wordt verricht op de kredietfaciliteit, bv. uit de verkoop van activa, die lager is dan het uitstaande saldo. Deze optie wordt toegepast om de blootstelling aan risico significant te verminderen en een duurzaam aflossingsprogramma voor het resterende uitstaande bedrag mogelijk te maken. Deze optie heeft de voorkeur boven de hieronder beschreven aanpak met bullet-betalingen of oplopende aflossingen. b. Ballon- of bullet-aflossingen: Wanneer het geherschikte aflossingsschema een grote aflossing op de hoofdsom omvat op een latere datum, vóór de vervaldatum van de lening. Deze optie dient alleen te worden gebruikt/levensvatbaar te worden geacht in uitzonderlijke omstandigheden en wanneer de instelling de toekomstige beschikbaarheid van kasstromen bij de kredietnemer om de ballon- of bullet-aflossing te verrichten naar behoren kan aantonen. c. Oplopende aflossingen: Instellingen dienen een oplossing die deze optie omvat alleen als levensvatbaar te beoordelen wanneer ze kunnen waarborgen, en kunnen aantonen, dat er goede redenen zijn om te verwachten dat toekomstige verhogingen van de aflossingsbedragen door de kredietnemer kunnen worden gedragen.
10. Valutaconversie	Wanneer de valuta van de schuld wordt aangepast aan de valuta van de kasstromen.	Banken dienen kredietnemers de valutarisico's volledig uit te leggen en daarbij ook te wijzen op de mogelijkheid om valutarisico's af te dekken.
11. Andere wijziging van contractvoorwaarden/convenanten	Wanneer de bank de kredietnemer ontslaat van zijn verplichtingen uit hoofde van bepaalde convenanten of voorwaarden van een leenovereenkomst die hierboven nog niet zijn genoemd.	
12. Nieuwe kredietfaciliteiten	Verlening van nieuwe financieringsregelingen om het herstel van een kredietnemer in financiële moeilijkheden te ondersteunen	Dit is doorgaans geen levensvatbare zelfstandige forbearance-oplossing, maar moet worden gecombineerd met andere forbearance-maatregelen om bestaande betalingsachterstanden aan te pakken. Deze oplossing dient alleen in uitzonderlijke gevallen te worden toegepast. Nieuwe kredietfaciliteiten kunnen worden verleend in het kader van een herstructureringsovereenkomst, die het verstrekken van aanvullende zekerheid kan omvatten. In geval van onderlinge regelingen tussen crediteuren zijn convenanten nodig om het extra risico dat de bank loopt te compenseren. Deze optie dient doorgaans alleen te worden toegepast op corporate posities en vereist een grondige beoordeling van het vermogen van de kredietnemer om te betalen, met voldoende betrokkenheid van onafhankelijke sectordeskundigen om de levensvatbaarheid van ingediende businessplannen en kasstroomramingen te beoordelen. Deze optie dient alleen als levensvatbaar te worden beoordeeld wanneer uit de grondige financiëlehaalbaarheidstoets volledige aflossingscapaciteit blijkt.
13. Schuldsolidatie	Houdt in dat meerdere posities worden gecombineerd tot één enkele lening of een beperkt aantal leningen.	Dit is doorgaans geen levensvatbare zelfstandige forbearance-oplossing, maar moet worden gecombineerd met andere forbearance-maatregelen om bestaande betalingsachterstanden aan te pakken. Deze optie is met name nuttig in situaties waarin een combinatie van onderpand en zeker gestelde kasstromen een grotere totale zekerheidsdekking voor de hele schuld biedt

³¹ Het verkrijgen van aanvullende zekerheid resulteert niet automatisch in een classificatie van de desbetreffende positie/cliënt als "in forbearance", hoewel deze maatregel in de meeste gevallen wordt gecombineerd met forbearance-maatregelen.

		dan de maatregelen afzonderlijk (bijvoorbeeld door minimalisering van het weglekken van kasmiddelen of door de reallocatie van kasstroomoverschotten tussen posities).
14. Gedeeltelijke of gehele schuldkijschelding	Hierbij doet de bank afstand van het recht om het bedrag van de uitstaande schuld gedeeltelijk of geheel langs juridische weg te innen bij de kredietnemer.	<p>Deze maatregel dient te worden gebruikt wanneer de bank instemt met een lagere betaling bij wijze van volledige en definitieve vereffening, waarbij de bank zich ertoe verbindt de gehele resterende schuld kwijt te schelden indien de kredietnemer binnen een overeengekomen termijn het lagere bedrag van het hoofdsomsaldo betaalt.</p> <p>Banken dienen schuldkijscheldingsopties met de nodige behoedzaamheid toe te passen, aangezien de mogelijkheid van kijschelding aanleiding kan geven tot 'moral hazard' en derhalve "strategische wanbetaling" in de hand zou kunnen werken. Daarom dienen instellingen een specifiek kijscheldingsbeleid te ontwerpen, evenals procedures die ervoor zorgen dat er robuuste beheersingsmaatregelen bestaan.</p>

De bovenstaande lijst van maatregelen moet niet worden gezien als uitputtend, en er kunnen ook andere gebruikelijke forbearance-benaderingen bestaan die verband houden met specifieke nationale situaties. Een voorbeeld hiervan is het splitsen van leningen zoals dat in bepaalde jurisdicties wordt gedaan bij niet-renderende woninghypotheken, een methode die is ontwikkeld als gevolg van moeilijkheden bij de realisatie van onderliggend onderpand.

4.3 Gedegen forbearance-processen

In aanvulling op de toelichting op de governance en operationele opzet van NPL-workoutprocessen in hoofdstuk 3 van deze leidraad (met betrekking tot afzonderlijke NPL-WU's voor forbearance-activiteiten), wordt in deze paragraaf ingegaan op een aantal andere best practices die specifiek verband houden met forbearance-processen.

Geen forbearance zonder financiëlehaalbaarheidstoets

Voordat er forbearance-maatregelen worden toegepast, dient de verantwoordelijke kredietfunctionaris de financiële situatie van de kredietnemer aan een volledige beoordeling te onderwerpen. Daarbij moeten alle relevante factoren tegen het licht worden gehouden, in het bijzonder rekening houdend met het vermogen van de kredietnemer om aan aflossings- en renteverplichtingen te voldoen en zijn totale schuldpositie of het vastgoed/project. Deze beoordeling moet worden gebaseerd op gedocumenteerde actuele en geverifieerde financiële informatie. (Zie paragraaf 4.4 voor meer informatie over financiëlehaalbaarheidstoetsen).

Gestandaardiseerde forbearance-producten en beslissingsbomen

Bij het toekennen van forbearance dient de instelling te beschikken over adequaat beleid en dito procedures, met een waaier aan duurzame en doeltreffende oplossingen voor de kredietnemer. Portefeuillesegmentatie (zie paragraaf 3.3.2) is een essentieel onderdeel van elke strategie, aangezien dit de instellingen in staat stelt om verschillende forbearance-oplossingen vast te stellen en deze toe te snijden op verschillende segmenten van de leningenportefeuilles.

In dit verband dient de instelling te overwegen om “beslissingsbomen” en daaraan gekoppelde gestandaardiseerde forbearance-oplossingen (of “producten”) te ontwikkelen voor segmenten van heterogene kredietnemers met minder complexe posities. Beslissingsbomen helpen bij het op consistente wijze en op basis van goedgekeurde criteria bepalen en toepassen van passende en duurzame forbearance- (en meer generieke NPL-workout)strategieën voor specifieke segmenten van kredietnemers. Ook kunnen ze de standaardisatie van processen helpen bevorderen.

Vergelijking met andere workoutopties voor NPL's

Banken dienen gebruik te maken van een aanpak op basis van de netto contante waarde (NCW) om de meest geschikte en duurzame workoutoptie voor de uiteenlopende omstandigheden van kredietnemers te bepalen, d.w.z. dat de NCW van de voorziene forbearance-oplossing moet worden vergeleken met de NCW van de inbezitneming van zekerheden en andere beschikbare realisatieopties. De in de berekening gebruikte parameters, zoals de veronderstelde tijdshorizon tot realisatie, de disconteringsvoet en de mate waarin de vermogenskosten worden weerspiegeld, evenals de realisatiekosten, moeten worden gebaseerd op beschikbare empirische gegevens. Banken dienen de waaier aan workoutopties op doorlopende basis te evalueren en onderzoek te doen naar de haalbaarheid van nieuwe/alternatieve opties.

Mijlpalen voor en monitoring van forbearance

Het forbearance-contract en de bijbehorende documentatie moeten een goed omschreven schema van door de kredietnemer te bereiken mijlpalen omvatten, waarin alle noodzakelijke mijlpalen die de kredietnemer moet bereiken om de lening gedurende de looptijd van het contract af te lossen gedetailleerd worden beschreven. Deze mijlpalen/targets moeten geloofwaardig en op passende wijze conservatief zijn en rekening houden met een potentiële verslechtering van de financiële situatie van de kredietnemer. De prestaties van de kredietnemer in forbearance, waaronder de nakoming van alle overeengekomen mijlpalen/targets, dienen nauwlettend te worden gemonitord door de NPL-WU die verantwoordelijk is voor het toepassen van de forbearance, althans gedurende de door EBA gedefinieerde proefperiode.

Op basis van de collectieve monitoring van de resultaten van verschillende forbearance-opties en de analyse van potentiële oorzaken en instanties van hernieuwde wanbetaling (ontoereikende financiëlehaalbaarheidstoets, problemen met de kenmerken van het forbearance-product, verandering in de omstandigheden van de kredietnemer, externe macro-economische effecten, enz.) dienen instellingen hun forbearance-beleid en -oplossingen regelmatig te evalueren.

4.4 Financiëlehaalbaarheidstoetsen

De financiëlehaalbaarheidstoets ('affordability assessment') voor de kredietnemer dient gebaseerd te zijn op een actuele en conservatieve beoordeling van het verwachte vermogen om in de toekomst aan de schuldverplichtingen te voldoen. In dit verband moet een veronderstelling betreffende een verwachte toekomstige verbetering van het vermogen van de kredietnemer om aan zijn schuldverplichtingen te voldoen geloofwaardig en conservatief zijn.

De voornaamste zaken die banken dienen te analyseren in de context van een financiëlehaalbaarheidstoets voor een kredietnemer, afhankelijk van het segment, zijn de volgende:

- regelmatige/terugkerende inkomsten;
- uitgaven;
- andere activa;
- andere schulden;
- redelijke kosten van levensonderhoud;
- vooruitzichten op werk;
- aantrekkelijkheid van/vooruitzichten voor vastgoed;
- kasstromen en businessplan (zie ook paragraaf 6.2.4);
- bereidheid tot aflossen (gedragsgeschiedenis) en medewerking.

Om posities te kunnen analyseren, dienen instellingen te beschikken over uitgebreide en geverifieerde informatie over de financiële positie van de kredietnemer. Daartoe dienen ze (indien evenredig) gestandaardiseerde templates te ontwikkelen ten behoeve van de verstrekking van financiële informatie over retailkredietnemers en homogene segmenten van corporate kredietnemers. Interne processen dienen ervoor te zorgen dat deze templates correct en tijdig worden ingevuld.³²

Ook moeten externe informatiebronnen, zoals centrale kredietregisters, worden gebruikt om de bank te informeren aangaande de totale schuldpositie van de kredietnemer en om het bredere gedragsprofiel van de kredietnemer te analyseren.

De financiëlehaalbaarheidstoets moet zijn gebaseerd op redelijke, gedocumenteerde en geverifieerde inkomsten- en uitgavniveaus van de kredietnemers. Banken dienen zich ervan te vergewissen, en moeten kunnen aantonen, dat er een passend conservatisme is toegepast ten aanzien van de variabele elementen van actuele inkomsten die in aanmerking zijn genomen. In het bijzonder moeten de gebruikte

³² Voor voorbeelden van door de Central Bank of Cyprus en de Central Bank of Ireland verstrekte templates, zie: [Template Cyprus](#) en [Template Ierland](#)

veronderstellingen billijk en redelijk zijn en moeten daarin belangrijke economische indicatoren die relevant zijn voor de toekomstige capaciteit van de kredietnemer zijn geïntegreerd. Zo moet op variabele elementen van loon- en/of huurinkomsten, enz., een haircut worden toegepast om rekening te houden met de mogelijkheid dat ze niet zullen worden gerealiseerd. Alle veronderstellingen moeten worden gedocumenteerd in het kredietdossier om ervoor te zorgen dat er een controlespoor aanwezig is.

Toekomstige inkomstenstijgingen dienen alleen in aanmerking te worden genomen wanneer er een goede reden bestaat om te verwachten dat die stijgingen zullen worden gerealiseerd. Banken dienen zich ervan te vergewissen, en moeten kunnen aantonen, dat er een voldoende mate van conservatisme is toegepast bij het bepalen van de mate waarin toekomstige stijgingen in aanmerking zijn genomen. Tenzij er specifiek bewijs voor het tegendeel bestaat, dienen veronderstellingen betreffende salarisstijgingen, bonussen, overwerk, promotie, stijgingen van huurinkomsten en eventuele andere stijgingen in lijn te zijn met de ontwikkeling in de sector/markt, en dienen hierop mogelijk haircuts te worden toegepast om rekening te houden met het risico dat ze niet volledig zullen worden gerealiseerd.

In Bijlage 6 worden de verwachtingen omtrent het uitvoeren van financiëlehaalbaarheidstoetsen en de documentatie daarvan meer gedetailleerd besproken voor retail- en corporate kredietnemers.

4.5 Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing

Toezichhouders verwachten consistente informatieverschaffing over forbearance, met name op belangrijke gebieden als de kredietkwaliteit van forbearance, de kwaliteit en doeltreffendheid van forbearance en het ouderdomsprofiel van forbearance, op basis van in de EBA-standaard gedefinieerde portefeuilles. Om een consistente informatieverschaffing over forbearance te vergemakkelijken, dienen banken de in Bijlage 7 van deze leidraad opgenomen kwantitatieve informatie en standaardtemplates in te dienen. Het leidinggevend orgaan dient deze informatie goed te keuren voordat ze bij de toezichhoudende autoriteiten wordt ingediend.

5 Identificatie van NPL's

5.1 Doel en overzicht

Definitie van NPE

De algemeen gebruikte term “niet-renderende lening” ('non-performing loan' – NPL) stoelt op verschillende definities. Om de uit het bestaan van verschillende definities voortvloeiende problemen weg te nemen, heeft EBA een uniforme definitie van “niet-renderende blootstellingen” ('non-performing exposures' – NPE's) geformuleerd.

Strikt gesproken is de definitie van NPE momenteel alleen bindend voor de doeleinden van rapportage aan de toezichthoudende autoriteit.³³ Desondanks worden instellingen met kracht aangespoord om de definitie van NPE ook te gebruiken in hun internebeheersingsmodellen en openbare financiële verslaggeving. Bovendien wordt de definitie van NPE gebruikt in diverse relevante toezichtsactiviteiten (zoals de beoordeling van de kwaliteit van de activa ('asset quality review' – AQR), de stresstests door EBA en transparantie-exercities).

Het doel van dit hoofdstuk is om een korte schets te geven van een aantal geselecteerde vraagstukken met betrekking tot de definitie en de identificatie van NPL's in overeenstemming met de EBA-definitie, en om enkele voorbeelden van best practices te geven teneinde de diversiteit in de uitvoering te verminderen.

Paragraaf 5.2 begint met een toelichting op de definitie van NPE, als bedoeld in Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie (hierna ook de “technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichthoudende autoriteit” genoemd)³⁴, met als doel om te komen een consistente toepassing van de belangrijkste onderliggende criteria van de definitie van NPE, te weten het criterium “vervallen” en het criterium “onwaarschijnlijkheid van betaling”. Paragraaf 5.3 heeft betrekking op het nauwe verband tussen de definitie van NPE en de definitie van forbearance. In paragraaf 5.4 wordt ingegaan op een aantal andere belangrijke aspecten die verband houden met de consistente en nauwkeurige toepassing van de definitie van NPE, zoals de identificatie van identieke of verbonden cliënten.

³³ Informatie over NPE's wordt regelmatig verzameld in het kader van de financiële rapportage met behulp van Finrep-templates, waaronder tabel F.18 van de bijlagen III en IV bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie, waarin renderende en niet-renderende blootstellingen (posities) en de bijbehorende geaccumuleerde kredietverliezen worden opgesplitst naar waarderingsgrondslag, type positie, tegenpartij en trigger voor classificatie als NPE.

³⁴ Zie voetnoot 29.

Verschillende gezichtspunten: prudentieel perspectief tegenover de financiële verslaggeving

In paragraaf 5.5 worden de verbanden tussen de definitie van NPE voor toezichtdoeleinden, de financieel-administratieve definitie van “bijzondere waardevermindering” (International Accounting Standard 39 – IAS 39)) en de prudentiële definitie van “wanbetaling” (CRR) toegelicht. Een van de doelen van de definitie van NPE is om gegevens beter vergelijkbaar te maken door de verschillen bij de toepassing van de definities van “wanbetaling” en “bijzondere waardevermindering” in de EU te minimaliseren. Hiertoe moet de definitie van het begrip “niet-renderend” fungeren als geharmoniseerd concept voor de kwaliteit van activa.

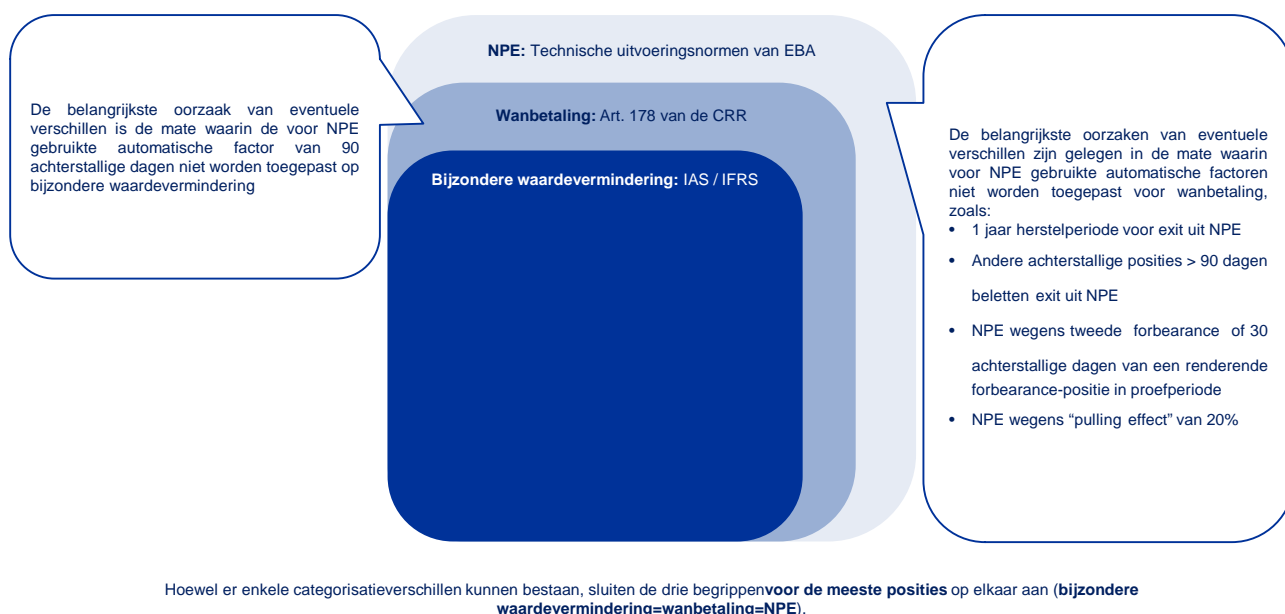
De afgelopen jaren is er een aanzienlijke hoeveelheid leidraden verschenen die relevant zijn voor de prudentiële definitie van wanbetaling, met name de “Richtsnoeren inzake de toepassing van de definitie van wanbetaling overeenkomstig artikel 178 van Verordening (EU) nr. 575/2013” (EBA GL 2016/07) en de *Regulatory Technical Standards on the materiality threshold for credit obligations past due under Article 178 of Regulation (EU) No 575/2013* (“Technische regelgevingsnormen inzake de materialiteitsdrempel voor achterstallige kredietverplichtingen overeenkomstig artikel 178 van Verordening (EU) nr. 575/2013”) (EBA RTS 2016/06). In december 2015 is bovendien de richtsnoer van het Bazels Comité voor banktoezicht (BCBS) getiteld *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (“Richtsnoer inzake kredietrisico en de verantwoording van verwachte kredietverliezen”) (hierna de “BCBS-richtsnoer inzake CRAECL”) gepubliceerd.

Punt 147 van bijlage V bij de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit bepaalt dat “[b]lootstellingen ten aanzien waarvan een wanbetaling geacht wordt te hebben plaatsgevonden in overeenstemming met artikel 178 VKV [CRR] en blootstellingen die worden geacht dubieus te zijn in overeenstemming met het toepasselijke kader voor financiële verslaggeving (...) altijd als niet-renderende blootstellingen [worden] beschouwd”.

In de onderstaande figuur wordt de relatie tussen de verschillende definities geïllustreerd. Het begrip “NPE” is in potentie breder dan de begrippen “bijzondere waardevermindering” en “wanbetaling”. Alle posities die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan of ten aanzien waarvan wordt geacht wanbetaling te hebben plaatsgevonden, zijn noodzakelijkerwijs NPE's, maar NPE's kunnen ook posities zijn waarvoor in het toepasselijke financieel-administratieve of prudentiële kader geen bijzondere waardevermindering of wanbetaling is opgenomen. De precieze relatie zal worden behandeld in paragraaf 5.5.

Figuur 2

Illustratief verband tussen de definities van NPE, wanbetaling en bijzondere waardevermindering

5.2 Toepassing van de definitie van NPE

Volgens punt 145 van bijlage V bij de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichthoudende autoriteit zijn "niet-renderende blootstellingen die [welke] elk van de volgende criteria vervullen:

1. materiële blootstellingen die meer dan 90 dagen achterstallig zijn;
2. het wordt, ongeacht het bestaan van enig achterstallig bedrag of het aantal achterstallige dagen, onwaarschijnlijk geacht dat de debiteur zijn kredietverbintenissen volledig zal nakomen zonder uitwinning van zekerheden."

Daarom is de definitie van NPE gebaseerd op de criteria "vervallen" en "onwaarschijnlijkheid van betaling", die in deze paragraaf nader worden besproken.

5.2.1 Opmerkingen ten aanzien van het criterium "vervallen" en de telling van het aantal dagen

In punt 145, onder a), van bijlage V bij de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichthoudende autoriteit wordt het criterium "vervallen" gedefinieerd. Materiële blootstellingen die meer dan 90 dagen achterstallig zijn, worden geacht niet-renderende blootstellingen (posities) te zijn. De te gebruiken materialiteitsdrempel moet dezelfde zijn als die welke wordt gebruikt in de definitie van wanbetaling overeenkomstig artikel 178 van de CRR, als

gespecificeerd in de desbetreffende technische regelgevingsnormen van EBA, RTS 2016/06 (paragraaf 3.4).

Een positie kan alleen achterstallig zijn indien er een juridische verbintenis tot het verrichten van een betaling bestond en de betaling verplicht was. Wanneer er geen juridische verbintenis bestaat of de betaling niet verplicht is, vormt de niet-betaling geen inbreuk. Zo creëert de niet-betaling van discretionaire rente op een aanvullend tier 1-kapitaalinstrument geen situatie van achterstalligheid. Banken dienen echter zorgvuldig te beoordelen of niet-betaling van discretionaire rente mogelijk verband houdt met andere gebeurtenissen die aanleiding geven tot een classificatie als niet-renderend.

Wanneer het onzeker is of er reeds een juridische verbintenis bestaat, dienen banken de situatie aan een zorgvuldige beoordeling te onderwerpen. Wanneer een blootstelling aan een debiteur wordt geïdentificeerd als een NPE, maar die identificatie als NPE (het meest waarschijnlijk op grond van het criterium “vervallen”) feitelijk uitsluitend voortvloeit uit op zichzelf staande geschillen die geen verband houden met de solvabiliteit van de tegenpartij, hoeven andere blootstellingen aan entiteiten van dezelfde groep als die van de debiteur niet als NPE's te worden beschouwd.

Wanneer de juridische verbintenis tot het verrichten van een verplichte betaling is vastgesteld, begint de telling van het aantal achterstallige dagen zodra een materieel bedrag van de hoofdsom, rente of vergoeding niet is betaald op de dag dat dit bedrag verschuldigd was.

Banken kunnen gebruikmaken, of eisen dat er gebruik wordt gemaakt, van gebruikelijke toewijzingsconventies, zoals “first in, first out” (FIFO), waarbij wordt verondersteld dat ontvangen betalingen altijd worden gebruikt ter vereffening van de vroegste betalingsverplichting die door de cliënt is gemist. Binnen de toewijzingsconventies van FIFO kan wet- of regelgeving specificeren of een betaald bedrag eerst moet worden gebruikt ter vereffening van onbetaalde rente of ter vereffening van een onbetaalde aflossing op de hoofdsom.

De definitie van NPE vereist niet het gebruik van een specifieke toewijzingsconventie of een volgorde van prioriteit tussen onbetaalde rente en onbetaalde aflossingen op de hoofdsom. De gebruikte toewijzingsconventie en volgorde van prioriteit moeten die zijn die door de toepasselijke wet- of regelgeving worden voorgeschreven. Geeft de toepasselijke wet- of regelgeving geen uitsluitel, dan moeten de toegepaste toewijzingsconventie en volgorde van prioriteit worden vastgelegd in de desbetreffende leenovereenkomst en mogen ze niet in strijd zijn met andere wet- of regelgeving, in het bijzonder met consumentenbeschermingsrechten of insolventie- of faillissementswetten. Dit kan het gebruik van verschillende conventies voor verschillende contracten vereisen. Indien de toepasselijke wetgeving geen uitsluitel geeft en een specifieke kredietovereenkomst of andere wetgeving het gebruik van de FIFO-conventie verbiedt, kan dit bijvoorbeeld betekenen dat de vroegste achterstallige betaling in het kader van die overeenkomst niet zal worden vereffend totdat alle andere gemiste betalingen zijn verricht.

5.2.2 Opmerkingen over het criterium “onwaarschijnlijkheid van betaling”

In tegenstelling tot de triggers voor achterstallige betalingen, steunen de triggers voor onwaarschijnlijkheid van betaling ('unlikelihood to pay' – UTP) als bedoeld in punt 145, onder b), van bijlage V bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie minder op kwantitatieve criteria, maar op enkele gebeurtenissen die aanleiding geven tot een classificatie als niet-renderend. Omdat dit ruimte voor interpretatie openlaat, is het een absolute noodzaak voor banken om over duidelijk omschreven interne criteria te beschikken waarmee indicatoren voor onwaarschijnlijkheid van betaling ('unlikelihood to pay' – UTP) kunnen worden signaleerd. Deze indicatoren moeten betrekking hebben op duidelijk omschreven situaties (UTP-gebeurtenissen). Banken dienen ervoor te zorgen dat de definitie van NPE en de criteria voor het vaststellen van UTP in alle delen van de groep op homogene wijze worden toegepast.

Banken dienen vooraf – waar mogelijk – automatisch vast te stellen gebeurtenissen te hebben gedefinieerd, evenals handmatig vast te stellen gebeurtenissen. In het geval van automatisch vast te stellen gebeurtenissen wordt de positie automatisch als niet-renderend geïdentificeerd zonder dat aanvullende handmatige inputs hoeven te worden ingevoerd of handmatige bevestiging nodig is. Voorbeelden van automatisch vastgestelde gebeurtenissen zijn faillissement van de debiteur, dat kan worden vastgesteld op basis van gegevens van faillissementsregisters, of de boeking van specifieke kredietaanpassingen. De meeste triggers die verband houden met het UTP-criterium vereisen echter regelmatige handmatige beoordelingen. Daarom dient een bank de kredietwaardigheid en de aflossingscapaciteit van haar cliënten regelmatig aan een beoordeling te onderwerpen. Voor standaard niet-retailcliënten dient dit ten minste op belangrijke rapportagedata te worden gedaan. Deze beoordelingen dienen vergezeld te gaan van geactualiseerde financiële informatie en een geactualiseerde rating van de cliënt. Banken dienen de meest recente financiële informatie over niet-retailcliënten tijdig te verzamelen, idealiter op basis van een contractuele verplichting voor de cliënt om deze informatie binnen een gegeven tijdspanne aan de kredietinstelling te verstrekken. Niet-verstrekking of onredelijk late verstrekking van informatie kan worden gezien als een negatief teken voor de kredietwaardigheid van de cliënt. Voor cliënten die zijn geïdentificeerd als financieel zwak, zoals cliënten op een watchlist of cliënten met een lage rating, moeten frequentere beoordelingen worden uitgevoerd, afhankelijk van de materialiteit, het segment en de financiële reputatie van de cliënt.

Realisatie van onderpand en onwaarschijnlijkheid van betaling (UTP)

Volgens punt 148 van bijlage V bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie moet de classificatie van blootstellingen als niet-renderend geschieden zonder rekening te houden met het bestaan van enig onderpand. Dientengevolge moeten alle posities, zelfs volledig zekergestelde, in UTP-situaties altijd worden geclassificeerd als niet-renderend.

Externe gegevensbronnen en identificatie van UTP

Wanneer banken gebruik van externe gegevensbronnen maken, dienen ze te zorgen voor volledige afstemming van hun definitie van UTP op de definitie van niet-renderend, of, indien van toepassing, op de in de externe gegevensbronnen gebruikte definitie van wanbetaling, onder meer door aanpassingen te maken die consistent zijn met het bepaalde in artikel 178, lid 4, van de CRR voor de definitie van wanbetaling. Voorbeelden van dergelijke externe gegevensbronnen zijn faillissementsregisters, handels-/ondernemingsregisters indien verschillende gebeurtenissen zijn geregistreerd (faillissementen, door autoriteiten opgelegde maatregelen of sancties die kunnen wijzen op een UTP-situatie), vastgoed- of grondregisters, zekerhedenregisters (die informatie over een UTP-situatie kunnen bevatten wanneer een derde een executiebevel tegen een cliënt heeft geregistreerd) en kredietregisters. Wanneer deze gegevens toegankelijk zijn en nuttige informatie voor de identificatie van UTP-situaties vormen, dienen kredietinstellingen te zorgen voor een automatische data-overdracht van deze gegevens uit externe bronnen naar hun systemen. Indien er geen automatische overdracht van gegevens kan worden verwezenlijkt, bijvoorbeeld omdat er geen unieke identificatiecodes beschikbaar zijn, dienen banken deze registers desalniettemin regelmatig te raadplegen, bijvoorbeeld tijdens beoordelingen van cliënten, met het oog op een adequate identificatie van UTP-situaties.

Voorbeelden van best practices betreffende UTP-gebeurtenissen

Alle posities ten aanzien waarvan zich een wanbetaling heeft voorgedaan en alle posities die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, moeten worden aangemerkt als niet-renderend. Daarom dienen banken bij het vaststellen van de typen UTP-gebeurtenissen rekening te houden met de situaties en gebeurtenissen die worden vermeld in de definitie van wanbetaling in de CRR en met de vereisten in de IFRS-definitie van bijzondere waardevermindering. Indien relevant dient het gebruik van aanvullende triggers voor het identificeren van NPE's te worden overwogen, d.w.z. triggers die niet uitdrukkelijk in artikel 178 van de CRR of in de definitie van bijzondere waardevermindering binnen het toepasselijke kader voor financiële verslaggeving zijn vermeld. Het op één lijn met elkaar brengen van UTP-gebeurtenissen wordt aanbevolen voor operationele doeleinden bij het opzetten van interne identificatieprocessen voor wanbetaling volgens de CRR, bijzondere waardervermindering volgens IFRS, en NPE's.

Per portefeuille (hypotheek, kmo's, zakelijk vastgoed, grote ondernemingen, enz.) kunnen verschillende reeksen UTP-triggers worden vastgesteld. Zo zijn voor hypotheekportefeuilles UTP-triggers als het vermogen om aan de kredietverplichtingen te voldoen, of loan-to-value (LTV), in hoge mate relevant, terwijl voor kmo-portefeuilles triggers die verband houden met de financiële prestaties van debiteuren (bv. omzetsdaling) zouden kunnen worden overwogen. Deze beoordelingen moeten vergezeld gaan van geactualiseerde financiële en niet-financiële informatie en een geactualiseerde rating van de cliënt.

Tabel 2 hieronder bevat een leidraad voor de toepassing van UTP-triggers. In de rechter kolom worden UTP-gebeurtenissen vermeld die door diverse internationale banken worden gehanteerd (best practices), evenals gebeurtenissen op basis van de triggers voor bijzondere waardevermindering die tijdens de AQR-exercities van 2014 en 2015 zijn gebruikt en gebeurtenissen op basis van de richtsnoeren van EBA inzake de CRR-definitie van wanbetaling. Deze lijst is niet uitputtend en dient ook niet te worden opgevat als een voorgeschreven minimumreeks van UTP-criteria, maar veeleer als een lijst van voorbeelden en best practices en een oriëntatiepunt voor de toepassing van de definitie van niet-renderend.

Niettemin is de verwachting dat de indicatoren in de witte vlakken rechtstreeks zullen leiden tot een identificatie als niet-renderend, aangezien deze gebeurtenissen in de meeste gevallen, louter door hun aard, voldoen aan de definitie van UTP en er weinig ruimte voor interpretatie is. De in de grijze vlakken vermelde triggers zijn 'zachte' triggers en moeten worden gezien als indicatieve voorbeelden van UTP. Indien een van de triggers van toepassing is, betekent dit niet automatisch dat een positie niet-renderend is, maar dat een grondige beoordeling moet worden verricht. Met betrekking tot deze zachte triggers (AQR-voorbeelden) zijn vaste drempels voor individuele UTP-triggers moeilijk vast te stellen en te kalibreren, gegeven de verschillende werkwijzen bij kredietanalyse en -acceptatie, wet- en regelgeving, belastingregimes en gemiddelde inkomens in verschillende jurisdicties. Banken dienen derhalve hun eigen drempels te ontwikkelen, op basis van nationale specificiteiten.

De regelmatige beoordeling van de aflossingscapaciteit van de kredietnemer moet ook worden toegepast op bullet-leningen: de continue betaling van de rentebedragen door de kredietnemer is op zichzelf niet voldoende om aan te nemen dat de uiteindelijke bullet-aflossing van de lening zal plaatsvinden en dat de positie derhalve als renderend moet worden aangemerkt. Voor bullet-leningen dienen de UTP-triggers in de volgende tabel op selectieve basis te worden toegepast. Bijzondere nadruk dient te worden gelegd op de beschikbaarheid van herfinanciering/rollover-opties voor deze cliënten, die in hoge mate zal afhangen van de financiële kracht van de cliënt en de graad van zekerheidsstelling van de lening. Voorts moeten de economische levensduur van projecten en het vermogen om de positie binnen deze levensduur af te lossen een factor zijn bij het bepalen van de correcte classificatie van bullet-leningen.

Tabel 2

Onderlinge verbanden tussen “onwaarschijnlijkheid van betaling”-indicatoren voor classificatie als niet-renderend, wanbetaling en bijzondere waardevermindering³⁵

UTP-gebeurtenissen overeenkomstig artikel 178 CRR	Triggers voor impairment overeenkomstig IAS 39.58	UTP-gebeurtenissen die wijzen op classificatie als niet-renderend Wit: indicatoren Grijs: voorbeelden
1 a) De instelling acht het onwaarschijnlijk dat de debiteur zijn kredietverplichtingen jegens de instelling, de moederonderneming of een van haar dochterondernemingen volledig zal nakomen zonder dat de instelling zal moeten overgaan tot acties zoals de uitwinning van zekerheden.	a) significante financiële moeilijkheden van de uitgevende instelling of de debiteur	<p>versnelde aflossing of terugvordering van de lening</p> <hr/> <p>de instelling heeft een beroep gedaan op zekerheden, waaronder een garantie (EBA) *)</p> <hr/> <p>rechtszaak, executie of gedwongen executie om schuld te innen</p> <hr/> <p>de vergunning van de kredietnemer wordt ingetrokken **)</p> <hr/> <p>de kredietnemer is medeschuldenaar terwijl de hoofdschuldenaar in gebreke is</p> <hr/> <p>uitstel/verlenging van leningen tot na de economische levensduur ***)</p> <hr/> <p>uitstel/verlenging bij waarschijnlijk significant economisch verlies (indicator: ballonaflossingen, sterk stijgende betalingen)</p> <hr/> <p>meerdere herstructureringen van één positie</p> <hr/> <p>bronnen van terugkerende inkomsten van de kredietnemer zijn niet langer beschikbaar om de aflossingen te verrichten (EBA); cliënt wordt werkloos en aflossing is onwaarschijnlijk</p> <hr/> <p>er zijn gerechtvaardigde zorgen over het toekomstige vermogen van een kredietnemer om stabiele en voldoende kasstromen te genereren (EBA)</p> <hr/> <p>het totale schuldniveau van de kredietnemer is aanzienlijk toegenomen of er zijn gerechtvaardigde verwachtingen voor een dergelijke stijging (EBA); eigen vermogen binnen een rapportageperiode met 50% gedaald als gevolg van verliezen</p> <hr/> <p>voor blootstellingen aan een natuurlijke persoon: wanbetaling door een onderneming met één eigenaar wanneer zich deze persoon ten opzichte van de instelling persoonlijk garant heeft gesteld voor alle verplichtingen van de onderneming (EBA)</p> <hr/> <p>er is een financieel actief gekocht of geïnitieerd tegen een materiële korting die de verslechterde kredietkwaliteit van de debiteur weerspiegelt (EBA)</p> <hr/> <p>voor retailposities waarbij de definitie van wanbetaling wordt toegepast op het niveau van een individuele kredietfaciliteit, het feit dat er sprake is van wanbetaling op een significant deel van de totale verplichting van de debiteur</p> <hr/> <p>de ratio die de weergeeft in hoeverre de aflossings- en renteverplichtingen gedekt zijn ('debt service coverage ratio' – DSCR), laat zien dat schuld niet houdbaar is</p> <hr/> <p>5-jaars credit default swaps (CDS) boven 1 000 bp in de afgelopen 12 maanden</p> <hr/> <p>verlies van grote cliënt of huurder</p> <hr/> <p>materiële daling van de omzet/operationele kasstromen (20%)</p> <hr/> <p>verbonden cliënt heeft faillissement aangevraagd</p> <hr/> <p>verklaring met beperking van externe accountant</p>

³⁵ Deze tabel is niet bedoeld om de NPE-criteria exact te koppelen aan ofwel de indicatoren voor UTP, ofwel de financieel-administratieve criteria voor bijzondere waardevermindering, maar veeleer om overeenkomsten en mogelijke overlappingen te laten zien.

		bullet-lening zal naar verwachting niet kunnen worden gefinancierd tegen actuele marktvoorwaarden
		verdwijning van herfinancieringsopties
		gevallen van fraude
	b) contractbreuk, zoals wanbetaling of ingebrekeblijving bij de betaling van rente of aflossingen	schending van de maximale LTV in geval van op activa gebaseerde financiering, of niet voldaan aan margin call ****)
		de kredietnemer heeft inbreuk gemaakt op de convenanten van een kredietcontract (EBA)
	e) verdwijnen van een actieve markt voor dat financiële actief vanwege financiële moeilijkheden	verdwijnen van een actieve markt voor de financiële instrumenten van de debiteur
3 a) De instelling bestempelt de kredietverplichting als dubieus in de zin dat er geen rentebaten meer worden verantwoord ('non-accrued status').	c) de kredietverlener, om economische of juridische redenen die verband houden met de financiële moeilijkheden van de kredietnemer, verleent de kredietnemer een concessie die de kredietverlener anders niet zou overwegen	de kredietinstelling stopt met in rekening brengen van rente (ook gedeeltelijk of voorwaardelijk) rechtstreekse afschrijving
3 b) De instelling neemt een uit een gepercipieerde aanzienlijke vermindering van de kredietkwaliteit voortvloeiende specifieke kredietrisicoaanpassing in aanmerking nadat zij de blootstelling heeft geaccepteerd.		afschrijving tegen voorziening waardeaanpassing (boeking van specifieke voorzieningen voor kredietverliezen)
3 c) De instelling verkoopt de kredietverplichting met een aanzienlijk kredietrisicogebonden economisch verlies.		vordering verkocht met kredietgebonden verlies
3 d) De instelling stemt in met een gedwongen herstructurering van de kredietverplichting, welke wellicht zal resulteren in een geringere financiële verplichting als gevolg van de kwijtschelding, dan wel de verlening van uitstel van betaling, van de hoofdsom, de rente of, in voorkomend geval, de provisies. Dit omvat ook de gedwongen herstructurering van het aandelenkapitaal in het geval van blootstellingen in aandelen die worden beoordeeld aan de hand van een PD/LGD-benadering.	c) de kredietverlener, om economische of juridische redenen die verband houden met de financiële moeilijkheden van de kredietnemer, verleent de kredietnemer een concessie die de kredietverlener anders niet zou overwegen	herstructurering waarbij een aanzienlijk deel van de lening wordt kwijtgescholden (nettocontantwaarde-/NCW-verlies) herstructurering met voorwaardelijke kwijtschelding
3 e) De instelling heeft het faillissement van de debiteur of een soortgelijk bevel aangevraagd met betrekking tot zijn kredietverplichting jegens de instelling, de moederonderneming of een van haar dochterondernemingen.	d) het wordt waarschijnlijk dat de kredietnemer failliet zal gaan of een andere financiële reorganisatie zal moeten ondergaan	de kredietinstelling of de consortiumleider initieert een faillissements-/insolventieprocedure ISDA-kredietgebeurtenis afgekondigd (ISDA: International Swaps and Derivatives Association) buitengerechtelijke onderhandelingen over afwikkeling of aflossing (bv. standstill-overeenkomsten)
3 f) De debiteur heeft het faillissement of een soortgelijke bescherming aangevraagd of is in staat van faillissement verklaard, waardoor de terugbetaling van een kredietverplichting jegens de instelling, de moederonderneming of een van haar dochterondernemingen wordt vermeden of uitgesteld.	d) het wordt waarschijnlijk dat de kredietnemer failliet zal gaan of een andere financiële sanering zal moeten ondergaan	de kredietnemer heeft faillissement aangevraagd - of is een insolventieprocedure gestart faillissements- of insolventieprocedure geïnitieerd door een derde betalingsmoratorium (landen, instellingen)

*) Wanneer een beroep wordt gedaan op onderpand of een garantie, betekent dit doorgaans dat de criteria voor de definitie van niet-renderend rechtstreeks zijn vervuld (realisatie van onderpand).

**) De intrekking van een vergunning is met name relevant in de context van ondernemingen die een overheidsvergunning nodig hebben om hun activiteiten te kunnen verrichten, zoals banken en verzekeringsondernemingen. In bepaalde lidstaten kan dit ook gelden voor bijvoorbeeld telecommunicatie- en media-ondernemingen, farmaceutische bedrijven, mijnbouw- en winningsondernemingen en vervoersondernemingen.

***) Economische levensduur is met name belangrijk in de context van projectfinancieringsleningen. Over het algemeen moet de verwachte nettokasstroom van een project tijdens de economische levensduur ervan hoger zijn dan de kredietverplichtingen inclusief rentebetalingen. Na afloop van de economische levensduur zijn kasstromen meestal minder betrouwbaar en minder planbaar als gevolg van factoren als veroudering, de noodzaak van omvangrijke herinvesteringen of renovaties en een toenemende kans op technologisch falen. De economische levensduur vertegenwoordigt niet de maximale looptijd, die kan of moet worden goedgekeurd bij het verstrekken van leningen. Niettemin kan worden verwacht dat een debiteur zich in financiële moeilijkheden bevindt als de kasstromen van een project onvoldoende zijn om de schuldverplichtingen van de lening na te komen binnen de economische levensduur van het project.

****) Op activa gebaseerde leningen hebben verschillende verschijningsvormen (Lombard-leningen, margeleningen, op activa gebaseerde leningen met vastgoed als zekerheid – zoals omgekeerde hypotheek, op activa gebaseerde leningen met kortlopende vorderingen als zekerheid, enz.), maar hebben met elkaar gemeen dat de instelling niet afhankelijk is van de inkomsten of de kasstroom van de kredietnemer voor het aflossen van de lening, maar in plaats daarvan geld uitleent waarbij ze als zekerheid rechten kan doen gelden op een actief. Kredietnemers worden doorgaans verplicht om gedurende de hele looptijd van de lening een bepaalde loan-to-value-ratio aan te houden. Deze loan-to-value-ratio kan ook de vorm aannemen van een convenant betrekking tot de minimale omvang van het verschil tussen de lening en de waarde van het onderliggende object ('minimum equity covenant'), bv. in geval van vastgoedfinanciering. Als deze ratio wordt overschreden, moet de kredietnemer het tekort opheffen ('margin call') of heeft de kredietinstelling het recht om de lening op te eisen en het onderpand te verkopen. De eisen die banken hanteren voor op activa gebaseerde leningen zijn ook significant hoger dan die voor door kasstromen

5.3 Verband tussen NPE's en forbearance

5.3.1 Algemene definitie van forbearance

Voor de doeleinden van deze leidraad wordt gebruikgemaakt van de EBA-definitie van “forbearance” in Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie, met name de punten 163-183 van bijlage V. In deze paragraaf ligt de focus op aspecten van deze definitie ten aanzien waarvan toezichthouders een inconsistente toepassing hebben waargenomen.

Forbearance-maatregelen bestaan uit “concessies” die worden verleend met betrekking tot een blootstelling – in de vorm van een lening, een schuldbewijs of een (herroepelijke of onherroepelijke) verplichting om krediet te verstrekken – aan een debiteur die moeilijkheden ondervindt of op het punt staat moeilijkheden te ondervinden om zijn financiële verplichtingen na te komen (“financiële moeilijkheden”). Dit betekent dat een positie alleen een forbearance-positie kan zijn als de debiteur financiële moeilijkheden ondervindt die ertoe hebben geleid dat de bank bepaalde concessies heeft verleend.

Volgens punt 164 van bijlage IV bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie heeft een concessie betrekking op de volgende handelingen: a) wijziging van de voorgaande voorwaarden van een contract, of b) een totale of gedeeltelijke herfinanciering van de positie. Daarom is de definitie van concessie breder en beperkt deze zich niet tot wijzigingen waarbij de netto contante waarde van kasstromen uit de positie wordt beïnvloed.

Een correcte identificatie van forbearance veronderstelt het vermogen om tekenen van mogelijke toekomstige financiële moeilijkheden in een vroegtijdig stadium te herkennen. Daartoe dient een beoordeling van de financiële situatie van de kredietnemer niet te worden beperkt tot posities met duidelijke tekenen van financiële moeilijkheden. Een beoordeling van financiële moeilijkheden dient ook te worden uitgevoerd voor posities waarbij geen sprake is van duidelijke financiële moeilijkheden, maar waarbij de marktomstandigheden zodanig significant zijn veranderd dat die van invloed zou kunnen zijn op de aflossingscapaciteit van de kredietnemer. Voorbeelden van dergelijke posities zijn bullet-leningen waarvan de aflossing afhankelijk is van de verkoop van vastgoed (een daling van de vastgoedprijzen, bijvoorbeeld, is van invloed op het vermogen om aan de schuldverplichtingen te voldoen) en leningen in een buitenlandse valuta (een verandering in de onderliggende wisselkoers, bijvoorbeeld, is van invloed op het vermogen aan de schuldverplichtingen te voldoen).

De beoordeling van het bestaan van financiële moeilijkheden aan de zijde van de kredietnemer dient uitsluitend te worden gebaseerd op de situatie van de

kredietnemer, zonder onderpand of eventuele door derden verleende garanties in acht te nemen.

Om te bepalen of de kredietnemer in financiële moeilijkheden verkeert, kunnen de volgende triggers worden gebruikt (niet-uitputtende lijst):

- debiteur/faciliteit meer dan 30 dagen achterstallig gedurende de drie maanden voorafgaand aan de wijziging of herfinanciering;
- toename van de kans op wanbetaling (PD) in de interne-ratingklasse van de instelling gedurende de drie maanden voorafgaand aan de wijziging of herfinanciering;
- aanwezigheid in watchlist gedurende de drie maanden voorafgaand aan de wijziging of herfinanciering.

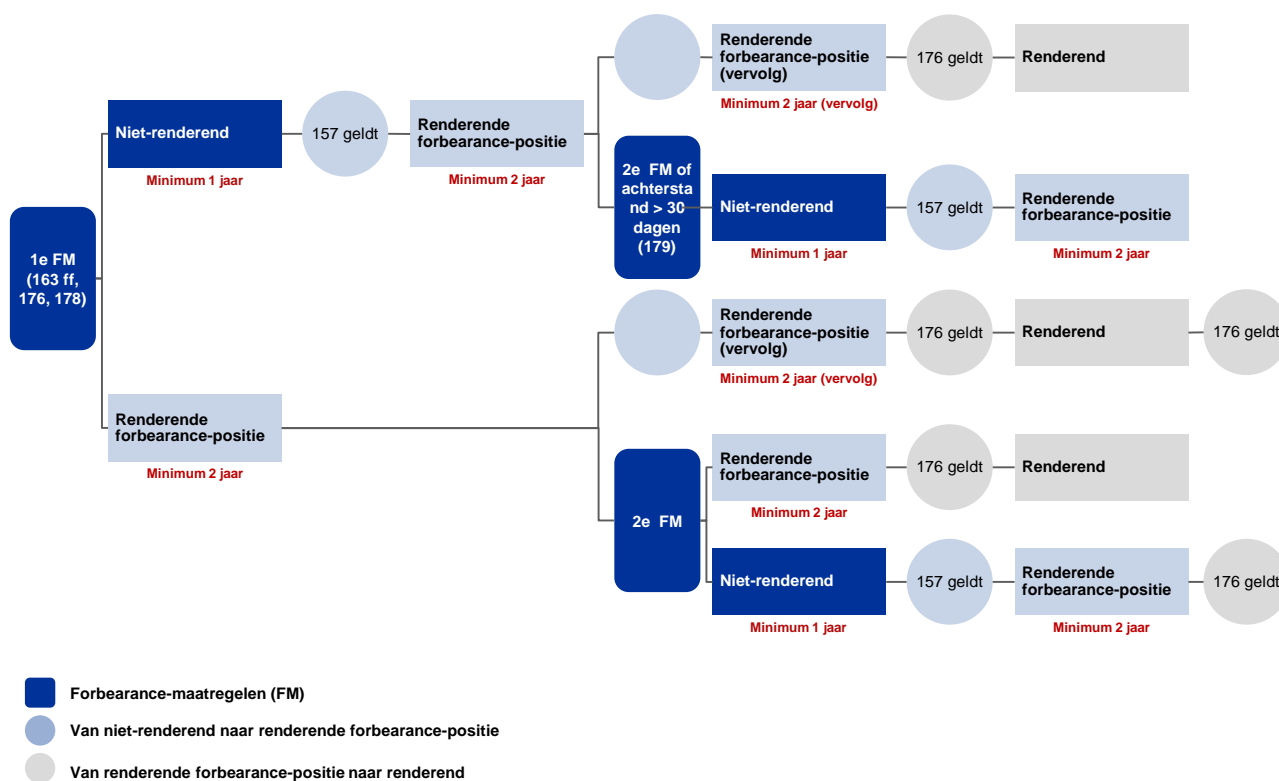
Posities dienen niet als forbearance-positie te worden aangemerkt wanneer concessies worden verleend aan debiteuren die geen financiële moeilijkheden ondervinden. Banken dienen onderscheid te maken tussen enerzijds heronderhandelingen met of de verlening van rollovers aan debiteuren die geen financiële moeilijkheden ondervinden en anderzijds forbearance-maatregelen (d.w.z. concessie verleend aan debiteuren die financiële moeilijkheden ondervinden).

De verlening van nieuwe voorwaarden, zoals een nieuw rentetarief dat gunstiger is dan het tarief dat debiteuren met een vergelijkbaar risicoprofiel hadden kunnen krijgen, is een indicatie van een concessie. Desondanks is het verkrijgen van nieuwe, gunstigere voorwaarden dan marktconforme voorwaarden geen vereiste voor de identificatie van concessies en derhalve van forbearance. Wanneer een debiteur in financiële moeilijkheden verkeert, dient een wijziging van de voorwaarden in overeenstemming met wat andere debiteuren met een vergelijkbaar risicoprofiel van de kredietinstelling hadden kunnen krijgen, echter wel als een concessie te worden aangemerkt. Dit is ook het geval wanneer debiteuren zijn opgenomen in publieke forbearance-regelingen die door banken worden aangeboden.

Kredietnemers kunnen om wijzigingen in de contractuele voorwaarden van hun leningen verzoeken zonder dat ze moeilijkheden ondervinden, of op het punt staan moeilijkheden te ondervinden, om hun financiële verplichtingen na te komen. Desalniettemin moet er altijd een beoordeling van de financiële situatie van een kredietnemer worden uitgevoerd wanneer er om wijzigingen in de contractuele voorwaarden wordt verzocht.

Figuur 3

Illustratie van forbearance in de context van de definitie van NPE

Bronnen en bijschriften van het schema: Alle nummers verwijzen naar punten in bijlage V, deel 2, Verordening (EU) nr. 680/2014

Punt 157

- ✓ 1 jaar sinds forbearance-maatregelen
- ✓ Geen achterstallige bedragen na forbearance-maatregelen
- ✓ Betalingen van voorheen achterstallige of afgeschreven bedragen
- ✓ Geen andere transactie niet-renderend (als status van niet-renderend beoordeeld is op debiteurbasis, punten 154-155)

Punt 176

- ✓ Minimum 2 jaar proefperiode sinds status als renderend
- ✓ Regelmatige betalingen van bij elkaar meer dan een onaanzienlijk bedrag aan rente/aflossing gedurende ten minste 1 jaar
- ✓ Geen andere transactie achterstallig > 30 dagen

Overeenkomstig punt 178 van bijlage V bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie kan een forbearance-positie renderend of niet-renderend zijn. Bij het overgaan tot forbearance-maatregelen bij renderende posities moeten banken beoordelen of deze maatregelen de herclassificatie van de positie als niet-renderend noodzakelijk maken. Het toepassen van forbearance-maatregelen bij niet-renderende posities betekent echter niet dat deze niet meer als niet-renderend worden beschouwd: de posities dienen ten minste een jaar na het instellen van de forbearance-maatregelen als niet-renderend te blijven worden aangemerkt.

5.3.2 Classificatie van forbearance-positie als niet-renderend

Tenzij er bewijs is voor het tegendeel, moeten forbearance-posities die aan een van de volgende criteria voldoen in elk geval als niet-renderend worden geclassificeerd:

- ze worden ondersteund door ontoereikende betalingsregelingen (initiële en/of vervolgregelingen) waarbij sprake is van, onder meer, een herhaald verzuim om de betalingsregeling na te leven, veranderingen in de betalingsregeling om niet-naleving te voorkomen, of het feit dat de betalingsregeling berust op verwachtingen die niet worden ondersteund door macro-economische prognoses of realistische veronderstellingen ten aanzien van de aflossingscapaciteit of -bereidheid van de kredietnemer;
- ze omvatten contractvoorwaarden die de tijdstippen waarop periodieke aflossing plaatsvindt, op een zodanige wijze uitstellen dat de beoordeling ten behoeve van een behoorlijke classificatie wordt belemmerd. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer forbearance-perioden van meer dan twee jaar worden overeengekomen voor de terugbetaling van de hoofdsom;
- ze omvatten niet langer opgenomen bedragen die hoger zijn dan de geaccumuleerde kredietrisicoverliezen van niet-renderende posities met een vergelijkbaar risicoprofiel.

5.3.3 Herstel/exit uit de status van niet-renderend

Volgens punt 176 van bijlage V bij de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichthoudende autoriteit kunnen forbearance-posities renderend of niet-renderend zijn. De specifieke vereisten in punt 157 voor het herclassificeren van niet-renderende forbearance-posities bepalen dat er een 'hersteltermijn' van een jaar moet zijn verstreken sedert de forbearance-maatregelen zijn toegepast en dat uit het gedrag van de debiteur blijkt dat er geen zorgpunten in verband met de volledige terugbetaling meer bestaan. Instellingen zijn verplicht een financiële analyse van de debiteur te maken om vast te stellen dat er geen zorgpunten meer zijn. Voordat aan de vereisten van punt 157 is voldaan en voordat de financiële analyse de zorgpunten in verband met de volledige terugbetaling conform de voorwaarden na de forbearance-verlening heeft weggenomen, moeten alle volgende criteria worden vervuld:

1. de positie wordt niet beschouwd als een positie die een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan of een positie met wanbetaling;
2. er zijn geen achterstallige betalingen op de positie;
3. de kredietnemer heeft middels regelmatige betalingen een bedrag vereffend dat gelijk is aan alle bedragen die eerder achterstallig waren (indien er achterstallige bedragen waren op de datum waarop de forbearance werd verleend) of een totaalbedrag dat gelijk is aan het bedrag dat als onderdeel van de forbearance-maatregelen is afgeschreven (indien er geen achterstallige

bedragen waren), of de kredietnemer heeft anderszins aangetoond dat hij in staat is de voorwaarden na de forbearance-verlening te vervullen.

De afwezigheid van achterstallige bedragen in criterium 2 houdt in dat de positie geen achterstanden kent en dat alle opgebouwde niet-betaalde aflossingen op de hoofdsom en niet-betaalde rentebedragen zijn voldaan. De in criterium 3 bedoelde achterstallige bedragen en afgeschreven bedragen zijn de bedragen die eventueel bestonden op de datum waarop de forbearance-maatregelen werden toegepast.

In het beleid van de kredietinstelling inzake de herclassificatie van niet-renderende forbearance-posities dienen werkwijzen te worden gespecificeerd voor het wegnemen van zorgpunten ten aanzien van het vermogen van de kredietnemer om aan de voorwaarden na de forbearance-verlening te voldoen. Dit beleid dient drempels te omvatten voor de tijdens de in criterium 3 hierboven bedoelde herstelperiode te verrichten betalingen. De verwachting van de toezichthouder is dat dit beleid op grond waarvan de kredietnemer kan aantonen dat hij in staat is aan de voorwaarden na de forbearance-verlening te voldoen (voor zover volledige terugbetaling van de schuld waarschijnlijk is) ten minste een niet onaanzienlijke hoofdsombetaling vereist. Dit dient te gelden ongeacht of de instelling de terugbetaling van op de datum van de forbearance-maatregelen achterstallige of afgeschreven bedragen wel of niet gebruikt om de afwezigheid van zorgpunten inzake de debiteur te beoordelen.

Voorts dient de instelling, wanneer een debiteur (een) andere positie(s) heeft bij een kredietinstelling, die niet zijn onderworpen aan een forbearance-regeling, rekening te houden met de kredietkwaliteit van deze posities (bv. de aanwezigheid van betalingsachterstanden) bij het beoordelen van het vermogen van de kredietnemer om aan de voorwaarden na de forbearance-verlening te voldoen. Het meewegen van betalingsachterstanden verandert niets aan het niveau van toepassing van de status als niet-renderend overeenkomstig punt 154 of punt 155 van de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichthoudende autoriteit, naar gelang van toepassing.

Het bestaan van contractvoorwaarden die de aflossingsperiode verlengen, zoals aflossingsvrije perioden, betekent dat de forbearance-positie als niet-renderend dient te blijven worden aangemerkt totdat aan de in criteria 1 tot en met 3 hierboven vermelde vereisten is voldaan. Aangezien criterium 3 regelmatige aflossingen voorschrijft, leidt het verstrijken van de herstelperiode van een jaar niet automatisch tot herclassificatie naar renderend, tenzij er gedurende de 12 maanden regelmatige betalingen zijn verricht.

5.3.4 Identificatie als renderende forbearance-positie

Wanneer een forbearance-positie wordt geclassificeerd als renderend, hetzij omdat ze voldoet aan de voorwaarden voor herclassificatie vanuit de categorie niet-renderend, hetzij omdat de toepassing van forbearance-maatregelen niet heeft geleid tot classificatie van de positie als niet-renderend, zal de positie blijven worden geïdentificeerd als forbearance-positie totdat is voldaan aan alle volgende

voorwaarden, in overeenstemming met punt 176 van de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit:

1. een analyse van de financiële situatie van de debiteur heeft aangetoond dat de transacties niet langer voldoen aan de voorwaarden om als niet-renderend te worden beschouwd;
2. er zijn minimaal twee jaar verstreken sinds de meest recente datum van hetzij de datum van de concessie, hetzij de datum van de herclassificatie vanuit de categorie niet-renderend;
3. de kredietnemer heeft in ten minste de laatste helft van de proefperiode regelmatige betalingen verricht die geaggregeerd meer dan een onaanzienlijk hoofdsom- of rentebedrag vormen;
4. de kredietnemer heeft aan het eind van de proefperiode geen andere transacties uitstaan met bedragen die meer dan 30 dagen achterstallig zijn.

Wanneer aan alle bovenstaande vereisten is voldaan, dient het verstrijken van de termijn van twee jaar er niet automatisch toe te leiden dat de positie niet meer als forbearance-positie wordt geïdentificeerd.

In de praktijk dient voorwaarde 3 hierboven met betrekking tot de regelmatige betaling van meer dan een onaanzienlijk geaggregeerd bedrag niet te worden vervuld door de betaling van alleen rente. Het beleid van de kredietinstelling voor de identificatie van forbearance-posities moet de betaling van zowel aflossingen als rente vereisen.

In het beleid van de kredietinstelling voor de identificatie van forbearance-posities moeten ook werkwijzen worden gespecificeerd voor het wegnemen van zorgpunten in verband met de financiële moeilijkheden van de debiteur. Blijven deze zorgpunten bestaan, dan blijft de positie geclassificeerd als forbearance-positie. Voor dit doel moet het beleid van de entiteit van de kredietnemer vereisen dat deze, middels regelmatige betalingen, een bedrag heeft vereffend dat gelijk is aan het totaal van alle bedragen (aflossingen op de hoofdsom en rente) die voorheen achterstallig waren of bij het verlenen van de concessie van de balans zijn verwijderd, of om anderszins aan te tonen dat hij in staat is aan de voorwaarden na de forbearance-verlening te voldoen op basis van alternatieve objectieve criteria die aflossing van de hoofdsom impliceren.

Indien er tijdens de proefperiode nieuwe forbearance-maatregelen worden getroffen ten aanzien van forbearance-posities die renderend zijn na herclassificatie vanuit de categorie niet-renderend, dan brengt dit de herclassificatie van deze transacties naar deze categorie niet-renderend met zich mee. Hetzelfde is van toepassing wanneer deze posities meer dan 30 dagen achterstallig worden.

5.4 Verdere aspecten van de definitie van niet-renderend

5.4.1 Consistente definitie op het niveau van de bankengroep

Banken dienen ervoor te zorgen dat de identificatie van NPE's consistent geschiedt op het niveau van de entiteit en de bankengroep en dat de definitie op geharmoniseerde wijze wordt toegepast in alle dochterondernemingen en bijkantoren.

Een uniforme definitie van NPE op het niveau van de groep kan in verschillende jurisdicties buiten de EU afwijken van lokale normen.

- In de initiële fase dienen banken daarom te verduidelijken of lokale normen voor de identificatie van NPE's meer of minder stringent zijn dan de overkoepelende normen van de groep.
- In de tweede plaats dienen banken te evalueren in hoeverre meer of minder stringente lokale normen leiden tot kunstmatig verhoogde of verlaagde niveaus van uitstaande NPE's.
- In de derde plaats dienen op basis van lokale normen kunstmatig verhoogde of verlaagde niveaus van uitstaande NPE's op elkaar te worden afgestemd op het niveau van de groep via het op passende wijze in kaart brengen van de onderlinge verbanden tussen classificaties.
- Tot slot worden banken, wanneer lokale normen voor de classificatie van een positie als niet-renderend substantieel afwijken van de normen van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie, aanbevolen om, voor risicobeheersingsdoeleinden, rapportages op basis van beide normen te verstrekken.

Een consistente toepassing van de definitie van niet-renderend is vereist op het niveau van afzonderlijke banken en op geconsolideerd niveau.

Een individuele debiteur zou derhalve een cliënt van verschillende instellingen binnen een groep kunnen zijn. Van banken wordt verwacht dat ze ervoor zorgen dat als een unieke niet-retailcliënt in een van de instellingen van de groep wordt geclassificeerd als niet-renderend, deze tot de status van wanbetaling aanleiding gevende gebeurtenis op korte termijn wordt meegedeeld ("verspreid") aan en wordt geregistreerd door alle andere leden van de groep.

Daartoe dient een groep van kredietinstellingen een IT-systeem op groepsniveau op te zetten dat de identificatie van elke debiteur in een kredietinstelling van de groep door middel van een unieke identificatiecode mogelijk maakt, evenals de tijdige melding van elke toekenning van de status van niet-renderend aan enige debiteur.

In sommige gevallen is de consistente identificatie van de status als niet-renderend misschien niet altijd mogelijk indien consumentenbeschermingsmaatregelen, het bankgeheim of andere wetgeving de uitwisseling van cliëntgegevens binnen een

groep verbiedt. Bovendien zou een consistente identificatie in sommige gevallen kunnen worden beperkt indien dit voor de bank te belastend is om de status van een cliënt in alle juridische entiteiten en geografische locaties binnen een bankengroep te verifiëren. In dat geval, en in overeenstemming met de in punt 82 van de richtsnoeren van EBA inzake de definitie van wanbetaling beschreven aanpak, kunnen banken ervan afzien om de consistentiecontrole uit te voeren, op voorwaarde dat ze kunnen aantonen dat het effect van niet-naleving niet materieel is en bewijs kunnen verstrekken voor het niet-bestaan, of het bestaan van slechts een zeer beperkt aantal, gemeenschappelijke cliënten tussen relevante entiteiten binnen een groep.

5.4.2 Groepen verbonden cliënten

Het beleid van de bank dient te zorgen voor een consistente behandeling van individuele cliënten en groepen verbonden cliënten zoals gedefinieerd in de CRR en de toepasselijke richtsnoeren van het Comité van Europese banktoezichthouders (CEBS)³⁶, en voor een consistente beoordeling van de onderliggende juridische relaties tussen juridische entiteiten binnen een groep verbonden cliënten. Vanwege het risico van besmetting dienen banken, indien haalbaar, een groepsperspectief toe te passen bij het beoordelen van de status van een positie van een debiteur als niet-renderend, tenzij deze wordt beïnvloed door geïsoleerde geschillen die geen verband houden met de solvabiliteit van de tegenpartij.

Om een groepsperspectief toe te passen op cliënten dienen banken de definitie van artikel 4, lid 1, punt 39, van de CRR ten minste als uitgangspunt te nemen. De voornaamste criteria zijn zeggenschap en onderlinge economische verbondenheid.

Indien een bank redelijk bewijs kan verstrekken om een groepslid met behulp van de criteria zeggenschap en onderlinge economische verbondenheid als renderend te onderscheiden van een niet-renderend verbonden groepslid, kan de bank een dergelijk onderscheid maken overeenkomstig de CRR en de toepasselijke financiële verslaggevingsregels.

In overeenstemming met de punten 109.c en 113 van de richtsnoeren van EBA inzake wanbetaling, dienen kredietinstellingen een register van alle classificatiecriteria bij te houden.

5.4.3 “Pulling-effect” van debiteuren

Overeenkomstig punt 155 van bijlage V bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie moeten, als meer dan 20% van de blootstellingen aan één

³⁶ *Guidelines on the implementation of the revised large exposure regime* (Richtsnoeren voor de tenuitvoerlegging van de herziene regeling voor grote blootstellingen) van het Comité van Europese banktoezichthouders (CEBS).

debiteur meer dan 90 dagen achterstallig is, alle andere blootstellingen aan die debiteur (op en buiten de balans) als niet-renderend worden beschouwd.

5.4.4 Classificatie van de positie in haar geheel

Overeenkomstig punt 148 van bijlage V bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie moeten blootstellingen voor hun volledige bedrag worden gecategoriseerd als niet-renderend. Een gegeven positie kan derhalve niet gedeeltelijk als renderend en gedeeltelijk als niet-renderend worden geclassificeerd.

5.5 Verbanden tussen de prudentiële en financieel-administratieve definities

5.5.1 Prudentiële definitie van “wanbetaling” (CRR)

In de artikelen 127 en 128 van de CRR wordt wanbetaling gedefinieerd voor de doeleinden van respectievelijk de gestandaardiseerde en de interne-ratingbenadering.

De volgende tabel toont belangrijke verschillen tussen de definitie van wanbetaling in de CRR en de definitie van NPE (voor de doeleinden van rapportage aan de toezichhouders overeenkomstig de technische uitvoeringsnormen van EBA). De praktijk laat zien dat enkele instellingen hebben geprobeerd hun toepassing van de definitie van wanbetaling in overeenstemming te brengen met de definitie van NPE teneinde processen te stroomlijnen en de convergentie van de beide definities te bevorderen, mede tegen de achtergrond van de recente ontwikkelingen in de regelgeving wat betreft de definitie van wanbetaling.

Tabel 3

Belangrijke verschillen tussen de CRR-definities van wanbetaling en NPE

Verskil tussen de CRR-definities van wanbetaling en NPE	Beschrijving
Pulling-effect	Volgens punt 155 van bijlage V, deel 2, van de technische uitvoeringsnormen (ITS) van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit moeten, als 20% van de blootstellingen aan één debiteur meer dan 90 dagen achterstallig is, alle andere blootstellingen aan die debiteur als niet-renderend worden beschouwd.
Groepen verbonden cliënten	Bij een groep debiteuren die als verschillende entiteiten tot dezelfde groep behoren, kunnen niet in gebreke gebleven groepsleden (punt 155 van bijlage V, deel 2, van de technische uitvoeringsnormen (ITS) van EBA) worden beoordeeld als NPE, behalve wanneer een positie van de debiteur wordt geïdentificeerd als NPE vanwege geschillen die geen verband houden met zijn solvabiliteit.
Hernieuwde forbearance	Wanneer renderende forbearance-posities binnen de proefperiode van twee jaar vanuit de categorie NPE zijn geherclassificeerd als renderende posities (punt 176, onder b, van bijlage V, deel 2, van de technische uitvoeringsnormen (ITS) van EBA), worden ze opnieuw als NPE geïdentificeerd wanneer ze meer dan 30 dagen achterstallig worden of als een nieuwe forbearance-maatregel wordt toegepast (“hernieuwde forbearance”).
Exit uit de categorie NPE en in het bijzonder herstelperiode voor NPE-gevallen waarbij forbearance is toegepast	NPE's zijn, behalve aan de bestaande criteria voor beëindiging van de status van positie ten aanzien waarvan zich wanbetaling heeft voorgedaan of die een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan, onderworpen aan specifieke herclassificatiecriteria – zo geldt voor niet-renderende forbearance-posities een waarnemingsperiode van een jaar waarin de status van de positie als niet-renderend moet worden gehandhaafd (punt 157 van bijlage V, deel 2, van de technische uitvoeringsnormen (ITS) van EBA).

Volgens artikel 178, lid 1, onder b), van de CRR, kunnen de bevoegde autoriteiten de termijn van 90 dagen voor bepaalde segmenten verlengen tot 180 dagen. De optie om voor sommige portefeuilles pas na 180 dagen de wanbetalingsstatus te hanteren is echter buiten werking gesteld in Verordening (EU) 2016/445 van de ECB³⁷, die in oktober 2016 in werking trad. Artikel 4 van de Verordening legt een uniforme toepassing op van de periode van 90 dagen.

5.5.2 Financieel-administratieve definitie van bijzondere waardevermindering ('impaired')

Posities waarvan is vastgesteld dat ze overeenkomstig het toepasselijke kader voor financiële verslaggeving een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan ('impaired'), moeten altijd worden beschouwd als niet-renderende posities. Posities met "collectieve voorzieningen voor geleden maar niet gerapporteerde ('incurred but not reported' – IBNR)" verliezen waarbij geen verliesgebeurtenis is geïdentificeerd ten aanzien van specifieke activa, dienen niet als niet-renderende posities te worden beschouwd.

Posities ten aanzien waarvan zich wanbetaling heeft voorgedaan en posities die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan moeten verplicht als NPE worden aangemerkt. Zowel in de CRR als in IFRS wordt onderscheid gemaakt tussen inbreuken op overeengekomen betalingsverplichtingen (achterstallige betalingen) en de economische triggers die verband houden met onwaarschijnlijkheid van betaling.

Tabel 4

Definities van wanbetaling en bijzondere waardevermindering ('impaired')

Wanbetaling door een debiteur (artikel 178 van de CRR)	Financiële activa met verminderde kredietwaardigheid ('credit-impaired financial assets') (IFRS 9, bijlage A, die teruggaat op IAS 39)
1, onder b): de debiteur is meer dan 90 dagen achterstallig bij het nakomen van een aanzienlijke kredietverplichting jegens de instelling, de moederonderneming of een van haar dochterondernemingen	b) een contractbreuk, zoals een wanbetaling of een gebeurtenis waardoor het financiële actief achterstallig is. [Een financieel actief is achterstallig wanneer een tegenpartij heeft verzuimd een contractueel verschuldigde betaling te verrichten.]
2, onder a) bij overdispositie begint de periode van achterstalligheid te lopen zodra een debiteur een aanbevolen kredietlimiet heeft overschreden, een kredietlimiet is aanbevolen die lager is dan de actuele uitstaande bedragen, of zonder toestemming krediet heeft opgenomen en wanneer het uitstaande bedrag aanzienlijk is	[Opmerking: Overdispositie ('overdrafts', debetstanden) wordt niet uitdrukkelijk genoemd in IFRS 9, maar valt onder de meer algemene trigger "contractbreuk"]

Tabel 2 in paragraaf 5.2.2 toont een vergelijking van de definitie in de CRR en de IFRS-definitie, waarbij de verliesgebeurtenissen in IAS 39 zijn geordend op basis van de in de CRR vermelde wanbetalingsgebeurtenissen. Niet alle in de CRR vermelde wanbetalingsgebeurtenissen vormen automatisch ook een verliesgebeurtenis overeenkomstig deze standaard.

³⁷ Verordening (EU) nr. 2016/445 van de Europese Centrale Bank van 14 maart 2016 betreffende de wijze waarop gebruik wordt gemaakt van de keuzemogelijkheden en manoeuvreerruimte die het Unierecht biedt (ECB/2016/4).

Vooruitzicht: IFRS 9

In bijlage A bij IFRS 9 wordt het begrip “financieel actief met verminderde kredietwaardigheid” (‘credit-impaired financial assets’) gedefinieerd. Deze definitie is niet alleen relevant voor financiële activa, maar ook voor financiële garanties en toegezegde leningen. De definitie in IFRS 9 verschilt niet significant van de definitie in IAS 39.

Volgens IFRS 9 moet een overdacht naar stadium 2 plaatsvinden, en moeten derhalve over het algemeen tijdens de gehele looptijd te verwachten kredietverliezen (‘lifetime credit losses’) worden opgenomen, voordat het financiële instrument achterstallig wordt of andere voor de kredietnemer specifieke wanbetalingsgebeurtenissen worden waargenomen. Banken dienen in hun analyses van kredietrisico rekening te houden met het feit dat er geruime tijd (maanden, en in sommige gevallen zelfs jaren) kan liggen tussen het moment waarop de determinanten van kredietverliezen beginnen te verslechteren en het moment waarop er objectieve aanwijzingen van betalingsachterstalligheid ontstaan (BCBS-richtsnoer inzake CRAECL (2015), punt A19, en de ontwerprichtsnooten van EBA inzake ECL, punt 102).

Banken dienen daarom over een duidelijk beleid te beschikken, inclusief goed ontwikkelde criteria (die moeten worden toegelicht), om onderscheid te maken tussen toenames van het kredietrisico voor verschillende typen kredietposities. De beoordeling van kredietrisico moet zich exclusief richten op het wanbetalingsrisico, zonder de effecten van kredietrisicolimiterende factoren zoals onderpand of garanties (BCBS-richtsnoer inzake CRAECL (2015), punt A22, en de ontwerprichtsnooten van EBA inzake ECL, punt 105) in aanmerking te nemen.

Volgens IFRS 9 leidt ‘credit impairment’ tot overdracht van stadium 2 naar stadium 3. Zowel in stadium 2 als stadium 3 dienen instellingen voorzieningen te treffen voor tijdens de gehele looptijd optredende kredietverliezen, waarbij de kredietverliezen verder toenemen naarmate de kredietwaardigheid afneemt, afhankelijk van de mate van zekerheidsstelling. De verwachting is dat met ingang van de datum waarop IFRS 9 van kracht wordt, ten minste alle stadium 3-posities binnen het toepassingsgebied van deze NPL-leidraad zullen vallen.

5.6 Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing

Wat de informatieverschaffing betreft, dienen banken de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit zoals vastgelegd in Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie als maatstaf te nemen. Deze informatieverschaffingseis werd gesteund door de Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA), die financiële instellingen heeft aangemoedigd om de definities van NPE en forbearance in Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie te gebruiken in hun in het kader van de jaarrekening verstrekte toelichtingen en om de binnen de

instelling toegepaste relatie tussen NPL's, leningen ten aanzien waarvan zich wanbetaling heeft voorgedaan en leningen die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan toe te lichten.³⁸

Daarom worden banken sterk aangespoord om de definities van NPE en forbearance (bijlage V bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie) te gebruiken in hun openbare financiële verslaggeving of, als zij dat niet doen, om een aansluiting tussen hun eigen definities van activa die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan en gewijzigde financiële activa en de eerstgenoemde definities in bijlage V bij Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie te publiceren. Deze aansluiting moet bestaan uit zowel een begripsmatige toelichting op de verschillen als kwantitatieve informatie over de effecten van deze begripsmatige verschillen.

Ten behoeve van de vergelijkbaarheid en de transparantie moet de informatieverschaffing derhalve voldoen aan de vereisten die zijn opgenomen in financiële verslaggevingsstandaarden (zoals IFRS 7, waarin reeds een toelichting op de kwaliteit van portefeuilles en triggergebeurtenissen is voorgeschreven) en daarnaast aan de in Bijlage 7 bij deze leidraad uiteengezette vereisten.

³⁸ Zie ESMA Public Statement en ESMA, *Review of Accounting practices, Comparability of IFRS Financial Statements of Financial Institutions in Europe* (Evaluatie van financiële verslaggeving in de praktijk, vergelijkbaarheid van IFRS-jaarrekeningen van financiële instellingen in Europa) (2013).

6 Bijzondere waardeverminderingen en afschrijvingen van NPL's

6.1 Doel en overzicht

Voorzieningen spelen een cruciale rol bij het verzekeren van de veiligheid en kracht van het bankwezen en moeten daarom een belangrijk aandachtsveld van banktoezichthouders zijn. Toezichtsinitiatieven als de activakwaliteitsbeoordeling ('asset quality review' – AQR) en stresstests hebben de noodzaak van een consistente methodologie voor het treffen van voorzieningen en het berekenen van toereikende voorzieningenniveaus bij alle banken verder onderstreept.

Dit hoofdstuk heeft drie hoofddoelstellingen, namelijk het bevorderen (in de context van relevante en toepasselijke standaarden voor financiële verslaggeving) van:

1. een adequate bepaling van voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen ('impairment provisions') voor alle leningenportefeuilles door middel van degelijke methodologieën voor het treffen van voorzieningen (de paragrafen 6.2, 6.3 en 6.4);
2. de tijdige opname van kredietverliezen in de context van relevante en toepasselijke standaarden voor financiële verslaggeving (met een focus op de IAS-/IFRS-standaarden) en tijdige afschrijvingen (de paragrafen 6.5 en 6.6);
3. versterkte procedures, waaronder een significante verbetering van het aantal en de mate van gedetailleerdheid van de verstrekte toelichtingen op de kwaliteit van activa en kredietrisicobeheersing (de paragrafen 6.7 en 6.8).

De leidraad in dit hoofdstuk is consistent met de door het Bazels Comité gepubliceerde internationale aanbeveling en beginselen inzake deugdelijke kredietrisicobeoordeling (BCBS 2006, in 2015 verder geactualiseerd om ook overwegingen betreffende het door IFRS 9 in te voeren model voor de opname van verwachte kredietverliezen te incorporeren). Voorts wordt een samenvatting gegeven van wat best practices worden geacht, rekening houdend met de in verschillende jurisdicties opgedane ervaringen en/of werkwijzen die reeds door toezichthouders worden gebruikt voor het beoordelen van kredietrisico (bijvoorbeeld de AQR-methodologie van het SSM).

Rol van toereikende voorzieningen

De rol van het SSM bij de beoordeling van kredietrisico en kapitaaltoereikendheid vereist van toezichthouders dat ze beslissen of de voorzieningen van banken toereikend en tijdig zijn.

Op internationaal niveau hebben deskundigen (van het Internationaal Monetair Fonds (IMF)³⁹) gepleit voor een effectieve rol voor toezichhouders met betrekking tot voorzieningen voor kredietverliezen, en ook het BCBS heeft een actieve rol door toezichthouders aanbevolen.

Het Bazels Comité wijst op de verantwoordelijkheden van toezichhouders op het gebied van de beoordeling van de processen van banken voor kredietrisico en de waardering van activa en voor het bestaan van een voldoende niveau van voorzieningen voor kredietverliezen, met name vanuit het standpunt van de beoordeling van blootstellingen aan kredietrisico en kapitaaltoereikendheid. Dit komt tot uiting in de richtsnoeren van het Bazels Comité, waaronder:

- *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) (2015);
- *Core Principles for Effective Banking Supervision* (Kernbeginselen van doeltreffend banktoezicht) (2012), en Pijler 2 van Basel II (2006).

Als toezichthouders vaststellen dat voorzieningen ontoereikend zijn voor prudentiële doeleinden, hebben ze de verantwoordelijkheid om banken te verzoeken de niveaus van hun voorzieningen voor prudentiële doeleinden opnieuw te beoordelen en te verhogen.

Als onderdeel van dit proces moeten toezichthouders aanwijzingen geven voor, en informatie verstrekken over hun verwachtingen ten aanzien van, de verantwoording van kredietverliezen teneinde een passend niveau van consistentie tussen onder toezicht staande entiteiten te verwezenlijken, met name wanneer de toepasselijke standaarden voor financiële verslaggeving vooral op beginselen zijn gebaseerd ('principle-based').

Deze leidraad kan niet voorzien in specifieke vereisten voor de financiële verslaggeving, maar geeft wel een beschrijving van beste practices met betrekking tot beginselen voor het treffen van voorzieningen en de methodologie voor de opname van NPL's die binnen bestaande kaders voor financiële verslaggeving

³⁹ Werkdocument van het IMF getiteld: *Supervisory Roles in Loan Loss Provisioning in Countries Implementing IFRS* (Rol van toezichthouders met betrekking tot het treffen van voorzieningen voor kredietverliezen in landen die IFRS toepassen), september 2014.

kunnen worden toegepast om aan de verwachtingen van toezichthouders te voldoen.⁴⁰

Reikwijdte van dit hoofdstuk

In IAS 39 en in de toekomst in IFRS 9 zijn de beginselen voor de opname van bijzondere waardeverminderingen vastgelegd. Dit is de standaard die wordt toegepast door SSM-banken, die hun geconsolideerde en/of enkelvoudige jaarrekening opstellen overeenkomstig de IFRS-standaarden als bekrachtigd door de EU.

IFRS 9 Financiële instrumenten, de standaard die IAS 39 zal vervangen voor de verslagperioden die beginnen op of na 1 januari 2018, vereist onder meer dat voorzieningen voor bijzondere waardeverliezen worden bepaald met behulp van een financieel-administratief model op basis van verwachte kredietverliezen ('expected credit loss' – ECL), in plaats van een model op basis van geleden verliezen ('incurred loss') zoals vereist door IAS 39.

Hoewel IFRS 9 ten tijde van de publicatie nog niet formeel van kracht is, wordt, gezien de relevantie van IFRS 9 voor het onderwerp van dit hoofdstuk, hieronder verwezen naar zowel IAS 39 als IFRS 9. Om twijfel te voorkomen, worden alle verwijzingen naar IFRS 9 voorgesteld in de context van alleen stadium 3. In deze leidraad zijn (in afzonderlijke tekstvakken) verwijzingen naar IFRS 9 opgenomen om de lezer te wijzen op de veranderingen die volgens deze nieuwe standaard kunnen plaatsvinden.

Ook banken die nationale algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen (n-GAAP's) toepassen, moeten zich aan de in deze leidraad vastgestelde beginselen aanpassen en deze in aanmerking nemen.

⁴⁰ Artikel 74 van Richtlijn 2013/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende toegang tot het bedrijf van kredietinstellingen en het prudentieel toezicht op kredietinstellingen en beleggingsondernemingen verplicht banken ertoe om te beschikken over "adequate internecontrolemechanismen, zoals degelijke administratieve en boekhoudkundige procedures, [...] die in overeenstemming zijn met en bijdragen tot een degelijk en doeltreffend risicobeheer".

Artikel 79 van Richtlijn 2013/36/EU verplicht bevoegde autoriteiten ervoor te zorgen dat "b) de instellingen beschikken over interne methoden die hen in staat stellen het aan blootstellingen ten aanzien van individuele debiteuren [...] verbonden kredietrisico en het kredietrisico op het niveau van de portefeuille te beoordelen" en dat er "c) van doeltreffende systemen gebruik wordt gemaakt voor de lopende administratie en bewaking van de diverse portefeuilles en blootstellingen van instellingen waaraan een kredietrisico verbonden is, met inbegrip van de detectie en het beheer van probleemkredieten, het verrichten van adequate waardeaanpassingen en de vorming van voorzieningen". In artikel 88, lid 1, onder b), van Richtlijn 2013/36/EU is het beginsel vervaardigd dat "het leidinggevend orgaan moet zorgen voor de integriteit van de systemen voor boekhoudkundige en financiële verslaggeving, met inbegrip van de financiële en operationele controle en de naleving van de wetgeving en de toepasselijke normen". In overeenstemming met artikel 97, lid 1, van Richtlijn 2013/36/EU moeten de bevoegde autoriteiten de regelingen, strategieën, processen en mechanismen die de instellingen met het oog op de naleving van deze richtlijn en Verordening (EU) nr. 575/2013 hebben ingevoerd toetsen. In dit verband worden in artikel 104, lid 1, van Richtlijn 2013/36/EU de bevoegdheden waarover de bevoegde autoriteiten moeten beschikken opgesomd, waaronder de bevoegdheid om te "eisen [dat] (...) de overeenkomstig artikelen 73 en 74 in te voeren regelingen, processen, mechanismen en strategieën worden aangescherpt" (artikel 104, lid 1, onder b)), en om te "eisen dat de instellingen in verband met de eigenvermogensvereisten een specifiek voorzieningenbeleid voeren of activa op een specifieke wijze behandelen" (artikel 104, lid 1, onder d)).

6.2 Raming van voorzieningen op individuele basis

6.2.1 Individueel belangrijke en niet-belangrijke posities

Volgens IAS 39 wordt het bedrag van de verliesvoorziening bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de geschatte toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet van het financieel actief. Dit proces vereist ten minste de volgende keuzen:

1. bepalen wanneer een individuele voorziening (d.w.z. voor een individueel financieel actief/individuele debiteur) of een collectieve voorziening (d.w.z. voor een groep van financiële activa met vergelijkbare kredietrisico's) moet worden getroffen;
2. bepalen van de methoden en parameters voor de raming van de voorziening voor verliezen (individuele en collectieve beoordeling).

Met betrekking tot punt 1 geeft IAS 39 een aantal criteria op basis van een materialiteitsconcept en de toepassing van op ervaring gebaseerde oordeelsvorming. Elke toepassing van specifieke kwantitatieve drempels moet door de banken worden bepaald en naar behoren worden gerapporteerd.

Volgens deze standaard voor financiële verslaggeving kunnen posities die individueel belangrijk zijn, worden onderworpen aan een individuele beoordeling op bijzondere waardevermindering, terwijl voor posities die niet individueel belangrijk zijn de beoordeling op bijzondere waardevermindering en de raming van de voorziening voor verliezen op individuele basis of op collectieve basis kunnen worden verricht. Voor leningen die individueel belangrijk zijn, maar niet individueel in waarde zijn verminderd, moet een collectieve beoordeling worden verricht.

De ruimte die IAS 39 laat voor op ervaring gebaseerde oordeelsvorming mag niet leiden tot enige vorm van arbitrage in het proces van de raming van bijzondere waardeverminderingen. Van banken wordt verwacht dat ze de criteria voor het nemen van deze beslissingen in overeenstemming met de in deze leidraad gepresenteerde beginselen duidelijk definiëren in hun interne beleid.

Met betrekking tot punt 2 moeten banken de bij het bepalen van de methodologie voor de beoordeling op bijzondere waardevermindering te volgen interne criteria omschrijven, evenals de inputs voor de berekening van de voorziening voor verliezen, rekening houdend met de in deze leidraad vastgestelde beginselen.

Voor ramingen op individuele basis zullen de verwachte toekomstige kasstromen afhankelijk zijn van het type scenario dat banken toepassen, d.w.z. een going concern-aanpak of een gone concern-aanpak (zie paragraaf 6.2.4 voor nadere details).

Voor de ramingen van bijzondere waardeverminderingen op collectieve basis houden de door de banken te beoordelen kritieke aspecten verband met: a) de

groepering van de NPL's in homogene clusters (op basis van vergelijkbare kredietrisicokenmerken), b) de berekening van de historische verliesgegevens voor de geïdentificeerde groep, d.w.z. hoe de risicoparameters op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald (LGD, herstelpercentage, enz.), en c) de wijze waarop de raming van de bijzondere waardevermindering kan worden gekalibreerd overeenkomstig de beginselen van IAS 39. De classificatie van een lening als NPL vormt een objectieve aanwijzing dat de lening dient te worden getoetst op bijzondere waardevermindering. Het op te nemen bedrag van de bijzondere waardevermindering dient ofwel op individuele basis, ofwel op collectieve basis te worden geraamd.

6.2.2 Criteria voor de raming van voorzieningen op individuele basis

Het beleid van banken moet criteria omvatten voor het identificeren van posities waarbij op individuele basis moet worden beoordeeld of een voorziening voor verliezen is vereist. In deze criteria moet rekening worden gehouden met de volgende factoren:

- Individueel belang van de positie. Zoals bepaald in IAS 39, moeten individueel belangrijke posities op individuele basis worden beoordeeld. Instellingen zijn verantwoordelijk voor het definiëren van de toepasselijke drempels (absolute en relatieve drempels), waarbij rekening wordt gehouden met onder meer de mogelijke effecten van de positie in de jaarrekening en het concentratieniveau (individueel en sectoraal). Voorzieningen voor posities die niet op individuele basis worden beoordeeld, moeten op collectieve basis worden geraamd.
- Andere gevallen waarin posities geen gemeenschappelijke risicokenmerken delen of er geen relevante historische gegevens beschikbaar zijn die een collectieve analyse mogelijk maken (bv. onvoldoende volume om een groep posities te creëren, niet-materiële portefeuilles, portefeuilles met lage wanbetalingsniveaus).

De criteria die worden gebruikt om posities te identificeren waarvoor op individuele basis moet worden beoordeeld of een voorziening voor verliezen is vereist, moeten worden gedocumenteerd in het interne beleid van de entiteit en moeten consistent worden toegepast. Deze documentatie moet op verzoek beschikbaar zijn voor de toezichthouder.

IFRS 9

De criteria voor indeling in "stadium 3" van IFRS 9 zijn vergelijkbaar met de criteria voor classificatie als "bijzondere waardevermindering" in IAS 39. Voor financiële activa waarvoor een verminderde kredietwaardigheid wordt geacht te bestaan ("stadium 3"), dekt de voorziening voor de bijzondere waardevermindering die specifieke lening, en de raming van de voorziening kan op individuele basis of op collectieve basis worden uitgevoerd.

6.2.3 Algemene methodologie voor de raming van voorzieningen op individuele basis

Bij het uitvoeren van een specifieke beoordeling op bijzondere waardevermindering wordt van banken verwacht dat ze bij hun ramingen van zowel de toekomstige kasstromen als de waarderingen van onderpand een getrouw beeld hanteren, op basis van de in deze leidraad opgenomen best practices.

Het geraamde realiseerbare bedrag moet overeenkomen met het bedrag dat is berekend met behulp van de volgende methode⁴¹:

- de contante waarde van geraamde toekomstige kasstromen (uitgezonderd niet geleden toekomstige verliezen), gediscoteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rentevoet van het financiële actief;
- de raming van het realiseerbare bedrag van een zekergestelde positie weerspiegelt de kasstromen die mogelijk resulteren uit de realisatie van het onderpand.

Gezien de relevantie van de waardering van onderpand in het proces van de berekening van voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen, moeten de banken de algemene beginselen als beschreven in hoofdstuk 7 van deze leidraad in acht nemen.

Banken dienen in het kredietdossier van de transacties de documenten te bewaren die nodig zijn om een derde in staat te stellen de individuele ramingen van de in de loop der tijd geaccumuleerde kredietverliezen te repliceren. Deze documentatie moet onder meer informatie bevatten over het scenario dat is gebruikt voor het ramen van de kasstromen die de bank verwacht te ontvangen (going concern- tegen gone concern-scenario), de methode die is gebruikt om de kasstromen te bepalen (ofwel een gedetailleerde kasstroomanalyse, ofwel andere, eenvoudigere methoden, zoals de “steady state-benadering” of de “tweestaps-kasstroombenadering”), de bedragen en de tijdstippen daarvan, en de effectieve rentevoet die wordt gebruikt voor het contant maken van kasstromen (zie paragraaf 6.2.4 voor nadere details).

De entiteit dient de periodieke procedures vast te stellen en te documenteren die ze gebruikt om in de loop van de verschillende fasen van de kredietrisicobeheersingscyclus de betrouwbaarheid en consistentie van haar individuele ramingen te controleren. Met name moet deze periodieke controle van haar individuele ramingen worden uitgevoerd door middel van backtesting, waarbij de entiteit de nauwkeurigheid van de ramingen beoordeelt door ze achteraf te vergelijken met de feitelijke op transacties waargenomen verliezen.

⁴¹ Als een praktisch hulpmiddel staat IAS 39 – alinea 63 en AG84 – waardering op basis van de reële waarde toe.

Banken dienen hun methoden voor individuele ramingen te wijzigen wanneer de periodieke backtesting-exercities herhaaldelijk aanzienlijke verschillen tussen de geraamde en de feitelijke verliezen laten zien. In dergelijke gevallen moet de kredietinstelling een plan opstellen waarin de maatregelen worden gespecificeerd die ze moet nemen om de verschillen of gevallen van niet-naleving te corrigeren, vergezeld van een tijdschema voor de tenuitvoerlegging ervan. De afdeling interne audit van de entiteit moet de tenuitvoerlegging van dit plan bewaken door te verifiëren dat de corrigerende maatregelen worden vastgesteld en het tijdschema op correcte wijze wordt opgevolgd.

IFRS 9

Bij het berekenen van verwachte kredietverliezen moeten prognoses van toekomstige economische omstandigheden worden gebruikt.

De tijdens de looptijd te verwachten kredietverliezen moeten worden geraamd op basis van de kansgewogen contante waarde van het verschil tussen:

1. de contractuele kasstromen die overeenkomstig het contract aan een entiteit verschuldigd zijn; en
2. de kasstromen die de houder verwacht te ontvangen.

6.2.4 Raming van toekomstige kasstromen

De bank dient een raming te maken van toekomstige kasstromen, die doorgaans het resultaat zijn van een actieve workout van de lening en/of de verkoop van onderpand. Ook kunnen ze afkomstig zijn uit de verkoop van de zekergestelde of niet-zekergestelde lening indien dit past binnen de NPL-strategie, bv. verkoop aan een gespecialiseerd incassobureau of fonds. In dat geval moet de verwachte kasstroom een realiseerbare marktprijs ('realisable market price') weerspiegelen.

De raming van toekomstige voorzieningen voor kasstromen dient te gebeuren op basis van de twee volgende brede benaderingen⁴².

- In een "going concern"-scenario blijven de operationele kasstromen van de debiteur of de "feitelijke" garantiegiver, overeenkomstig de beginselen van de CRR, bestaan, en kunnen ze worden gebruikt om de financiële schuld aan alle crediteuren af te lossen. Voorts kunnen zekerheidsrechten worden uitgeoefend voor zover dit de operationele kasstromen niet beïnvloedt (zo kunnen zekerheidsrechten met betrekking tot gebouwen niet worden uitgeoefend zonder kasstromen te beïnvloeden). Dit zou het geval kunnen zijn indien:

⁴² AQR-Handleiding, blz. 122.

- de toekomstige operationele kasstromen van de debiteur materieel zijn en betrouwbaar kunnen worden geschat;
- er slechts beperkte zekerheidsstelling van de positie is.
- In een “gone concern”-scenario wordt het zekerheidsrecht uitgeoefend en houden de operationele kasstromen van de debiteur op te bestaan. Dit zou het geval kunnen zijn indien:
 - de positie gedurende lange tijd achterstallig is. Er is sprake van een weerlegbaar vermoeden dat de voorziening moet worden geraamd op basis van gone concern-criteria wanneer betalingsachterstanden langduriger dan 18 maanden zijn;
 - de toekomstige kasstromen van de debiteur naar verwachting laag of negatief zijn;
 - de positie in belangrijke mate is zekergesteld, en deze zekerheid essentieel is voor het genereren van kasstromen;
 - toepassing van het going concern-scenario het door de instelling invorderbare bedrag materieel en negatief zou beïnvloeden;
 - er aanzienlijke onzekerheid bestaat rond de raming van de toekomstige kasstromen. Dit zou het geval zijn als de winst vóór interest, belastingen en afschrijvingen (EBITDA) van de twee voorgaande jaren negatief was geweest, of als de businessplannen van de voorgaande jaren tekortkomingen zouden vertonen (vanwege materiële afwijkingen bij het backtesten);
 - er onvoldoende informatie beschikbaar is om een going concern-analyse uit te voeren (als de gone concern-benadering ontoereikend wordt geacht, moet de bank beoordelen of de opnemings van deze posities in de collectieve beoordeling op bijzondere waardevermindering redelijk is).

Raming van operationele kasstromen in een going concern-scenario

De volgende aspecten dienen in aanmerking te worden genomen.

- Aangezien de raming van de voorziening is gebaseerd op veronderstelde operationele kasstromen van de debiteur, of de garantieggever, is geactualiseerde en betrouwbare informatie over kasstromen en het businessplan een vereiste voor deze raming.
- Toekomstige operationele kasstromen moeten worden gebaseerd op de jaarrekening van de debiteur. Wanneer er in projecties van een groeipercentage wordt uitgegaan, moet er een constant of afnemend groeipercentage over een groeiperiode van maximaal 3-5 jaar worden gebruikt,

gevolgd door constante kasstromen. Het groeipercentage moet worden gebaseerd op de jaarrekening van de debiteur of op een degelijk en uitvoerbaar bedrijfsherstructureringsplan, rekening houdend met de daaruit resulterende veranderingen in de structuur van het bedrijf (bv. als gevolg van desinvesteringen of de beëindiging van onrendabele bedrijfsactiviteiten). (Her)investeringen die nodig zijn om kasstromen in stand te houden moeten in overweging worden genomen, evenals voorzienbare toekomstige kasstroommutaties (bv. als een octrooi of een langlopend contract afloopt). Bij het plannen van toekomstige kasstromen moeten banken ook rekening houden met het toekomstige risico van wanbetaling of hernieuwde wanbetaling op basis van een passende verwachte kredietwaardigheid (bv. door empirisch afgeleide cumulatieve wanbetalingstabellen toe te passen). Voor zover in individuele gevallen van deze aanpak wordt afgeweken, is een specifieke rechtvaardiging vereist.

- Een raming van in het kader van de realisatie van een financiële garantie verkregen bedragen zal alleen toelaatbaar zijn wanneer er betrouwbare informatie beschikbaar is over de kredietwaardigheid van de garantieggever en de rechtsgeldigheid van de garantie.
- Passende en betrouwbare aanpassingen kunnen worden toegepast wanneer gegevens over de voorgaande jaren nog niet leiden tot een duurzaam niveau van kasstromen als gevolg van financieel-administratieve keuzes/methodologieën (op “best effort”-basis overeenkomstig de beschikbare informatie). Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer terugnemingen van voorzieningen de resultaten verbeteren⁴³ (AQR).
- Wanneer de invorderbaarheid van de positie afhankelijk is van het succesvol vervreemden van enkele activa door de debiteur, moet de verkoopprijs een weerspiegeling vormen van de geraamde toekomstige kasstromen die kunnen voortvloeien uit de verkoop van de activa minus de geraamde kosten van de vervreemding. De toewijzing van kasstromen aan vorderingen moet geschieden op basis van senioriteit.
- De lengte van de projectie moet worden beperkt tot de lengte van de betrouwbare kasstroomprojectie (projecties over een periode van vijf jaar zijn alleen toelaatbaar in uitzonderlijke omstandigheden).⁴⁴

Een gedetailleerde kasstroomanalyse vereist dat entiteiten een grondige analyse van de financiële situatie van de debiteur, de beschikbare kasstromen, financiële indicatoren, businessplannen, prognoses, enz., uitvoeren om de meest realistische toekomstige kasstromen te bepalen. Ingevolge het eenvoudigsbeginsel kan het

⁴³ AQR-Handleiding, blz. 133.

⁴⁴ Gebruik van de waarneembare marktprijs als alternatief voor de going concern-benadering: instellingen kunnen de contante waarde van kasstromen afleiden met behulp van een waarneembare marktprijs, rekening houdend met de looptijd van de positie, waarbij voor de toepasbaarheid van de marktprijs op de positie wordt gezorgd door specifieke criteria toe te passen. Marktprijzen zijn alleen een aanvaardbaar “praktisch hulpmiddel” om een realiseerbaar bedrag te ramen wanneer ze waarneembaar zijn op actieve markten.

passend zijn om eenvoudigere methoden te gebruiken, zoals de “steady state-benadering” of de “tweestaps-kasstroombenadering”.

Businessplannen en kasstroombenaderingen moeten door banken met grote zorgvuldigheid worden bestudeerd, op basis van worst case- of ongunstige scenariohypothesen. De beschikbaarheid van financiële prognoses is over het algemeen essentieel voor het beoordelen van posities. Wanneer er geen of alleen onbetrouwbare projecties beschikbaar zijn (en dit is een veelvoorkomende situatie), moeten minder verfijnde methoden worden toegepast en mogelijk met elkaar moeten worden gecombineerd.

Banken dienen in hun beleid vast te leggen wanneer het passend is welke methode voor het maken van individuele ramingen toe te passen en vervolgens de geselecteerde methode consistent te gebruiken in de tijd.

De “steady state-benadering” is een methode om door de debiteur te genereren toekomstige terugkerende kasstromen te benaderen door vermenigvuldigingsfactoren (‘multiples’) toe te passen op de aangepaste EBITDA. Zo leverde de AQR-exercitie van 2014 een benchmark-multiple op van 6 (algemeen), 10 (nutsbedrijven) of 12 (infrastructuurprojecten). Vervolgens moeten de kasstromen worden toegewezen aan elke positie. Een van de kritieke onderdelen van deze benadering is de raming van een aangepaste EBITDA (door sommige incidentele bestanddelen te neutraliseren, en te corrigeren voor investeringsuitgaven en eenmalige effecten).

In de “tweestaps-kasstroombenadering” vereist de bepaling van de contante waarde van de aan elke positie toe te wijzen kasstromen een analyse per periode, gevolgd door een raming van de eindwaarde. De eindwaarde dient te worden berekend door:

- hetzij één houdbare periode aan het eind van de projectie als uitgangspunt te nemen en hierop een multiple toe te passen zoals bepaald in de “steady state-benadering”; of
- uit te gaan van een gone concern-benadering.

Een gedetailleerde kasstroombenadering met kasstroombenaderingen die meerdere perioden omvatten, kan breed worden gebruikt, maar lijkt geschikter als de financieringstransactie zich op inkomstgenererende bedrijven of op activa gebaseerde leningstransacties richt. Aanvaardbare bedrijven voor de benadering met kasstroombenaderingen voor meerdere perioden zijn, bijvoorbeeld:

- rederijen met langetermijncharters (d.w.z. langer dan de tijdsperiode in de kasstroombenadering) en/of verkoop van onderpand aan het eind van de kasstroombenaderingsperiode;
- zakelijk vastgoed wanneer de prognose is dat er na het eind van de kasstroombenaderingsperiode vastgoed zal worden verkocht;
- projectfinanciering waarbij gegenereerde inkomsten worden verpand en/of volgens de prognose onderpand zal worden verkocht;

- vastgoed wanneer volgens de prognose niet-zakelijk of zakelijk vastgoed zal worden verkocht;
- inkomsten producerende bedrijven wanneer de aflossing en rente op de lening zijn gebaseerd op de verkoop van een of meer zakelijke vastgoedobjecten.

Raming van het realiseerbare bedrag van het onderpand in een gone concern-benadering

Het realiseerbare bedrag moet overeenkomen met de contante waarde van geraamde toekomstige kasstromen die mogelijk resulteren uit de verkoop van onderpand verminderd met de kosten van het verkrijgen en verkopen van het onderpand. Zie hoofdstuk 7 – Waardering van zekerheden in de vorm van onroerend goed.

6.3 Raming van voorzieningen op collectieve basis

6.3.1 Algemene beginselen in verband met interne methodologieën

Collectieve raming dient te worden toegepast voor het berekenen van de voorzieningen voor NPL's waarvoor geen raming op individuele basis is verricht. De toekomstige kasstromen van een groep posities die collectief op bijzondere waardevermindering worden beoordeeld, worden berekend op basis van de geraamde contractuele kasstromen, de posities in de groep en de historische verliesgegevens voor posities met kredietrisico kenmerken die vergelijkbaar zijn met die van posities in de groep.

Interne methodologieën voor de raming van collectieve voorzieningen dienen te voldoen aan de in paragraaf 6.2 van deze leidraad beschreven algemene vereisten.

Bij het uitvoeren van de collectieve beoordeling op bijzondere waardervermindering moeten banken de volgende beginselen in acht nemen.

Interne governance

Het leidinggevend orgaan van een bank dient ervoor verantwoordelijk te zijn dat de bank beschikt over passende methoden en procedures voor het op collectieve basis ramen van voorzieningen teneinde te voldoen aan de interne werkwijze voor risicobeheersing, standaarden voor financiële verslaggeving en toezichts-/prudentiële vereisten.

Integratie in risicobeheersing

Methoden en procedures voor het ramens van voorzieningen dienen te worden geïntegreerd in het kredietrisicobeheersingssysteem van de entiteit en deel uit te maken van haar processen.

Eenvoud en doeltreffendheid

De methoden en processen voor het monitoren en actualiseren van ramingen van voorzieningen dienen er te allen tijde voor te zorgen dat de verkregen resultaten zijn gebaseerd op een degelijke methode voor het ramens van voorzieningenniveaus die kunnen worden gerechtvaardigd op grond van empirische gegevens. Bij ontstentenis van voldoende empirische gegevens dient ervoor gezorgd te worden dat de aannamen een getrouw beeld opleveren op basis van redelijke informatie. Dit omvat het in overeenstemming brengen van de veronderstelde ramingen met feitelijke (historisch waargenomen) gegevens en het beoordelen dat er bij onderpand een passende korting wordt toegepast voor zowel gedwongen als vrijwillige realisaties.

Er moeten robuuste beleidsmaatregelen en -procedures aanwezig zijn om de nauwkeurigheid en consistentie van de collectieve ramingen van voorzieningen op doorlopende basis te valideren.

De verwachting is dat banken de ramingen van de voorzieningen voor elke belangrijke portefeuille ten minste eenmaal per jaar zullen "backtesten". De methoden voor het ramens van voorzieningen moeten begrijpelijk zijn voor gebruikers, en in elk geval waarborgen dat de verkregen resultaten niet in strijd zijn met de onderliggende economische en financiële logica van de verschillende risicofactoren. Daarnaast moet de bank periodiek de gevoeligheid voor veranderingen in de bij de raming van de voorzieningen gebruikte methoden, aannamen, factoren en parameters analyseren.

IFRS 9

IFRS 9 vereist dat toekomstgerichte informatie wordt meegenomen in de collectieve raming van voorzieningen.

Dit beginsel is ook vervat in de BCBS-richtsnoer inzake CRAECL van 2015, als volgt:

Beginsel 6: Het gebruik door een bank van het oordeel van ervaren kredietspecialisten, met name bij het op een robuuste manier rekening houden met alle redelijke en gefundeerde toekomstgerichte informatie, met inbegrip van macro-economische factoren, is essentieel voor de beoordeling en waardering van verwachte kredietverliezen.

Dit beginsel komt overeen met beginsel 6 van de *EBA draft Guidelines on credit institutions' credit risk management practices and accounting for expected credit*

losses (Ontwerprichtsnieren van EBA inzake de werkwijzen van kredietinstellingen ten aanzien van het beheer van kredietrisico en de verantwoording van verwachte kredietverliezen).

6.3.2 Methodologie voor de raming van voorzieningen op collectieve basis

Criteria voor de groepering van posities voor collectieve beoordeling

De groepering van leningen ten behoeve van het ramen van voorzieningen op collectieve basis dient op een zodanig gedetailleerd niveau plaats te vinden dat de resulterende groepen posities gedeelde kredietrisicokenmerken hebben. Dit stelt banken in staat veranderingen in het kredietrisico en de effecten daarvan op de raming van voorzieningen redelijkerwijs te beoordelen. Verwacht wordt dat wanneer collectieve ramingen verband houden met posities die geen bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, bijvoorbeeld wanneer voorzieningen worden verhoogd om IBNR-verliezen te dekken, afzonderlijke portefeuilles zullen worden gevormd voor renderende posities en voor NPE's.

In intern beleid van de entiteit moet de methodologie voor de groepering van posities om kredietrisico te beoordelen worden vastgesteld. Bij het groeperen van posities kan onder meer rekening worden gehouden met de volgende indicatoren:

- instrumenttype;
- productvoorwaarden;
- sector/marktsegment;
- zekerheidsstelling (waarbij moet worden gekeken naar zowel de loan-to-value als het type onderpand);
- geografische locatie;
- achterstalligheidsinformatie;
- toegepaste forbearance-maatregelen;
- arbeidssituatie van de kredietnemer.

Leningen moeten niet op een zodanige wijze worden gegroepeerd dat een toename van het kredietrisico van een specifieke positie wordt gemaskeerd door de prestaties van de groep als geheel. De groepering van kredietposities moet opnieuw worden beoordeeld, en posities moeten worden geheersegmenteerd, als uit een herbeoordeling van kredietrisico (bv. naar aanleiding van de opkomst van een

nieuwe kredietrisicobepalende factor) naar voren komt dat een permanente aanpassing noodzakelijk is. Als de bank haar posities niet tijdig kan hersegmenteren, kan een tijdelijke aanpassing plaatsvinden⁴⁵.

De ouderdomssamenstelling van betalingsachterstanden en het aantal betalingen met een betalingsachterstand spelen een belangrijke rol bij het bepalen van de omvang van de bijzondere waardevermindering. Daarom is het van essentieel belang dat de IT-systemen deze gegevens op een juiste wijze kunnen aanleveren.

In de collectieve raming van voorzieningen op te nemen parameters

Op collectieve basis geraamde voorzieningen moeten worden gebaseerd op historische verliesgegevens voor activa met kredietrisicokenmerken die vergelijkbaar zijn met die van activa in de groep. Ze moeten worden aangepast op basis van actuele waarneembare gegevens om rekening te houden met de effecten van actuele omstandigheden die geen invloed hadden op de periode waarop de historische verliesgegevens betrekking hebben. Daarnaast moeten de effecten van omstandigheden die in de historische periode speelden, maar die niet meer actueel zijn, worden geëlimineerd.

Bij de toepassing van deze vereisten moet rekening worden gehouden met het volgende:

- bij het ramen van parameters voor modellen voor de raming van voorzieningen op collectieve basis dient de mate van door het management toegepaste oordeelsvorming minimaal te zijn, waarbij deze parameters dienen te worden geraamd op basis van historische gegevensreeksen;
- de parameters moeten de kredietkenmerken van elke naar behoren gestratificeerde leningepool weerspiegelen (met name wanneer banken verlies bij wanbetaling ('loss given default' – LGD), herstelpercentages en percentages hernieuwde wanbetalingen ramen);
- bij het beoordelen van financiële/economische omstandigheden moet rekening worden gehouden met alle relevante factoren die van invloed zijn op de verliespercentages, waaronder (maar niet uitsluitend) macro-economische variabelen (bv. bbp, werkloosheid, vastgoedprijzen), relevante wetswijzigingen (bv. faillissementswetgeving), institutionele factoren (bv. de duur van gerechtelijke procedures) en veranderingen in internationale, nationale en lokale economische omstandigheden en het ondernemingsklimaat;
- voor zekergestelde posities dienen de collectieve ramingen consistent te zijn met de criteria die zijn vastgesteld voor het ramen van het realiseerbare bedrag

⁴⁵ *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtlijn inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, punten 49-51.

aan onderpand als bedoeld in hoofdstuk 7 – Waardering van zekerheden in de vorm van onroerende goed;

- de effecten die voortvloeien uit veranderingen in de risicoportefeuille als geheel, met inbegrip van toenames van het volume aan posities die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, herstructureringen en het bestaan van/toenemende kredietconcentraties;
- mogelijke effecten die voortvloeien uit veranderingen in kredietverleningsbeleid en -procedures, verlenging van forbearance-maatregelen, afschrijvingsbeleid en de werkwijze met betrekking tot invordering.

Banken moeten op basis van specifiek bewijs kunnen aantonen dat de modelparameters voor elke gegeven groep van collectief beoordeelde activa zijn geactualiseerd om recente veranderingen in financiële/economische omstandigheden weer te geven.

Voorts dienen, in voorkomend geval, onderstaande punten in aanmerking te worden genomen met betrekking tot specifieke op elke portefeuille toegepaste modelparameters.

- De benadering voor de berekening van herstelpercentages en herstelde leningen moet worden vastgesteld in overeenstemming met paragraaf 5.3 van deze leidraad.
- LGD-parameters moeten een weerspiegeling vormen van geraamde realisaties uit onderpand waarvan de voornaamste bepalende factoren aantoonbaar in overeenstemming zijn met empirisch bewijs, zoals beschreven in hoofdstuk 7 van deze leidraad.
- Banken dienen een volledige gegevensverzameling aan te leggen voor de berekening van essentiële parameters die worden gebruikt binnen methodologieën voor het bepalen van collectieve voorzieningen.
- De voor de ramingen van bijzondere waardeverminderingen gebruikte methodologie en aannamen dienen jaarlijks te worden geëvalueerd om eventuele verschillen tussen verliesramingen en feitelijke verliesgegevens te verminderen. Voorts moeten de methodologie en aannamen naar behoren worden gedocumenteerd en worden goedgekeurd door het leidinggevend orgaan.

IFRS 9

De uitgangspunten van IFRS 9 zijn beter afgestemd op de prudentiële berekening van verwachte verliezen, in de zin dat IFRS 9 is gebaseerd op verwachte verliezen. Hoewel enkele elementen van de methoden voor de financieel-administratieve en de prudentiële raming noodzakelijkerwijs van elkaar verschillen, moeten bepaalde

essentiële elementen van de internemodelsystemen voor beide methoden zo veel mogelijk met elkaar in overeenstemming worden gebracht.

- Beide systemen dienen te zijn gebaseerd op enerzijds geraamde instromen in transacties waarbij sprake is van wanbetaling (zoals ramingen van PD's) en anderzijds ramingen van invorderingsstromen in geval van wanbetaling (door rekening te houden met de mogelijke resultaten van invorderingsprocessen en de ramingen van de in elk van deze processen optredende verliezen).
 - Alle andere belangrijke elementen van de systemen, in verband met hun praktische implementatie, dienen op elkaar te zijn afgestemd. Deze andere elementen omvatten onder meer de definitie van homogene risicogroepen en de gebruikte databanken en beheersingsmaatregelen.
-

6.4 Andere aspecten bij het bepalen van bijzondere waardevermindering van NPL's

6.4.1 Voorzieningen voor bijzondere waardevermindering voor financiëlegarantiecontracten en toegezegde leningen

Niet in de balans opgenomen posten, zoals financiële garanties en toezeggingen tot het verstrekken van leningen, vertegenwoordigen potentiële aanvullende kredietverliezen. Financiële garanties en toegezegde leningen kunnen worden aangewezen als gewaardeerd tegen reële waarde overeenkomstig IAS 39; financiële garanties kunnen ook worden verantwoord overeenkomstig IFRS 4.

Om het meest waarschijnlijke opgenomen leningbedrag te bepalen⁴⁶ moeten betrouwbare kasstroomprognoses of geschatte kredietomrekeningsfactoren worden gebruikt. Deze betrouwbaarheid moet worden bevestigd via robuuste historische gegevens en backtestingprocedures waarmee wordt aangetoond dat bij in het verleden uitgevoerde ramingen rekening is gehouden met daadwerkelijk geleden kredietverliezen. Als alternatief dienen de kredietomrekeningsfactoren als bepaald in artikel 166, lid 10, van de CRR te worden toegepast, op basis van de indelingen in bijlage I bij de CRR, op de nominale waarde van de toezegging.

IFRS 9

Voor financiële garanties die niet worden gewaardeerd tegen de reële waarde moet de bank, bij het ramen van tijdens de looptijd te verwachten kredietverliezen, en

⁴⁶ AQR-Handleiding, blz. 125.

specifiek wat betreft stadium 3 voor niet-opgenomen toegezegde leningen of verstrekte financiële garanties:

1. een raming maken van het gedeelte van de toegezegde lening dat naar verwachting zal worden opgenomen;
2. de contante waarde berekenen van het verschil tussen de contractuele kasstromen die bij die verwachting horen en de kasstromen die de entiteit daadwerkelijk verwacht te ontvangen.

IFRS 9 schrijft voor dat met naar waarschijnlijkheid gewogen schattingen rekening wordt genomen. Wat de financiëlegarantiecontracten betreft, zullen de verwachte kredietverliezen overeenkomen met het verschil tussen de naar waarschijnlijkheid gewogen verwachte betalingen die dienen om de houder te compenseren voor een kredietverlies minus de bedragen die de bank verwacht te ontvangen van de houder, de debiteur of enige andere partij.

6.4.2 Opname en terugneming van verliezen uit hoofde van bijzondere waardevermindering

Op te nemen aanvullende bijzondere waardeverminderingen komen overeen met het verschil tussen de boekwaarde, d.w.z. de nettoboekwaarde na opname van bijzondere waardeverminderingen of afschrijvingen, en de geschatte realiseerbare waarde.

Terugneming van een bijzondere waardevermindering moet plaatsvinden wanneer er objectieve aanwijzingen bestaan dat de bijzondere waardevermindering lager is dan eerder was berekend op basis van de op dat moment beschikbare informatie. Dit kan in de volgende gevallen worden verondersteld (niet-uitputtende lijst):

- de debiteur heeft een groter deel van de uitstaande schuld afgelost dan op het moment van de eerdere bijzondere waardevermindering werd verwacht;
- de debiteur heeft sinds de eerdere bijzondere waardevermindering aanvullende zekerheden verstrekt;
- de kasstromen zijn verbeterd;
- ten minste één van de verliesgebeurtenissen die hebben geleid tot de toetsingen op bijzondere waardevermindering is omgekeerd;
- een of meer andere gebeurtenissen die hebben geleid tot een verbetering van de realiseerbare waarde van deze debiteur wordt in aanmerking genomen.

Zodra activa uit executies zijn geclassificeerd als aangehouden voor verkoop wordt een verlies uit hoofde van bijzondere waardevermindering, conform paragraaf 7.5 ("Waardering van activa uit executies"), gebaseerd op het verschil tussen de aangepaste boekwaarde van het actief en de reële waarde verminderd met de

verkoopkosten van het actief. Banken dienen intern beleid te ontwikkelen waarin duidelijk wordt vastgelegd welke belangrijke methodologieën en aannamen ze gebruiken bij het bepalen van zowel de reële waarde van de activa uit executies als de verkoopkosten van deze activa. In deze methodologieën dient rekening te worden gehouden met ten minste een marktprijskorting (haircut) afhankelijk van de verhandelbaarheid van elk type actief en eventuele “verkoopkosten” ('cost to sell'). Indien de normale waarde de toestand na toekomstige voltooiingswerkzaamheden weergeeft, dan dient in de toegepaste korting tevens met voltooiingskosten rekening te worden gehouden. Van banken wordt verwacht dat ze hun eigen aannamen ontwikkelen op basis van een stevig en empirisch bewijsmateriaal.

6.5 Afschrijving van NPL's

Internationale commentatoren zoals het IMF hebben onderstreept dat banktoezichthouders moeten beschikken over een algemeen beleid dat de tijdige afschrijving van oninbare leningen vereist en banken bijstaat bij het formuleren van deugdelijke afschrijvingscriteria⁴⁷.

In dezelfde context heeft het IMF ook opgemerkt⁴⁸ dat toezichthouders hun taken om kredietrisico te beoordelen en de kapitaaltoereikendheid van banken te waarborgen deels vervullen door te zorgen voor voldoende en tijdige voorzieningen voor kredietverliezen, en heeft het gewezen op de vele voordelen van tijdige afschrijving van oninbare leningen. Voorts wordt in het BCBS-paper van 2015 getiteld *Sound Credit Risk Assessment and Valuation* (Deugdelijke beoordeling en waardering van kredietrisico) verklaard dat oninbaarheid moet worden opgenomen in de juiste verslagperiode door middel van voorzieningen of afschrijvingen⁴⁹.

De tijdige opname van voorzieningen en de tijdige afschrijving van oninbare/niet-invorderbare leningen is een belangrijk aandachtspunt voor toezichthouders, aangezien daarmee de balans van banken wordt versterkt en banken in staat worden gesteld zich (weer) te concentreren op hun kernactiviteiten, met name kredietverlening aan de economie. Wanneer leningen geacht worden oninbaar/niet-invorderbaar te zijn, moeten ze tijdig worden afgeschreven.

Het belang van afschrijvingen wordt impliciet erkend in IFRS 7, die de verstrekking van informatie over afschrijvingscriteria vereist. In IFRS 9 wordt op hoog niveau een definitie van afschrijving gegeven.

⁴⁷ BCBS-paper van 2006 getiteld *Sound Credit Risk Assessment and Valuation for Loans* (Deugdelijke beoordeling van kredietrisico en waardering van leningen), blz. 13.

⁴⁸ Zie het werkdokument van het IMF getiteld *Supervisory roles in Loan Loss provisioning in Countries implementing IFRS* (Toezichtstaken met betrekking tot voorzieningen voor kredietverliezen in landen die IFRS toepassen) (<https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp14170.pdf>).

⁴⁹ *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtlijn inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, blz. 21.

IFRS 9 bepaalt dat de brutoboekwaarde van een financieel actief direct moet worden verminderd wanneer de entiteit niet in redelijkheid verwacht dat een financieel actief geheel of gedeeltelijk invorderbaar zal zijn. Een afschrijving is een gebeurtenis die tot verwijdering van de balans leidt. Afschrijvingen kunnen betrekking hebben op een financieel actief in zijn geheel of op een deel ervan.

De brutoboekwaarde van een financieel actief wordt derhalve verminderd met het bedrag van de afschrijving.

Een entiteit moet het contractuele bedrag vermelden dat uitstaat op financiële activa die tijdens de verslagperiode zijn afgeschreven en waarvoor nog schuldinvoeringsprocedures aan de gang zijn.

Een entiteit moet een financieel actief of een deel van een financieel actief afschrijven in de periode waarin de lening of een deel van de lening als niet-invorderbaar wordt aangemerkt.

Voor de duidelijkheid: een afschrijving kan plaatsvinden voordat eventuele juridische stappen die tegen de kredietnemer zijn ondernomen om de schuld te innen volledig zijn afgerond. Een afschrijving betekent niet dat de bank afziet van het wettelijke recht om de schuld te innen; het besluit van een bank om af te zien van de wettelijke claim op de schuld wordt “schuldkwijtschelding” genoemd.

Wanneer een bedrag is afgeschreven van de balans, is het niet mogelijk om de aanpassing terug te boeken/terug te nemen, in tegenstelling tot voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen, die kunnen worden teruggenomen ten gunste van de winst-en-verliesrekening in geval van veranderingen in de raming. Afschrijvingen dienen niet te worden teruggeboekt, en indien er uiteindelijk geldbedragen of andere activa worden ontvangen, moeten deze direct als baten worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

6.6 Tijdigheid van voorzieningen en afschrijvingen

De tijdige opname van voorzieningen en de tijdige afschrijving van niet-invorderbare leningen zijn belangrijke aandachtspunten voor toezichthouders, aangezien daarmee de balans van banken wordt versterkt en banken in staat worden gesteld zich (weer) te concentreren op hun kernactiviteiten, te weten kredietverlening aan de economie.

Alle banken moeten in hun interne beleid duidelijke regels opnemen betreffende de tijdigheid van voorzieningen en afschrijvingen. Met name voor posities of delen van posities die niet worden gedekt door onderpand moeten banken passende maximumperioden voor volledige voorziening en afschrijving bepalen. Voor delen van posities die door onderpand worden gedekt, wordt het vaststellen van een minimumvoorzieningenniveau, afhankelijk van het type onderpand, vanuit toezichtsperspectief als best practice beschouwd. Bij het kalibreren van de hierboven beschreven voorzieningen- en afschrijvingsperioden moeten empirisch bewijs en conservatisme worden toegepast. Bij het beoordelen van de invorderbaarheid van NPL's en bij het bepalen van interne

afschrijvingsbenaderingen voor NPL's dienen banken bijzondere aandacht te besteden aan de onderstaande groepen, aangezien hierbij sprake kan zijn van een grotere mate van permanente niet-invorderbaarheid; dit dient voor elk geval afzonderlijk te worden beoordeeld.

- Posities met langdurige betalingsachterstanden: voor verschillende portefeuilles kunnen verschillende drempels passend zijn. Banken moeten de invorderbaarheid van als gevolg van langdurige betalingsachterstanden als niet-renderend aangemerkte posities beoordelen. Indien, na deze beoordeling, een positie of een deel van een positie als niet-invorderbaar wordt aangemerkt, moet deze/dit tijdig worden afgeschreven.
- Posities waarvoor een insolventieprocedure is geïnitieerd: wanneer de zekerheidsstelling van de positie gering is, absorberen juridische kosten vaak een aanzienlijk deel van de opbrengsten van de faillissementsprocedure en zijn de te verwachten geschatte invorderbare bedragen zeer laag.
- Een gedeeltelijke afschrijving kan gerechtvaardigd zijn wanneer het kredietdossier redelijk financieel bewijs bevat voor onvermogen aan de zijde van de kredietnemer om het volledige verschuldigde bedrag terug te betalen, d.w.z. voor een aanzienlijk schulddeel waarvan niet redelijkerwijs kan worden aangetoond dat dit invorderbaar is na de toepassing van een forbearance-maatregel en/of de uitoefening van zekerheidsrechten.

6.7 Procedures voor het treffen van voorzieningen en afschrijvingen

6.7.1 Beleid

Voorzieningen

Volgens het BCBS-richtsnoer inzake kredietrisico dient het leidinggevend orgaan van een bank ervoor verantwoordelijk te zijn dat de bank passende werkwijzen met betrekking tot kredietrisico volgt, waaronder een doeltreffend systeem voor interne beheersing, om op consistente wijze toereikende voorzieningen te bepalen⁵⁰.

Ook dienen entiteiten deugdelijke methodologieën vast te stellen, te documenteren en in acht te nemen, neergelegd in beleid en procedures voor en controles op de beoordeling en waardering van voorzieningen voor NPL's⁵¹.

⁵⁰ *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, beginsel 1.

⁵¹ *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, beginsel 2.

- Deze methodologieën moeten regelmatig worden geëvalueerd.
- De belangrijkste begrippen, oordelen, aannamen en ramingen die in de methodologieën worden gebruikt voor de beoordeling en waardering van voorzieningen voor NPL's (bv. migratiepercentages, verliesgebeurtenissen, kosten van de realisatie van onderpand), moeten duidelijk worden gedocumenteerd⁵². Ze dienen te zijn gebaseerd op een robuuste analyse en worden ondersteund door objectief bewijs.
- Per type positie moeten duidelijke aanwijzingen voor de tijdigheid van de voorzieningen worden gegeven (zie paragraaf 6.6).
- Banken dienen beleid en procedures voor de in de methodologieën gebruikte systemen en beheersingsmaatregelen ten aanzien van kredietrisico vast te stellen, te documenteren en na te leven⁵³.
- De door het management toegepaste oordeelsvorming, ramingen, aannamen en daarmee samenhangende gevoeligheidsanalyses moeten voldoende worden toegelicht.

Banken moeten, bij wijze van best practice, hun ramingen van bijzondere waardeverminderingen regelmatig backtesten en toetsen aan hun feitelijke verliezen. De verwachting van de toezichthouder is dat dit ten minste elke zes maanden gebeurt.

Bovendien moeten banken ervoor zorgen – bij het overwegen van terugboeking/vermindering van bestaande voorzieningen – dat de herziene ramingen en aannamen de actuele economische omstandigheden en de actuele visie op de economische vooruitzichten weerspiegelen.

Ook dienen banken de contractuele verplichtingen ten aanzien van verwachte kasstromen tegen het licht houden alvorens deze in de contant te maken kasstromen op te nemen.

IFRS 9

Zowel het individueel als collectief bepaalde bedrag van de voorzieningen wordt beïnvloed door de aannamen met betrekking tot toekomstige gebeurtenissen en macro-economische factoren, zoals ramingen van het bbp, het werkloosheidscijfer en de waarde van onderpand. In deze ramingen moet rekening worden gehouden met alle relevante en gefundeerde informatie, met inbegrip van toekomstgerichte informatie. Entiteiten moeten alle belangrijke aannamen documenteren, waaronder toelichtingen op de adequaatheid ervan.

⁵² *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, punt 29.

⁵³ *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, punt 31.

Afschrijving

Entiteiten zijn verantwoordelijk voor het vaststellen van hun afschrijvingsbeleid voor NPL's op basis van interne en externe factoren. Toezichhouders verwachten dat elke bank, met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel, beschikt over een duidelijk omschreven en door het leidinggevend orgaan goedgekeurd afschrijvingsbeleid voor NPL's. Dit beleid moet op verzoek beschikbaar zijn voor de toezichthouder.

Banken dienen ervoor te zorgen dat er intern maatregelen worden genomen ter beperking van eventuele sturing bij de berekening van de dekking door voorzieningen als gevolg van afschrijvingen op NPL's. Afschrijving dient in het bijzonder plaats te vinden wanneer dit op grond van het interne afschrijvingsbeleid gerechtvaardigd wordt door de oninbaarheid van de positie. Posities mogen niet worden afgeschreven met als enige doel om een gegeven niveau van bruto-NPL's te bereiken of een gegeven mate van dekking door voorzieningen in stand te houden.

6.7.2 Interne documentatie

Voorzieningen

Banken moeten interne ondersteunende documentatie bijhouden, die op verzoek ter beschikking kan worden gesteld aan de toezichthoudende autoriteit voor beoordeling. Deze documentatie moet bestaan uit:

- de criteria die worden gebruikt voor het identificeren van leningen die aan een individuele beoordeling zijn onderworpen;
- de regels die worden toegepast bij het groeperen van posities met vergelijkbare kredietrisico's, ongeacht of deze significant zijn of niet, met inbegrip van bewijsmateriaal ter staving van de vergelijkbaarheid;
- gedetailleerde informatie over de inputs, berekeningen en outputs ter ondersteuning van elk van de categorieën aannamen voor elke groep leningen;
- de redenering die is toegepast om de overwogen aannamen voor de berekening van bijzondere waardeverminderingen te bepalen;
- de resultaten van het toetsen van aannamen aan feitelijke verliesgegevens;
- beleid en procedures voor de wijze waarop de bank de gehanteerde aannamen vaststelt, monitort en beoordeelt.
- de bevindingen en resultaten van collectieve voorzieningen;

- ondersteunende documentatie voor in aanmerking genomen factoren die van invloed zijn op de historische verliesgegevens;
- gedetailleerde informatie over het deskundigenoordeel dat is toegepast om waarneembare gegevens voor een groep financiële activa aan te passen aan de actuele omstandigheden⁵⁴.

Afschrijvingen

Banken moeten hun gehanteerde afschrijvingsbeleid documenteren, met inbegrip van de indicatoren die worden gebruikt om de verwachtingen betreffende invordering te beoordelen. Bovendien moet gedetailleerde informatie worden verstrekt over de financiële activa die zijn afgeschreven maar waarvoor nog een schuldinvoeringsprocedure loopt.

In het belang van volledige transparantie van afschrijvingen dienen banken gedetailleerde registers van alle afschrijvingen op NPL's op portefeuilleniveau bij te houden, en deze informatie moet op verzoek direct beschikbaar zijn voor toezichthouders.

Overwegingen betreffende IT-databanken

Banken dienen te beschikken over databanken die voldoen aan de volgende eisen:

- Diepgang en reikwijdte, in de zin dat ze alle significante risicofactoren moeten bestrijken. Dit dient onder meer toe te staan dat posities worden gegroepeerd op basis van gemeenschappelijke factoren, zoals de institutionele sector waartoe de kredietnemer behoort, het doel van de transactie en de geografische locatie van de kredietnemer. Vervolgens kan in een geaggregeerde analyse de blootstelling van de entiteit aan deze significante risicofactoren worden geïdentificeerd.
- De juistheid, integriteit, betrouwbaarheid en tijdigheid van gegevens.
- Consistentie. De gegevens moeten zijn gebaseerd op gemeenschappelijke informatiebronnen en op uniforme definities van de voor kredietrisicobeheersing gebruikte begrippen.
- Traceerbaarheid, zodat de bron van informatie kan worden geïdentificeerd.

De internebeheersingsfuncties van de entiteit (zoals de afdeling interne audit of risicobeheersing) dienen te verifiëren dat hun databanken te allen tijde over de door intern beleid vereiste kenmerken beschikken, en in het bijzonder dat ze voldoen aan de hierboven beschreven vereisten.

⁵⁴ IAS 39, alinea 62.

Banken dienen te beschikken over procedures die ervoor zorgen dat de in hun databanken verzamelde informatie wordt geïntegreerd in de managementrapportage, zodat rapporten en andere (terugkerende of ad-hoc-) documenten die relevant zijn voor de besluitvorming op de verschillende managementniveaus, met inbegrip van het leidinggevend orgaan, zijn gebaseerd op tijdige, volledige en consistente informatie.

Banken dienen de periodieke procedures voor het vergelijken van de betrouwbaarheid en consistentie van hun classificaties van transacties in hun databanken en de resultaten van hun ramingen van voorzieningen in de loop van de verschillende fasen van de kredietrisicobeheersingscyclus vast te stellen en te documenteren. Deze geraamde voorzieningen dienen periodiek te worden getoetst door middel van backtesting, waarbij de nauwkeurigheid van de genoemde ramingen wordt beoordeeld door ze achteraf te vergelijken met de waargenomen effectieve reële verliezen op transacties.

De voor het ramen van voorzieningen gebruikte methodologie en aannamen dienen regelmatig te worden geëvalueerd om eventuele verschillen tussen verliesramingen en feitelijke verliesgegevens te verminderen. Het leidinggevend orgaan dient verantwoordelijk te zijn voor besluiten over de noodzaak tot het doorvoeren van significante veranderingen in de voor het ramen van voorzieningen gebruikte methoden.

Ter aanvullende ondersteuning moet de entiteit periodiek:

- de gevoeligheid voor veranderingen in de voor de raming van de voorzieningen gebruikte methoden, aannamen, factoren en parameters analyseren;
- vergelijkingen en benchmarking-exercities uitvoeren, gebruikmakend van alle belangrijke, zowel intern als extern beschikbare informatie.

6.8 Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing

Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit

Op verzoek van toezichhouders moeten banken, als minimum, in staat zijn de toezichhouders te voorzien van gegevens over de modellen die ze gebruiken voor het op collectieve basis berekenen van voorzieningen voor bijzondere waardeverminderingen voor NPL's, overeenkomstig Tabel 7 van Bijlage 7.

Openbare informatieverschaffing

Om gebruikers van jaarrekeningen beter inzicht in de kwaliteit van leningenportefeuilles en de werkwijze met betrekking tot risicobeheersing te geven,

moeten banken de in Bijlage 7 beschreven gedetailleerde reeks kwantitatieve en kwalitatieve toelichtingen verschaffen.

7 Waardering van zekerheden in de vorm van onroerend goed

7.1 Doel en overzicht

De bevindingen van toezichtsactiviteiten, waaronder de alomvattende beoordeling (Comprehensive Assessment)/AQR, maar ook inspecties ter plaatse, hebben tekortkomingen aan het licht gebracht in de wijze waarop banken onroerend goed waarderen, in het bijzonder waar het de volledigheid en juistheid van deze waarderingen betreft.

In het verleden hebben banken vaak verzuimd om periodieke financiële informatie van kredietnemers of geactualiseerde waarderingen van vastgoed te verkrijgen om de kwaliteit van de leningen op hun balans en de toereikendheid van onderpand te beoordelen. Bijgevolg hebben banken vroege signalen voor een verslechtering van de kwaliteit van activa niet herkend, resulterend in de opnemings van te lage voorzieningen voor kredietverliezen op de balans.

Reikwijdte van dit hoofdstuk

In dit hoofdstuk worden de verwachtingen van de toezichthouder uiteengezet en worden aanwijzingen gegeven voor het beleid, de procedures en de informatievereisten waaraan banken zich dienen te houden bij het waarderen van onroerend goed dat als zekerheid voor NPL's dient.

In het kader van het SSM wordt van banken verwacht dat ze de in dit hoofdstuk gepresenteerde beginselen in acht nemen en deze integreren in hun beleid, procedures en beheersingsmaatregelen.

Voor de doeleinden van dit hoofdstuk van de leidraad worden alle typen zekerheid in de vorm van onroerend goed als toelaatbaar beschouwd, ongeacht de toelaatbaarheidscriteria van de CRR.

De artikelen 208 en 229 van Verordening (EU) nr. 575/2013 zijn van toepassing.⁵⁵

⁵⁵ Specifiek wordt in lid 3 van artikel 208 het volgende bepaald: "De volgende vereisten inzake de controle van de waarde van onroerend goed en de waardering van onroerend goed moeten vervuld zijn: a) de instellingen controleren de waarde van het onroerend goed frequent en ten minste eenmaal per jaar voor zakelijk onroerend goed en eenmaal per drie jaar voor niet-zakelijk onroerend goed. De instellingen voeren frequentere controles uit wanneer de marktomstandigheden significante veranderingen ondergaan; b) de waardering van het onroerend goed wordt gecontroleerd als uit informatie waarover instellingen beschikken blijkt dat de waarde van het onroerend goed vermoedelijk sterk is gedaald in vergelijking met de algemene marktprijzen; de controle wordt uitgevoerd door een schatter die over de nodige kwalificaties, bekwaamheid en ervaring beschikt om een taxatie uit te voeren en die geen enkele rol vervult in het kredietacceptatieproces. Bij leningen die meer dan 3 miljoen EUR bedragen of meer dan 5% van het eigen vermogen van een instelling vertegenwoordigen, wordt de waardering van het onroerend goed ten minste om de drie jaar door een dergelijke schatter gecontroleerd."

Dit hoofdstuk begint met een uiteenzetting van de algemene verwachtingen ten aanzien van de governancevereisten (paragraaf 7.2), die diverse aspecten van beleid, procedure, monitoring en beheersingsmaatregelen bestrijken, en van de vereisten ten aanzien van taxateurs. Daarna worden de waarderingsfrequentie (paragraaf 7.3) en de waarderingsmethodologie (paragraaf 7.4) behandeld. Tot slot wordt ingegaan op de waardering van activa uit executies (paragraaf 7.5).

7.2 Governance, procedures en beheersingsmaatregelen

7.2.1 Algemeen beleid en procedures

De bank dient te beschikken over schriftelijk beleid en schriftelijke procedures die zijn goedgekeurd door het leidinggevend orgaan en voldoen aan de in dit hoofdstuk vervatte beginselen betreffende de waardering van zekerheden in de vorm van onroerend goed.

De beleids- en proceduredocumenten dienen duidelijk omschreven eigenaars te hebben, die verantwoordelijk zijn voor de evaluatie ervan en materiële wijzigingen ter goedkeuring moeten voorleggen aan het leidinggevend orgaan.

Het schriftelijk beleid en de schriftelijke procedures van de bank betreffende de waardering van onderpand moeten ten minste op jaarbasis worden geëvalueerd. Banken dienen ervoor te zorgen dat lacunes in hun kennis tijdens het evaluatieproces worden vastgesteld en dat er tijdig corrigerende plannen worden geïmplementeerd om deze lacunes op te vullen.

Het beleid en de procedures dienen volledig in overeenstemming te zijn met de risicobereidheidsverklaring van de bank.

7.2.2 Monitoring en beheersing

Van banken wordt verwacht dat ze de door taxateurs uitgevoerde waarderingsregelmatic monitoren en beoordelen, zoals beschreven in dit hoofdstuk.

Banken dienen een gedegen beleid voor interne kwaliteitsborging te ontwikkelen, evenals procedures om intern en extern uitgevoerde waarderingsregelmatic kritisch te toetsen. Dit proces kan verschillende vormen aannemen, afhankelijk van de omvang en het bedrijfsmodel van een bank, maar de algemene beginselen zijn de volgende:

- het kwaliteitsborgingsproces moet worden uitgevoerd door een risicobeheersingseenheid die onafhankelijk is van het verwerkings-, bewakings- en acceptatieproces voor leningen;
- de onafhankelijkheid van het proces voor het selecteren van externe taxateurs dient in het kader van het kwaliteitsborgingsproces regelmatic te worden getoetst;

- een passende vergelijkbare steekproef van interne en externe waarderingen moet regelmatig worden vergeleken met marktwaarnemingen;
- zowel de interne als de externe waarderingen van onderpand dienen regelmatig aan backtesting te worden onderworpen;
- het kwaliteitsborgingsproces moet zijn gebaseerd op een passende steekproefgrootte.

Bovendien dient de afdeling interne audit regelmatig te beoordelen of het beleid en de procedures voor de waardering van vastgoed consistent en kwalitatief toereikend zijn, of het selectieproces voor taxateurs onafhankelijk plaatsvindt en of door zowel interne als externe taxateurs uitgevoerde waarderingen geschikt zijn.

Banken dienen te zorgen voor voldoende diversificatie bij de toewijzing van waarderingen aan taxateurs. Na twee achtereenvolgende individuele waarderingen (als gedefinieerd in de volgende paragraaf) ter actualisatie van de waarde van hetzelfde onroerend goed dient de taxateur plaats te maken (voor ofwel een andere interne taxateur, ofwel een andere externe taxateur).

Hoewel de paragrafen 7.2.1 en 7.2.2 hierboven betrekking hebben op onderpand dat als zekerheid voor NPL's dient, zullen toezichthouders deze paragrafen ook zien als best practices voor de governance, monitoring en beheersing van renderende posities.

7.2.3 Individuele versus geïndexeerde waarderingen

Individuele waarderingen

Voor de doeleinden van deze leidraad dienen banken gebruik te maken van de volgende procedures om de waardering van zekerheden in de vorm van onroerend goed te actualiseren:

- Banken dienen de waarde van onroerend goed frequent en ten minste eenmaal per jaar te controleren, zoals voorgeschreven door artikel 208, lid 3, van Verordening (EU) nr. 575/2013.
- Waarderingen van individuele onroerende goederen (met inbegrip van geactualiseerde individuele waarderingen) worden gedefinieerd als op het onroerend goed toegesneden taxaties die worden uitgevoerd door een taxateur voor dat specifieke onroerend goed en die niet zijn gebaseerd op indexatie of enig ander geautomatiseerd proces. Individuele waarderingen van onroerend goed dienen te worden uitgevoerd in overeenstemming met de vereisten van dit hoofdstuk.

Geïndexeerde waarderingen

Van indexatie of enig ander geautomatiseerd proces afgeleide waarderingen worden gedefinieerd als geïndexeerde waarderingen en vormen geen herwaardering of individuele waardering van onroerend goed. Deze waarderingen kunnen echter wel worden gebruikt voor het actualiseren van de waardering van NPL's met een brutowaarde van minder dan EUR 300.000 waarvoor onroerend goed als zekerheid is gesteld, mits het te waarden onderpand geschikt is voor waardering volgens deze methoden.

De minimumvereisten van artikel 208, lid 3, van de CRR blijven gelden ondanks het bestaan van de vermelde uitzonderingsdrempel.

Bovendien heeft de drempel voor indexatie geen voorrang boven bepalingen van nationaal recht die een meer conservatieve drempel voor individuele waarderingen voorschrijven.

De indices die moeten worden gebruikt om deze indexatie uit te voeren kunnen interne of externe indices zijn, zolang ze:

- regelmatig worden geëvalueerd en de resultaten van de evaluatie worden gedocumenteerd en direct beschikbaar zijn. De evaluatiecyclus en governancevereisten dienen duidelijk te worden omschreven in een door het leidinggevend orgaan goedgekeurd beleidsdocument;
- voldoende gedetailleerd zijn en de methodologie toereikend en passend is voor de desbetreffende activaklasse;
- zijn gebaseerd op een afdoende tijdreeks van beschikbare empirische gegevens (feitelijke vastgoedtransacties).

7.2.4 Taxateurs

Alle waarderingen (inclusief geactualiseerde waarderingen) moeten worden uitgevoerd door onafhankelijke, goed opgeleide interne of externe taxateurs die over de benodigde kwalificaties, bekwaamheid en ervaring beschikken om een waardering uit te voeren, zoals bepaald door artikel 208, lid 3, onder b), van Verordening (EU) nr. 575/2013.

Banken dienen te beschikken over een naar behoren goedgekeurd panel van onafhankelijke en gekwalificeerde interne en/of externe taxateurs. Dit panel dient de prestaties van taxateurs op doorlopende basis te beoordelen en te besluiten of de taxateur in het panel kan blijven of niet.

Banken dienen ervoor te zorgen dat externe taxateurs een toereikende beroepsaansprakelijkheidsverzekering hebben afgesloten en dienen deze jaarlijks te evalueren om er zeker van te zijn dat de verzekering adequaat en geldig is.

Banken moeten ervoor zorgen dat alle interne en externe taxateurs en hun familieleden in de eerste graad voldoen aan de vereisten van onafhankelijkheid, als volgt:

- de taxateur is niet betrokken bij de verwerking van het krediet, de kredietanalyse en de besluitvorming over de toekenning van het krediet;
- de taxateur wordt niet gestuurd of beïnvloed door de kredietwaardigheid van de debiteur;
- de taxateur heeft geen feitelijk of potentieel, actueel of verwacht belangenconflict in verband met de uitkomst van de waardering;
- de taxateur heeft geen belang in het onroerend goed;
- de taxateur is geen verbonden persoon van ofwel de koper, ofwel de verkoper van het onroerend goed;
- de taxateur verstrekt een onpartijdig, duidelijk, transparant en objectief taxatierapport;
- de taxateur ontvangt geen vergoeding die is gekoppeld aan de uitkomst van de waardering;

Een gekwalificeerde taxateur moet:

- beroepsmatig bekwaam zijn en ten minste een opleidingsniveau hebben dat voldoet aan de nationale vereisten om dergelijke waarderingen uit te voeren;
- beschikken over de benodigde vaktechnische vaardigheden en ervaring om de opdracht uit te voeren;
- bekend zijn met, en aantoonbaar voldoen aan, alle wet- en regelgeving en normen betreffende de waardering van vastgoed die van toepassing zijn op de taxateur en de opdracht;
- beschikken over de benodigde kennis van het te waarderen object, de vastgoedmarkt waarin deze wordt verhandeld en het doel van de waardering.

Een panel van taxateurs dient te beschikken over deskundigheid op de verschillende gebieden van de vastgoedsector die aansluiten bij de kredietverleningsactiviteiten van de bank en de locatie van het object.

7.3 Frequentie van waarderingen

Voor de doeleinden van deze leidraad moeten banken gebruikmaken van de hieronder beschreven procedures om de waardering van zekerheden in de vorm van onroerend goed te evalueren en te bewaken.

Niettegenstaande de bepalingen van paragraaf 7.2 dienen banken de individuele waarderingen van de zekerheden voor alle posities frequent te actualiseren, en ten minste elk jaar voor zakelijk onroerend goed en ten minste elke drie jaar voor niet-zakelijk onroerend goed.

De waardering van zekerheden in de vorm van onroerend goed moet op individuele basis worden geactualiseerd op het moment dat de lening wordt geclassificeerd als niet-renderende positie, en ten minste jaarlijks zolang de lening als zodanig is geclassificeerd. Dit is van toepassing op alle leningen die zijn geclassificeerd als niet-renderend overeenkomstig hoofdstuk 5 van deze leidraad. De enige uitzondering op dit vereiste van het op individuele basis actualiseren van waarderingen is dat onder bepaalde drempels (zie paragraaf 7.2.3) geactualiseerde individuele waarderingen kunnen worden uitgevoerd middels indexatie, mits het te waarderen onderpand geschikt is voor waardering volgens deze methode.

Voor onroerend goed waarvoor in de afgelopen 12 maanden een geactualiseerde individuele waardering heeft plaatsgevonden (in overeenstemming met alle toepasselijke beginselen en vereisten zoals uiteengezet in dit hoofdstuk), geldt dat de waarde van het onroerend goed kan worden geïndexeerd tot aan de periode van de toetsing op bijzondere waardevermindering.

Banken dienen frequentere waarderingen uit te voeren wanneer de markt aanzienlijke negatieve veranderingen ondergaat en/of er tekenen zijn van een aanzienlijke daling van de waarde van het individuele onderpand.

Daarom dienen banken in hun beleid en procedures voor de waardering van onderpand criteria te formuleren op basis waarvan wordt bepaald dat er een aanzienlijke daling van de waarde van onderpand heeft plaatsgevonden. Deze criteria moeten kwantitatieve drempels voor elk type gestelde zekerheid omvatten, op basis van de beschikbare empirische gegevens en relevante ervaringen van de bank, rekening houdend met relevante factoren als marktprijsstrends of het oordeel van onafhankelijke taxateurs.

Banken moeten beschikken over passende IT-processen en -systemen om verouderde waarderingen te signaleren, met inbegrip van triggers voor het opstellen van nieuwe taxatierapporten.

7.4 Waarderingsmethodologie

7.4.1 Algemene benadering

Banken moeten benaderingen voor de waardering van zekerheden hebben vastgesteld per type zekerheidsproduct, die toereikend en passend moeten zijn voor de desbetreffende activaklasse.

Alle zekerheden in de vorm van onroerend goed dient te worden gewaardeerd op basis van de marktwaarde of de hypotheekwaarde als toegestaan op grond van

artikel 229 van de CRR. Onder marktwaarde wordt verstaan het geschatte bedrag waartegen een actief of verplichting op de waardepeildatum op marktconforme wijze zou worden overgedragen tussen een bereidwillige koper en een bereidwillige verkoper, na een deugdelijke verkoopprocedure waarbij elk van de partijen met kennis van zaken, voorzichtig en zonder dwang heeft gehandeld.

Algemene waarderingen op basis van alleen de zogeheten 'discounted replacement cost' mogen niet worden gebruikt.

Voor inkomstgenererende onroerende goederen kan een benadering worden toegepast die is gebaseerd op de marktwaarde van vergelijkbare objecten ('market comparables') of op de contantewaardebenadering ('discounted cash-flow approach').

Zekerheden in de vorm van onroerend goed moeten worden gewaardeerd in overeenstemming met Europese en internationale normen⁵⁶. Nationale normen kunnen aanvaardbaar zijn indien ze dezelfde beginselen volgen.

7.4.2 Verwachte toekomstige kasstromen

In overeenstemming met de beginselen van hoofdstuk 6 over de waardering van NPL's kunnen individuele ramingen van voorzieningen worden uitgevoerd door toekomstige kasstromen contant te maken. Hierbij gelden twee ruime benaderingen:

- een "going concern"-scenario, waarin de operationele kasstromen van de debiteur blijven bestaan en kunnen worden gebruikt voor het aflossen van de financiële schuld en zekerheidsrechten kunnen worden uitgeoefend voor zover dit de operationele kasstromen niet beïnvloedt;
- een "gone concern"-scenario, waarin de operationele kasstromen van de debiteur ophouden te bestaan en een beroep wordt gedaan op zekerheden.

In een going concern-scenario is het bestaan van bijgewerkte en betrouwbare informatie over kasstromen een voorwaarde voor dergelijke ramingen, aangezien de raming van voorzieningen is gebaseerd op de veronderstelling dat er operationele kasstromen van de debiteur zijn, waaronder kasstromen uit de zekerheden. Zie hoofdstuk 6 over de waardering van NPL's, waarin nader wordt ingegaan op het going concern-scenario.

7.4.3 Gone concern-benadering

In een gone concern-scenario moeten de toekomstige verkoopopbrengsten in verband met de uitwinning van zekerheden worden gecorrigeerd, waarbij rekening

⁵⁶ Zoals de Europese waarderingsnormen EVS-2016 ("Blue Book") en de normen van het Royal Institute of Chartered Surveyors (RICS).

wordt gehouden met de noodzakelijke afwikkelingskosten en een marktprijskorting op de normale waarde ('open market value' – OMV).

Realisatie-/verkoopkosten

Realisatiekosten worden gedefinieerd als de uitgaven (kasstromen) die zijn gedaan tijdens de uitwinning van onderpand en het verkoopproces, en omvatten het volgende:

- alle toepasselijke juridische kosten;
- verkoopkosten, belastingen en andere kosten;
- eventuele door te bank gemaakte aanvullende onderhoudskosten in verband met het in bezit nemen en vervreemden van het onderpand;
- eventuele kasinstromen tot aan de datum van de realisatie.

Naast bovenstaande afwikkelingskosten moet, waar nodig, een marktprijskorting worden toegepast op de geactualiseerde waardering, zoals hieronder wordt beschreven.

In de prijs van het onroerend goed (d.w.z. de normale waarde) op het realisatiemoment dienen actuele en verwachte marktomstandigheden tot uiting te komen.

Indien van toepassing dient ook een rol te worden toegekend aan overwegingen betreffende de tijd tot de verkoop, op basis van het onderliggende nationale rechtskader inzake de vervreemding van bezwaarde onroerende goederen, met name wanneer de juridische procedures lang duren.

Bij de uitwinning van onderpand kunnen zowel niet-gedwongen als gedwongen realisatiestrategieën worden gebruikt.

De reikwijdte/omvang van de realisatiekosten zoals hierboven beschreven moeten rechtstreeks verband houden met de wijze waarop het onderpand wordt uitgewonnen, d.w.z. of dit op niet-gedwongen dan wel op gedwongen wijze geschiedt.

Marktprijskorting

Marktprijskortingen die worden toegepast op de waarde van het onroerend goed (normale waarde op het moment van realisatie) of op van reëlewaardemodellen afgeleide reële waarden, zijn om de volgende economische redenen relevant: empirisch bewijs en de praktijkervaring leren dat er een negatieve correlatie bestaat tussen de frequentie van wanbetalingen en de waarde van onderpand. Bovendien pleegt de marktliquiditeit af te nemen wanneer banken vaak onderpand moeten realiseren. Daarbij worden banken in tijden van hoge wanbetalingspercentages vaak

geconfronteerd met kapitaaldruk om de realisatie van onderpand te versnellen, ook als de verkoop dan tegen ongunstige prijzen moeten plaatsvinden. De toepassing van een korting is geen uitdrukking van een arbitraire conservatieve sturing, maar past binnen de economische realiteit van het maken van prognoses van kasstromen. De marktprijskorting moet derhalve een weerspiegeling vormen van de liquiditeit van de markt en de realisatiestrategie. De korting moet niet worden gebaseerd op voorwaarden die bij 'fire sales' gelden, tenzij de geformuleerde realisatiestrategie feitelijk uitgaat van een dergelijke noodverkoop.

Toezichthouders verwachten dat banken toereikende marktprijskortingen toepassen voor de doeleinden van IAS 39 en IFRS 9, voor de berekening van het toetsingsvermogen en voor risicobeheersingsdoeleinden. Een marktprijskorting kan dicht bij nul liggen voor onderpandtypen die vrij zijn van problemen of die zeer verhandelbaar zijn, waaraan geen significante correlatierisico's zijn verbonden. Als het onderpand wordt geveild, moet een minimumkorting van 10% worden toegepast.

Van alle banken wordt verwacht dat ze hun eigen aannamen betreffende realisatiekosten en marktprijskortingen ontwikkelen op basis van beschikbare empirische gegevens. Indien er voldoende empirisch bewijs beschikbaar is, moeten aannamen met betrekking tot kortingen voldoende conservatief zijn en worden gebaseerd op, ten minste, overwegingen inzake de liquiditeit, het tijdsverloop en de kwaliteit/ouderdom van de taxatie. Wanneer banken hebben te maken met een bevroren vastgoedmarkt en slechts een klein aantal onroerende goederen is verkocht, of wanneer de verkoopgeschiedenis moet worden aangemerkt als onvoldoende, dient een meer conservatieve marktprijskorting te worden toegepast.

Voorbeeld van de berekening van verwachte toekomstige kasstromen.

Hieronder volgt een voorbeeld van de wijze waarop de realisatie-/verkoopkosten en de marktprijskorting worden toegepast. Uit dit voorbeeld blijkt tevens dat andere aspecten dan de marktprijskorting en de verkoopkosten, zoals onderhoudskosten en de contantewaardeberekening (met name bij lange afstotingsperioden), aanzienlijke effecten kunnen hebben op de netto contante waarde van het onderpand.

Voorbeeld

Er geldt een marktprijskorting van 10%

Periode tot realisatie/afstoting: 5 jaar

Verkoopkosten (met inbegrip van belastingen en andere kosten) 10%

Onderhoudskosten: 5%

Effectieve rentevoet: 5%

	T=0	T=1	T=2	T=3	T=4	T=5
Brutowaarde van de lening	€300					
Normale waarde van het onderpand						€200
Marktprijskorting						-€20
Verkoopkosten						-€18
Onderhoudskosten		-€10	-€10	-€10	-€10	-€10
Verwachte toekomstige kasstromen		-€10	-€10	-€10	-€10	€152
Contante waarde van het onderpand	€84					
Bijzondere waardevermindering	€216					

Aanvullende overwegingen betreffende de raming van kasstromen uit de realisatie van zekerheden in de vorm van onroerend goed

Bij het ramen van kasstromen uit de realisatie van zekerheden in de vorm van onroerend goed dienen banken gebruik te maken van adequate en realistische aannamen. Daarnaast dienen kredietinstellingen aandacht te schenken aan de vereisten ten aanzien van kasstromen als opgenomen in IFRS 13 inzake waardering tegen reële waarde. In het bijzonder moeten financiële instellingen voldoen aan de volgende vereisten:

- Bepalen van de veronderstelde afstotingstijd door rekening te houden met actuele en verwachte marktcondities, evenals het onderliggende nationale rechtskader inzake de afstoting van met een hypotheek bezwaarde onroerende goederen.
- Ervoor zorgen dat de prijs van het onroerend goed dat wordt gebruikt ter bepaling van de geschatte marktwaarde van zekerheden in de vorm van onroerend goed bij realisatie niet optimistischer is dan de projecties van internationale organisaties, en dat deze derhalve niet resulteert in een verbetering ten opzichte van de huidige marktomstandigheden.
- Ervoor zorgen dat inkomsten uit zekerheden in de vorm van onroerend goed niet worden verondersteld toe te nemen vanaf de actuele niveaus, tenzij er een bestaande contractuele regeling voor een dergelijke toename is. Bovendien dienen bij het berekenen van kasstromen actuele inkomsten uit onroerend goed te worden aangepast om de verwachte economische omstandigheden te reflecteren. Zo kan het niet passend zijn om gelijkblijvende huurinkomsten te verwachten in een recessieomgeving waarin de leegstand toeneemt en er neerwaartse druk op de huren bestaat.

- Een “aanhouden”-strategie voor onroerend goed is niet aanvaardbaar. Een “aanhouden”-strategie wordt gedefinieerd als het aanhouden van het actief tegen een waarde die boven de marktprijs ligt in de veronderstelling dat het actief zal worden verkocht wanneer de markt zich herstelt.

Bij het gebruik van de waarde van onderpand bij het beoordelen van de realiseerbare waarde van de positie moet ten minste het volgende worden gedocumenteerd:

- hoe de waarde is bepaald, inclusief de gebruikte taxaties, waarderingsaannamen en berekeningen;
- in voorkomend geval, de onderliggende reden(en) voor aanpassingen aan getaxeerde waarden;
- de bepaling van de verkoopkosten, indien van toepassing;
- de expertise en onafhankelijkheid van de taxateur;
- de veronderstelde afwikkelingstijd.

Wanneer de waarneembare marktprijs wordt gebruikt om de realiseerbare waarde van de positie te beoordelen, moeten ook het bedrag, de bron en de datum van de waarneembare marktprijs in het dossier worden gedocumenteerd.

Banken dienen in staat te zijn de gebruikte aannamen te onderbouwen door de bevoegde autoriteit op verzoek gegevens over de marktwaarde van het onroerend goed, de marktprijskorting, de toegepaste juridische en verkoopkosten en de gehanteerde realisatietijd te verstrekken. Banken moeten hun aannamen volledig kunnen rechtvaardigen, zowel kwalitatief als kwantitatief, en de onderliggende elementen van hun verwachtingen kunnen toelichten, rekening houdend met ervaringen in het heden en verleden.

Backtesting

Banken dienen door middel van degelijke backtesting aan te tonen dat de gebruikte aannamen redelijk zijn en stoelen op waargenomen ervaringen. In dit verband dienen banken regelmatig hun waarderingsgeschiedenis (laatste waardering voordat het object is geclassificeerd als NPL) te backtesten tegen de verkoopgeschiedenis (nettoverkoopprijs van het onderpand). Afhankelijk van de omvang en het bedrijfsmodel van de bank, moet de bank voor haar backtestingproces onderscheid maken tussen objecttypen (bv. eengezinswoning, appartement, pakhuis), waarderingsmodellen/benaderingen, type verkoop (vrijwillig/gedwongen) en regio's. De resultaten van de backtesting moeten worden gebruikt om kortingen op waarderingsmodellen van onderpand te bepalen ter ondersteuning van posities die op de balans blijven staan. Als alternatief kunnen banken die de A-IRB-benadering toepassen zekergestelde LGD's gebruiken om de kortingen te bepalen.

IT-databankvereisten met betrekking tot onderpand

Banken moeten databanken van transacties bijhouden ten behoeve van een correcte beoordeling, bewaking en beheersing van kredietrisico en het opstellen van verslagen en andere tijdige en uitgebreide documentatie, zowel voor het management als ter informatie van derden of om vragen van toezichthouders te beantwoorden. In het bijzonder moeten deze databanken voldoen aan de volgende vereisten:

- diepgang en reikwijdte, in de zin dat ze alle significante risicofactoren moeten bestrijken;
- juistheid, integriteit, betrouwbaarheid en tijdigheid van gegevens;
- consistentie – de gegevens moeten zijn gebaseerd op gemeenschappelijke informatiebronnen en uniforme definities van de voor kredietrisicobeheersing gebruikte begrippen;
- traceerbaarheid, zodat de bron van de informatie kan worden vastgesteld.

Deze databanken moeten alle relevante informatie over onroerend goed en andere zekerheden voor de transacties van de bank bevatten, evenals informatie over het verband tussen zekerheden en specifieke transacties.

7.5 Waardering van activa uit executies⁵⁷

Banken worden nadrukkelijk aangespoord om vastgoedactiva uit executies te classificeren als vaste activa aangehouden voor verkoop, in overeenstemming met IFRS 5⁵⁸. Deze financieel-administratieve behandeling brengt met zich mee dat het management zijn goedkeuring moet hechten aan een individueel plan om het actief op korte termijn (doorgaans binnen een jaar) te verkopen en dat een actief verkoopbeleid moet worden gevoerd (IFRS 5.8), waardoor deze behandeling bevorderlijk is voor invordering.

Gegeven deze premisse, moeten activa uit executies worden gewaardeerd tegen de laagste waarde van:

- de toegepaste boekwaarde van de financiële activa, waarbij het actief uit executie of dat is ontvangen als schuldbetaling wordt behandeld als onderpand;
- de reële waarde van de in bezit genomen activa, verminderd met de verkoopkosten.

⁵⁷ Bijlage 1 bevat de in het kader van deze leidraad toegepaste definitie van activa uit executies ('foreclosed assets').

⁵⁸ Het IFRS-kader kent een aantal benaderingen om activa uit executies te waarderen (IAS 2, IAS 16, IAS 40 en IFRS 5). Toezichthouders dringen er bij banken echter sterk op aan om IFRS 5 toe te passen, om de hierboven beschreven redenen.

Wanneer de reële waarde niet kan worden verkregen op basis van een actieve markt, maar is gebaseerd op een waarderingstechniek (niveau 2 of 3 in de reëlewaardehiërarchie), kan het nodig zijn om enige aanpassingen te maken op basis van de volgende factoren:

- De toestand of locatie van de activa: risico's en onzekerheden met betrekking tot de activa moeten worden geïntegreerd in de schatting van de reële waarde.
- Het volume of activiteitsniveau van de markten voor deze activa: er dient rekening te worden gehouden met de eerdere ervaringen van de entiteit met realisaties en de verschillen tussen de uitkomst van de waarderingstechniek en het definitieve bij de realisatie verkregen bedrag. De aannamen die worden gebruikt om deze aanpassingen te bepalen dienen te worden gedocumenteerd en dienen op verzoek beschikbaar te worden gesteld aan de toezichthouder. Kortingen wegens illiquiditeit kunnen worden overwogen.

In uitzonderlijke gevallen verwerven banken gebouwen die nog in aanbouw zijn en besluiten ze de bouw te voltooien alvorens deze te verkopen. In die gevallen moet de bank de merites van een dergelijke strategie aantonen en mogen de kosten niet hoger zijn dan de reële waarde verminderd met de kosten van het voltooien en verkopen van het actief, mogelijk met passende kortingen wegens illiquiditeit zoals hierboven beschreven. Executies van onroerend goed zijn louter een gevolg van de verstrekking van leningen ten aanzien waarvan zich later wanbetaling heeft voorgedaan. Om die reden vormen deze executies geen uitdrukking van een bedrijfsstrategie voor vastgoedbeleggingen als gedefinieerd in IAS 40. Ook vormen moeilijkheden die banken ondervinden bij het verkopen van activa uit executies geen bewijs voor een dergelijke beleggingsstrategie. Banken worden daarom sterk ontmoedigd om in dergelijke gevallen IAS 40 toe te passen, en aangemoedigd om IFRS 5 toe te passen, zoals aan het begin van deze paragraaf is opgemerkt.

Lange aanhoudingsperiodes voor activa uit executies vormen bewijs voor moeilijkheden bij het afstoten ervan, bijvoorbeeld wegens een illiquide markt. Wanneer een actief uit executie de gemiddelde aanhoudingsperiode van vergelijkbare activa waarop een actief verkoopbeleid van toepassing is, heeft overschreden, dienen banken de in het bovengenoemde waarderingsproces toegepaste korting wegens illiquiditeit te evalueren en dienovereenkomstig te verhogen. In deze omstandigheden moet de bank afzien van het opnemen van terugboekingen/terugnemingen van bestaande cumulatieve bijzondere waardeverminderingen van het actief, aangezien de langere aanwezigheid op de balans bewijs vormt dat de bank de activa niet tegen een hogere waarde kan verkopen.

De frequentie van de waardering van activa uit executies en de toepasselijke procedures moeten worden afgestemd op de behandeling van onroerend goed zoals beschreven in de paragrafen 7.3 en 7.2.2.

7.6 Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit en openbare informatieverschaffing

In Bijlage 7 worden de verwachtingen van de toezichhouder betreffende de openbare informatieverschaffing over onderpand beschreven.

Bijlage 1

Verklarende woordenlijst

Afkorting/Term	Definitie	Referentie
Activa uit executies ('foreclosed assets')	In het kader van deze leidraad worden activa uit executies gedefinieerd als: op de balans opgenomen activa die zijn verkregen door onderpand in bezit te nemen of door een beroep te doen op soortgelijke vormen van kredietverbetering. Deze activa kunnen zijn verkregen via een gerechtelijke procedure (executie in strikte zin), via een bilaterale overeenkomst met de debiteur (ruil of verkoop) of via andere vormen van overdracht van een onderpand van de debiteur aan de crediteur. Onder activa uit executies worden zowel financiële als niet-financiële activa verstaan. Activa uit executies omvatten al het verkregen onderpand, ongeacht de classificatie voor financiële verslaggevingsdoeleinden (bijvoorbeeld ook activa voor eigen gebruik en voor de verkoop).	
AMC ('asset management company', activabeheermaatschappij)	Een special purpose vehicle (SPV) voor het opschonen van bankbalansen. Mits er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan, mag een kredietinstelling niet-renderende activa ('non-performing assets', NPA's) onderbrengen in een AMC. AMC's worden vaak "bad banks" genoemd.	
AQR, ('asset quality review', activakwaliteitsbeoordeling)	Een door toezichthouders uitgevoerde beoordeling, bedoeld om de posities van banken transparanter te maken, met inbegrip van de toereikendheid van de activa- en onderpandwaardering en hiermee samenhangende voorzieningen.	Uitkomsten van de AQR's die de ECB in 2014 en 2015 heeft gehouden
Bbp (bruto binnenlands product)	De standaardmaatstaf van de waarde van alle eindproducten en diensten die in een bepaalde periode in een land geproduceerd respectievelijk verricht zijn, min de waarde van de invoer.	https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm
BCBS (<i>Basel Committee on Banking Supervision</i> , Bazels Comité voor Banktoezicht)	Comité van de Bank voor Internationale Betalingen en een forum voor reguliere samenwerking op het gebied van banktoezichtskwesties. Het comité heeft tot doel het inzicht in de belangrijkste toezichtskwesties te vergroten en de kwaliteit van het banktoezicht wereldwijd te verbeteren. De belangrijkste regelgevende kaders staan bekend als Bazel II en Bazel III. Lid van het Bazels Comité zijn vertegenwoordigers van centrale banken en toezichthoudende autoriteiten uit diverse landen.	https://www.bis.org/bCBS
CRD (<i>Capital Requirements Directive</i> , Richtlijn kapitaalvereisten)	Richtlijn 2013/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende toegang tot het bedrijf van kredietinstellingen en het prudentieel toezicht op kredietinstellingen en beleggingsondernemingen, tot wijziging van Richtlijn 2002/87/EG en tot intrekking van de Richtlijnen 2006/48/EG en 2006/49/EG. Voor de EER relevante tekst.	Officiële tekst van CRD IV
CRR (<i>Capital Requirements Regulation</i> , Verordening kapitaalvereisten)	Verordening (EU) nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende prudentiële vereisten voor kredietinstellingen en beleggingsondernemingen en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012. Tekst met relevantie voor de Europese Economische Ruimte.	Officiële tekst van de CRR
EBITDA ('earnings before interest, taxes, depreciation and amortisation')	Winst vóór rentelasten, belastingen en afschrijvingen. Nuttige maatstaf voor het vergelijken van de resultaten van bedrijven met een verschillende kapitaalstructuur. Bedrijven met veel vaste activa, zoals industriële bedrijven, of bedrijven met omvangrijke afschrijvingen van materiële dan wel immateriële activa kunnen gemakkelijk met elkaar vergeleken worden. EBITDA is ook voor de crediteuren van een bedrijf een nuttige maatstaf, want het resultaat dat beschikbaar is voor rentebetalingen kan eraan worden afgelezen.	
EL ('expected loss'), verwacht verlies	"Verwacht verlies" ('expected loss') of "EL": de verhouding tussen het verlies op een positie dat bij eventuele wanbetaling van een tegenpartij of bij verwatering over een periode van een jaar te verwachten is, en het uitstaande bedrag bij wanbetaling. "Positie" ('exposure', blootstelling): een actiefpost of een post buiten de balanstelling. "Verlies": economisch verlies, met inbegrip van substantiële disconterings-effecten, en substantiële directe en indirecte incassokosten met betrekking tot het instrument.	Verordening ECB/575/2013, artikel 5, lid 3
EWI's ('early warning indicators') vroegwaarschuwings-indicatoren	Kwantitatieve of kwalitatieve indicatoren gebaseerd op gegevens over activakwaliteit, kapitaal, liquiditeit, winstgevendheid, de markt en de macro-economie. In de context van het risicobeheerkader kan een bank oplopende indicatoren ("verkeerslicht"-benadering,) of vroegwaarschuwingsindicatoren (EWI) gebruiken om de leiding van de bank te laten weten dat er mogelijk een stresssituatie ("rode triggers") bereikt is.	
Fte	Fulltime-equivalent: een eenheid die wordt verkregen door het aantal uren dat een personeelslid werkt te vergelijken met het gemiddelde aantal uren van een volledig dienstverband. Een voltijder geldt dus als één fte, een deeltijder scoort evenredig aan het aantal uren dat hij of zij werkt.	http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Full-time_equivalent_(FTE)
Herstelpercentage ('cure rate'),	Het percentage leningen dat eerder een betalingsachterstand vertoonde en waarbij na een herstructurering niet langer sprake is van een betalingsachterstand.	
Herstelplan	Door kredietinstellingen en beleggingsondernemingen opgesteld document met de maatregelen die moeten worden genomen om hun financiële positie te herstellen na een aanzienlijke verslechtering van hun financiële situatie, zoals voorgeschreven door het nieuwe EU-kader voor de preventie, beheersing en afwikkeling van crises.	Zie Artikel 5, lid 10, van Richtlijn 2014/59/EU en het definitieve ontwerp van de EBA-technische reguleringsnormen voor de inhoud van herstelplannen.

IAS (<i>International Accounting Standards</i>)	Regels die zijn opgesteld door de IASB (International Accounting Standards Board), een onafhankelijk orgaan van internationale deskundigen op het gebied van financiële verslaggeving. De standaarden hebben vooral tot doel de kwaliteit, transparantie en vergelijkbaarheid te bevorderen, ook internationaal, van de financiële verslaggeving van verschillende ondernemingen of van één onderneming voor verschillende perioden. Beursgenoteerde ondernemingen die in de EU zijn gevestigd dienen krachtens Verordening (EU) Nr. 1606/2002 geconsolideerde jaarrekeningen op te stellen volgens IAS. Aangezien de IASB een internationale privaatrechtelijke associatie is, hebben haar standaarden niet onmiddellijk juridisch bindende kracht. Om op EU-niveau of in andere landen juridisch bindende kracht te krijgen, dient elke standaard een toelatingsprocedure te doorlopen. Vóór 1 april 2001 heette het IASB International Accounting Standards Committee (IASC) en de door het IASC uitgevaardigde regels heetten <i>International Accounting Standards</i> (IAS). Deze standaarden zijn nog steeds geldig en ook de naam is niet gewijzigd. Alle regels die na deze datum zijn gepubliceerd worden <i>International Financial Reporting Standards</i> (IFRS) genoemd.	http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx
ICAAP (<i>Internal Capital Adequacy Assessment Process</i> , intern beoordelingsproces van de kapitaaltoereikendheid)	Strategieën en processen voor de doorlopende beoordeling en handhaving van de hoogte, samenstelling en verdeling van het interne kapitaal dat banken voldoende achten om de aard en omvang van de risico's te dekken waaraan zij blootgesteld (zouden kunnen) zijn. Om ervoor te zorgen dat deze strategieën en processen steeds nauw aansluiten op, en evenredig zijn aan, de aard, schaal en complexiteit van de activiteiten van de betreffende bank moeten ze regelmatig intern worden geëvalueerd. Zie hiervoor ook Artikel 73, van Richtlijn 2013/36/EU, dat stelt dat instellingen over een solide, doeltreffende en alomvattende ICAAP dienen te beschikken.	Officiële tekst van Richtlijn 2013/36/EU, CRD IV
IFRS (<i>International Financial Reporting Standards</i>)	Pakket internationale standaarden waarin is vastgelegd hoe bepaalde soorten transacties en andere gebeurtenissen in de financiële verslaggeving moeten worden verantwoord. Zie ook IAS hierboven.	http://www.ifrs.org/Pages/default.aspx
IMF (Internationaal Monetair Fonds)	Een internationale organisatie met als hoofddoel het waarborgen van de stabiliteit van het internationale monetair stelsel: het stelsel van wisselkoersen en internationale betalingen dat landen (en hun inwoners) in staat stelt transacties met elkaar aan te gaan. Het mandaat van het IMF is in 2012 geactualiseerd en omvat nu alle met macro-economie en de financiële sector verband houdende kwesties die van invloed zijn op de internationale stabiliteit. Honderdzesentachtig landen zijn lid van het fonds.	http://www.imf.org
KPI ('key performance indicators')	De belangrijkste prestatie-indicatoren. Aan de hand hiervan kan de leiding of toezichhouder van een bank de prestaties van de bank beoordelen.	
Kredietvoorziening ('loan loss provision')	Verlaging van de boekwaarde van een actief omdat de kredietwaardigheid ervan is verminderd.	
LGD ('loss given default', verlies bij wanbetaling)	De LGD-ratio is de maatstaf voor de verhouding tussen het verlies op een positie als gevolg van wanbetaling door een tegenpartij en het uitstaande bedrag bij wanbetaling. "Verlies": economisch verlies, met inbegrip van substantiële disconteringseffecten, en substantiële directe en indirecte incassokosten met betrekking tot het instrument.	Verordening (EU) 575/2013, artikel 4, lid 1, sub 55 en artikel 5, lid 2
LTV ('loan to value')	De LTV-ratio wordt gebruikt bij hypothecaire leningen en drukt de verhouding uit tussen de waarde van de lening en de getaxeerde waarde van het onderliggende vastgoed.	
MIS (managementinformatie-systemen)	Informatiesystemen voor risicomanagement ten behoeve van het verzamelen en rapporteren van relevante gegevens, zowel op het niveau van het individuele bedrijf als van de gehele bank.	Zie BIS Principles for effective risk data aggregation and risk reporting
NCW (netto contante waarde)	Het nominale uitstaande bedrag min de som van alle toekomstige schuldverplichtingen (rente en hoofdsom) inzake een bestaande schuld, contant gemaakt tegen een rente die afwijkt van de contractrente.	
Normale waarde ('open market valuation' – OMV)	De prijs waartegen een actief verhandeld zou worden op een concurrerende markt. OMV en marktwaarde zijn begrippen die door elkaar heen worden gebruikt.	https://www.ivsc.org/
NPA ('non-performing assets'), niet-renderende activa	Niet-renderende posities plus activa uit executies	
NPE ('non-performing exposures') niet-renderende posities	Niet voor handelsdoeleinden aangehouden posities (leningen, schuldbewijzen, buitenbalansposten) die aan een of beide criteria hieronder voldoen: a) posities van materieel belang met een betalingsachterstand langer dan 90 dagen; b) posities waarvan de bank meent dat het onwaarschijnlijk is dat de debiteur zijn kredietverplichtingen volledig zal nakomen zonder realisatie van het onderpand, ongeacht het bestaan van een betalingsachterstand, de hoogte of de duur daarvan. Onder NPE's vallen ook de posities waarbij sprake is van wanbetaling door de debiteur en leningen die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan. De totale NPE wordt verkregen uit de som van NPL's, niet-renderende schuldbewijzen en niet-renderende buitenbalansposten. Zie ook de technische uitvoeringsnormen (ITS) van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit (forbearance en niet-renderende posities).	EBA Implementing Technical Standard (ITS) on Supervisory Reporting (Forbearance and non-performing exposures)
NPL ('non-performing loans'), niet-renderende leningen	Niet voor handelsdoeleinden aangehouden leningen die aan een of beide criteria hieronder voldoen: a) leningen van materieel belang met een betalingsachterstand langer dan 90 dagen; b) leningen waarvan de bank meent dat het onwaarschijnlijk is dat de debiteur zijn kredietverplichtingen volledig zal nakomen zonder realisatie van het onderpand, ongeacht het bestaan van een betalingsachterstand, de hoogte of de duur daarvan. Onder NPL's vallen ook leningen waarbij sprake is van wanbetaling door de debiteur en leningen die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan. NPL's maken deel uit	EBA Implementing Technical Standard (ITS) on Supervisory Reporting (Forbearance and non-performing exposures)

	<p>van de NPE's. Zie ook de technische uitvoeringsnormen (ITS) van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit (forbearance en niet-renderende posities).</p> <p>Daarbij dient echter te worden aangetekend dat in dit document over het algemeen gesproken wordt over "NPL's", omdat dit in de dagelijkse omgang tussen banken en toezichhouders de gebruikelijke term is. In technische zin heeft de leidraad betrekking op alle NPE's zoals die door EBA zijn gedefinieerd en op activa uit executies. Hier en daar wordt ook kort ingegaan op renderende posities die een verhoogd risico hebben niet-renderend te worden, zoals watchlist-posities en renderende forbearance-posities.</p>	
NPL-WU's ('workout units')	Speciale, aparte organisatie-eenheden binnen de bank die zich uitsluitend bezighouden met oplossingen voor NPL's (workoutprocessen). Deze eenheden kunnen ook werkzaamheden verrichten op het gebied van kortstondige betalingsachterstanden (d.w.z. posities die nog niet als NPL worden aangemerkt) of activa uit executies.	
Opgezegde leningen ('denounced loans')	Voor een opgezegde lening, zoals die bijvoorbeeld in de Griekse NPL-context gebruikt is, geldt dat de kredietverstrekker de leningovereenkomst heeft beëindigd en dat de kredietnemer van deze beëindiging in kennis is gesteld.	
PD ('probability of default'), wanbetalingsrisico	De kans op wanbetaling of PD is de kans dat een tegenpartij over een periode van één jaar in gebreke blijft.	Verordening ECB/575/2013, artikel 4, lid 1, sub 54
PE ('performing exposure'), renderende positie	Posities waarop de hierboven geformuleerde NPE-criteria niet van toepassing zijn.	
Risicobereidheidskader ('risk appetite framework' – RAF)	Het geheel aan benaderingswijzen, daaronder begrepen beleid, processen, controlemechanismen en systemen, waarmee de risicobereidheid wordt vastgesteld, gecommuniceerd en bewaakt. Tot het risicobereidheidskader behoren een risicobereidheidsverklaring, risicolimieten en een overzicht van de taken en verantwoordelijkheden van de mensen die toezicht houden op de implementatie en monitoring van het risicobereidheidskader. Het risicobereidheidskader dient rekening te houden met materiële risico's voor de financiële instelling en met haar reputatie bij polishouders, inleggers, beleggers en klanten. Het risicobereidheidskader sluit aan bij de bedrijfsstrategie.	"Principles for An Effective Risk Appetite Framework", een publicatie van de Financial Stability Board
Risicobereidheidsverklaring	Een schriftelijke weergave van het geaggregeerde risiconiveau en de soorten risico's die een financiële instelling bereid is te accepteren, of wil vermijden, teneinde haar ondernemingsdoelen te bereiken. De verklaring omvat zowel kwalitatieve uitspraken en kwantitatieve maatstaven voor resultaten, kapitaal, risicomaatregelen, liquiditeit als eventuele andere relevante maatstaven. Ook moeilijker te kwantificeren risico's moeten erin worden behandeld, zoals reputatie- en gedragsrisico's, witwassen en onethische praktijken.	"Principles for An Effective Risk Appetite Framework", een publicatie van de Financial Stability Board
SI ('significant institution'), belangrijke instelling	Binnen het SSM is een belangrijke instelling (SI) een bank waaraan zo veel belang wordt gehecht dat zij onder direct toezicht van de Europese Centrale Bank (ECB) staat. De volgende instellingen worden als "belangrijk" beschouwd: de drie grootste banken in een deelnemende lidstaat, banken die directe steun uit de Europese Faciliteit voor financiële stabiliteit/het Europees Stabiliteitsmechanisme ontvangen (EFSF/ESM-steun) en banken met een balanstotaal van meer dan €30 miljard of 20% van het bruto binnenlands product van een land (en een balanstotaal van ten minste €5 miljard). In uitzonderlijke gevallen kan de ECB een bank die in meer dan één land actief is als belangrijke bank aanmerken. Op 1 januari 2016 had de ECB rond de 129 banken als belangrijk aangemerkt. Deze beschikken samen over meer dan 80% van de totale activa op de geaggregeerde balansen van alle onder toezicht staande banken. Direct toezicht is microprudentieel van aard, dat wil zeggen instellingsgericht, terwijl systeemrelevante financiële instellingen ('systemically important financial institutions') onderworpen zijn aan macroprudentieel, dat wil zeggen systeemgericht, toezicht.	https://www.bankingsupervision.europa.eu
SSM (Single Supervisory Mechanism, Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme)	De pijler van de EU-bankenunie die verantwoordelijk is voor het banktoezicht. Het SSM bestaat uit de ECB en de nationale toezichtsautoriteiten van de deelnemende landen. De belangrijkste doelstellingen van het SSM zijn: i) de veiligheid en soliditeit van het Europese bankstelsel waarborgen; ii) de financiële integratie en stabiliteit vergroten; zorgen voor consistent toezicht.	https://www.bankingsupervision.europa.eu
Stresstest	Stresstests die door toezichhoudende autoriteiten worden gehouden om toezichhouders, banken en andere marktpartijen een gemeenschappelijk analytisch kader te verschaffen waarmee zij op consistente wijze kunnen vergelijken en beoordelen in hoeverre banken bestand zijn tegen economische schokken.	EBA's EU-brede stresstest 2016 ECB-stresstest 2016: persbericht
Texas-ratio	De Texas-ratio wordt doorgaans berekend door de brutowaarde van de NPL's van een bank te delen door de som van het eigen vermogen (onder aftrek van immateriële posten en preferente aandelenkapitaal) en de kredietvoorzieningen.	
UTP ('unlikelihood to pay'), onwaarschijnlijkheid van betaling	Zie Artikel 178, lid 3, van Verordening (EU) 575/2013 voor de elementen die moeten worden beschouwd als indicaties dat betaling onwaarschijnlijk is.	http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R0575
'Watchlist'-posities	Posities die kenmerken vertonen van een recente verhoging van het kredietrisico. Deze kenmerken zijn voorwerp van versterkte monitoring en beoordeling door de bank.	

Bijlage 2

Voorbeelden van NPL-segmentatiecriteria voor retailposities

1. Natuurlijke of rechtspersoon
 - (a) Retailklant
 - (b) Eenmanszaak
 - (c) Kleine ondernemingen en zelfstandige beroepsbeoefenaren
 - (d) Kleine en middelgrote ondernemingen (overlapping met corporates)
2. Categorie achterstallige betalingen/achterstallige dagen (hoe hoger de omvang van de achterstallige betalingen, hoe kleiner het aantal mogelijke oplossingen)
 - (a) Vroege betalingsachterstanden (>1 achterstallige dag en ≤90 achterstallige dagen)
 - (b) Langdurige betalingsachterstanden (>90 achterstallige dagen en <180 achterstallige dagen)
 - (c) Invorderingsafdeling ('debt recovery unit') > 180 achterstallige dagen, met inbegrip van juridische acties (kredietnemers ten aanzien waarvan juridische procedures hebben plaatsgevonden of nog lopen)
3. Geherstructureerde gevallen (geherstructureerde leningen met betalingsachterstanden, indicatief voor hardnekkigheid van aflossingsproblemen en/of mislukking van aangeboden herstructureringsoplossing)
 - (a) Aantal voorgaande herstructureringen
4. Saldo van de positie
 - (a) Hoge waarde
 - (b) Lage waarde
 - (c) Meerdere posities
5. Hoogte van het risico (op basis van beoordeling door de bank) / gedragsscore / interne gedragsgegevens / transactiegeschiedenis / creditrating). Cliënten met een beter betalingsverleden reageren vaker positief op een herstructureringsaanbod.
 - (a) zeer hoog

- (b) hoog
 - (c) gemiddeld
 - (d) laag
6. Op basis van het gedrag van de kredietnemer
- (a) seizoensgebonden aflossingen
 - (b) coöperatief tegen niet-coöperatief (cliënten die niet bereid zijn om mee te werken moeten worden doorgestuurd naar de schuldinvoeringsafdeling)
 - (i) aantal nagekomen/niet-nagekomen toezeggingen
 - (ii) aantal niet-succesvolle telefonische benaderingspogingen
 - (iii) datum van het meest recente succesvolle contact
7. Doel van de kredietfaciliteit (naar product)
- (a) lening primaire privéwoning
 - (b) lening tweede huis/lening vakantiewoning
 - (c) lening onroerendgoedbelegging / lening woningaankoop voor verhuurdoeleinden
 - (d) persoonlijke lening
 - (e) bankrekening met toegestane debetstand
 - (f) geleased actief
 - (g) creditcard
 - (h) leningen aan eenmanszaken, micro-ondernemingen, kleine en middelgrote ondernemingen
 - (i) voor het opzetten van het bedrijf: gebouwen, infrastructuur, machines, renovaties
 - (ii) werkkapitaal
8. Valuta van de lening (euro, Zwitserse franc, dollar, enz.)
9. Rentetarief van de lening (een verlaging van het rentetarief voor leningen die gebukt gaan onder hoge rente kan (eventueel) worden overwogen)
10. Vooruitzichten voor de cliënt (leeftijd, gezondheid, type werk, arbeidsgeschiedenis en werkgelegenheidsvooruitzichten, beroepsbekwaamheid en sector van de kredietnemer).
11. Land van verblijf/vestiging

- (a) ingezetenen
 - (b) niet-ingezetenen
12. Locatie van het onderliggende onderpand
- (a) ruraal t.o.v. stedelijk
 - (b) A-locatie, stadscentrum, buitenwijk, enz.
13. Type onderliggend onderpand
- (a) grond
 - (i) bouwperceel
 - (ii) landbouwgrond
 - (b) gebouw
 - (i) woning
 - (ii) winkel
 - (iii) fabriek/werkplaats
14. Op basis van de LTV
- (a) Bij leningen met een lage LTV kan verkoop van het onderliggende onderpand de voorkeursoptie zijn, in tegenstelling tot bij leningen met een hoge LTV
15. Persoonlijke problemen (gezondheid, verbroken relatie, scheiding)
16. Financiëlehaalbaarheidsbeoordeling van de kredietnemer
- (a) kan lening aflossen versus kan lening niet aflossen
 - (b) inkomsten lager dan uitgaven versus redelijke kosten van levensonderhoud versus aflossingstermijnen
17. Levensvatbaarheid van de kredietnemer (bv. levensvatbare versus niet-levensvatbare kredietnemers)

Bijlage 3

Benchmark voor maatstaven voor monitoring van NPL's

Banken dienen een gedegen set van maatstaven te hanteren waarmee wordt gemeten hoe de uitvoering van hun strategie voor NPL's en activa uit executies verloopt. De onderstaande tabel biedt een indicatieve en niet-uitputtende lijst van dergelijke maatstaven en omvat belangrijke elementen zoals beschreven in paragraaf 3.5 van deze leidraad.

Algemene NPL-maatstaven	
NPE-niveau en -stromen	Uitstaande NPE's / Totale volume aan posities
	Uitstaande NPE's + activa uit executies + renderende forbearance-posities / Totale volume aan posities + activa uit executies
	Kwartaalstroom van NPE's (+/-) / Totaal uitstaande NPE's
	Kwartaalstroom vanuit PE naar NPE
	Kwartaalstroom vanuit renderende forbearance-positie naar NPE
	Kwartaalstroom vanuit NPE naar PE
	Kwartaalstroom vanuit NPE naar renderende forbearance-positie
	Kwartaalstroom vanuit renderende forbearance-positie naar PE
Voorzieningen	Kwartaalstroom vanuit PE naar renderende forbearance-positie
	Toename stand van voorzieningen over het kwartaal
	Terugboekingen van voorzieningen over het kwartaal
	Kwartaalmutatie stand van voorzieningen (+/-) / Totaal uitstaande NPE's
Verliesbegroting	Geaccumuleerde totale voorzieningen / Totaal uitstaande NPE's
	Per cohort (bv. aantal jaar sinds classificatie als NPL, zekergesteld/niet-zekergesteld)
	Totaal verlies als gevolg van forbearance-activiteit
Totaal verlies ten opzichte van begroting	
Invorderingsactiviteiten	
Personeelsactiviteiten	Aantal contacten met cliënt per kwartaal ten opzichte van plan
	Aantal contacten met cliënt leidend tot forbearance-overeenkomst
Inning	Aantal contacten met cliënt leidend tot inning
	Kwartaalontvangsten uit NPE's / Totaal uitstaande NPE's
	Kwartaalontvangsten uit rente op NPE's / Totaal uitstaande NPE's
	Kwartaalontvangsten uit aflossing en vergoedingen op NPE's / Totaal uitstaande NPE's
	Kwartaalontvangsten uit met onroerend goed samenhangende realisaties; ook als percentage van Totaal aan uitstaande NPE's
	Kwartaalontvangsten uit niet met onroerend goed samenhangende realisaties; ook als percentage van Totaal aan uitstaande NPE's
	Kwartaalontvangsten uit verkopen van NPE's; ook als percentage van Totaal aan uitstaande NPE's
Kwartaalontvangsten uit NPE's; ook als percentage van Totaal aan uitstaande NPE's	
Forbearance-activiteiten	
Schuldkijschelding	Schuldkijschelding over het kwartaal
	Schuldkijschelding over het kwartaal / Specifieke toegewezen voorzieningen
	Schuldkijschelding over het kwartaal / Totaal aan uitstaande NPE's
Afschrijvingen (volgens financiële verslaggeving)	Afschrijvingen over het kwartaal (volledig en gedeeltelijk)

Forbearance-activiteiten	Afschrijvingen over het kwartaal (volledig en gedeeltelijk) / Specifieke toegewezen voorzieningen
	Afschrijvingen over het kwartaal (volledig en gedeeltelijk) / Totaal aan uitstaande NPE's
	Waarde van NPE's waarop momenteel kortetermijnforbearance-maatregelen van toepassing zijn
	Waarde van NPE's waarop momenteel langetermijnforbearance-maatregelen van toepassing zijn
	Waarde van recent overeengekomen forbearance-oplossingen naar kenmerken (bv. betalingsvrije perioden > 12 maanden)
	Waarde van leningen waarop momenteel forbearance-maatregelen van toepassing zijn / Totaal aan uitstaande NPE's
	Waarde van PE's waarop momenteel forbearance-maatregelen van toepassing zijn
	Kwartaalvolume niet-renderende forbearance-posities / Totaal uitstaande NPE's
	Totaal niet-renderende forbearance-posities / Totaal uitstaande NPE's
	Waarde van niet-renderende forbearance-posities die momenteel financiële moeilijkheden vertonen
Percentage hernieuwde wanbetalingen	Percentage hernieuwde wanbetalingen op niet-renderende forbearance-posities
	Percentage hernieuwde wanbetalingen op renderende forbearance-posities
Debt/asset swap	Debt-to-equity swaps over het kwartaal; ook als percentage van Totaal aan uitstaande NPE's
	Debt-to-asset swaps over het kwartaal; ook als percentage van Totaal aan uitstaande NPE's
Juridische activiteiten	
Juridische activiteiten	Waarde van en aantal leningen ten aanzien waarvan momenteel juridische actie is ondernomen
	Waarde van en aantal recentelijk uit executies verkregen activa
	Waarde van en aantal nieuwe leningen ten aanzien waarvan juridische actie is geïnitieerd, gemeten over het kwartaal
	Waarde van en aantal leningen ten aanzien waarvan juridische actie is beëindigd
	Gemiddelde duur van recentelijk afgesloten juridische procedures
	Gemiddelde ingevorderde bedragen n.a.v. recentelijk afgesloten juridische procedures (inclusief totale kosten)
Verliespercentage op leningen ten aanzien waarvan juridische actie is beëindigd	
Winst- en verliesposten met betrekking tot NPL's	
Rentebaten uit NPL's	In de winst-en-verliesrekening verantwoorde rentebaten op NPL's
	Percentage verantwoorde rentebaten op NPL's die daadwerkelijk zijn ontvangen

Bijlage 4

Voorbeelden van indicatoren voor vroegtijdige waarschuwing

EWI op het niveau van de kredietnemer, uit externe bronnen	
Externe bronnen	<p>Toename van schulden en onderpand bij andere banken</p> <p>Classificaties als achterstallig of andere classificatie als niet-renderend bij andere banken</p> <p>Wanbetaling door garantiegever</p> <p>Schuld in particulier centraal register (indien van toepassing)</p> <p>Gerechtelijke procedures</p> <p>Faillissement</p> <p>Veranderingen in bedrijfsstructuur (bv. fusie, kapitaalverlaging)</p> <p>Externe rating (toegekend en ontwikkeling)</p> <p>Andere negatieve informatie betreffende belangrijke cliënten/tegenpartijen van de debiteur/leveranciers</p>
EWI op het niveau van de kredietnemer, uit interne bronnen	
Ondernemingen	<p>Negatieve ontwikkeling in interne rating</p> <p>Onbetaalde cheques</p> <p>Significante verandering in liquiditeitsprofiel</p> <p>Financiering met vreemd vermogen (bv. eigen vermogen/totaal < 5% of 10%)</p> <p>Aantal achterstallige dagen</p> <p>Aantal maanden met een debetstand/toegestane debetstand overschreden</p> <p>Winst vóór belasting/opbrengsten (bv. ratio < -1%)</p> <p>Aanhoudende verliezen</p> <p>Aanhoudend hoge kosten van commercial paper ('excess commercial paper discount')</p> <p>Negatief eigen vermogen</p> <p>Vertraagde betalingen</p> <p>Dalende omzet</p> <p>Verlaging van kredietlijnen in verband met handelsvorderingen (bv. verandering jaar-op-jaar, gemiddeld 3 maanden/gemiddeld 1 jaar)</p> <p>Onverwachte verlaging van niet-opgenomen kredietlijnen (bv. niet-opgenomen bedrag/totale kredietlijn)</p> <p>Negatieve ontwikkeling in gedragsscores</p> <p>Negatieve ontwikkeling in kans op wanbetaling en/of interne rating</p>
Natuurlijke personen	<p>Aflossingstermijn hypothecaire lening > x maal creditsaldo</p> <p>Achterstallige dagen hypothecaire lening en consumptief krediet</p> <p>Afname van het creditsaldo > 95% in de voorgaande 6 maanden</p> <p>Gemiddelde totale creditsaldo < 0,05% van totaal schuldsaldo</p> <p>Forbearance-maatregel getroffen</p> <p>Nationaliteit en daarmee samenhangende historische verliespercentages</p> <p>Daling looninkomsten in de voorgaande 3 maanden</p> <p>Werkloosheid</p> <p>Vroege betalingsachterstanden (bv. 5-30 achterstallige dagen, afhankelijk van type portefeuille/cliënt)</p> <p>Afname van bankoverschrijvingen op rekeningen-courant</p> <p>Toename van leningstermijn/loon-ratio</p> <p>Aantal maanden met debetstand, toegestane debetstand overschreden</p>

Negatieve ontwikkeling in gedragsscores
 Negatieve ontwikkeling in kans op wanbetaling en/of interne rating

EWI op portefeuille/segmentniveau

Portefeuilleverdeling	Verdeling omvang en concentratieniveau Top X (bv. 10) van groepen verbonden cliënten en daarmee samenhangende risico-indicatoren Verdeling over activaklassen Uitsplitsing naar bedrijfstak, sector, onderpandtype, land, looptijd, enz.
Risicoparameters	Ontwikkeling PD/LGD (totaal en per segment) PD/LGD-prognoses en projecties Totale verwachte verlies (EL) Wanbetalingspositie
Gegevens over kredietvoorzieningen	Kredietvoorzieningen: standen en stromen (totaal en per segment)
NPL/forbearance-status/executie	Volumes van en ontwikkelingen in significante risicovoorzieningen op individueel niveau NPL-volume per categorie (>90 achterstallige dagen, kredietvoorziening, enz.)
NPL/forbearance-status/executie	Forbearance-volume en -segmentatie (herstructurering, workout, gedwongen verlenging, andere wijzigingen, uitstel, >90 achterstallige dagen, kredietvoorziening) Activa uit executies in verhouding tot totaal posities NPL-ratio zonder activa uit executies NPL-ratio met activa uit executies NPL-dekking (kredietvoorzieningen, onderpand, andere garanties)

EWI per specifiek type cliënt/sector

Algemeen	Aanpasbare indexgegevens (bbp, aandelenmarkten, grondstoffenprijzen, CDS-prijzen, enz.)
Scheepvaart	Marktindices voor de scheepvaart (bv. de Baltic Dry Index) DSCR (debt service coverage ratio) en LTV-scores
Luchtvaart	Luchtvaartspecifieke indicatoren (bezettingsgraad, opbrengsten per passagier, enz.)
Vastgoed	Met vastgoed samenhangende indices (segment, regio, steden, rurale gebieden, enz.) Huurmarktscores en verwachte veranderingen in marktwaarde
Energie	Indexgegevens voor regionale alternatieve energiebronnen (bv. hoeveelheden windenergie, enz.) Informatieverzamelingssysteem inzake potentiële technische of politieke risico's met betrekking tot energie
Infrastructuur/luchthavens	Passagiersgegevens voor luchthavens

Bijlage 5

Uniforme beleidsvoorschriften inzake NPL's

Banken dienen beleid ten aanzien van het beheerkader voor NPL's te ontwikkelen, dit beleid regelmatig te evalueren en de naleving ervan te bewaken. In banken met hoge NPL-niveaus moet het leidinggevend orgaan dit beleid en de daarmee samenhangende processen ten minste jaarlijks evalueren en zo nodig wijzigen.

Uitgaande van de strategie van de bank (waaronder haar NPL-strategie en operationeel plan, indien van toepassing) en van het evenredigheidsbeginsel, wordt verwacht dat daarbij het hiernavolgende beleid wordt vastgesteld.

Beleid inzake het beheer van betalingsachterstanden

Het doel van dit beleid is het formuleren van voorschriften voor het operationeel NPL-model van de bank (zie paragraaf 3.3), waarin ten minste de volgende elementen moeten worden opgenomen:

- De structuur en verantwoordelijkheden van de NPL-WU's en van andere eenheden die betrokken zijn bij het beheer van betalingsachterstanden (waaronder NPL's), waarin duidelijke overdrachtstriggers en koppelingen met portefeuillesegmentatie moeten worden gedefinieerd;
 - de door de betrokken functies te volgen procedure moet ten minste het volgende omvatten:
 - de procedure en overdrachtscriteria die moeten worden toegepast bij elk stadium van betalingsachterstanden (het stadium vóór het ontstaan van betalingsachterstanden, het stadium van vroege betalingsachterstanden en het stadium van langdurige betalingsachterstanden).
 - de procedure die moet worden gevolgd wanneer een kredietnemer is aangemerkt als niet-coöperatief en/of niet-levensvatbaar en op basis daarvan criteria op de kredietnemer moeten worden toegepast;
 - de communicatie⁵⁹ met de kredietnemer bij elke stap;
 - de toe te passen instrumenten en methoden;
 - de vereiste personele en technische middelen;

⁵⁹ De communicatie met de kredietnemer moet in overeenstemming zijn met het wettelijk kader (bv. een gedragscode) van het desbetreffende land.

- het minimumaantal intern te produceren managementinformatieverslagen voor monitoringdoeleinden en regelmatige updates aan het leidinggevend orgaan.

Forbearance-beleid

Het doel van dit beleid is het kader vast te stellen waarbinnen de bank forbearance-maatregelen kan toepassen op kredietnemers die financiële moeilijkheden ondervinden of in de toekomst mogelijk financiële moeilijkheden zullen ondervinden (zie hoofdstuk 4).

Het beleid dient, als indicatieve lijst, ten minste het volgende voor te schrijven:

1. De bij de kredietnemer op te vragen en door de kredietnemer te verstrekken financiële en niet-financiële documentatie⁶⁰ die de verantwoordelijke kredietfunctionaris in staat stelt te bepalen of de kredietnemer de aflossingen op de hoofdsom en de rente kan betalen.
2. De financiële minimummaatstaven en -ratio's, gedetailleerd op portefeuille/productspecifieke basis, die de kredietfunctionaris moet toepassen om de betalingscapaciteit van de kredietnemer volledig te beoordelen.
3. Het proces dat moet worden gevolgd om de meest passende forbearance-oplossing voor een kredietnemer te bepalen en te implementeren:
 - (a) Bij retailcliënten wordt verwacht dat dit wordt geïllustreerd door een beslissingsboom die vergelijkbaar is met de beslissingsboom gepresenteerd in het hoofdstuk over forbearance. Voor niet-retailcliënten is een beslissingsboom mogelijk niet passend, maar het beleid moet voorzien in duidelijke instructies aan de kredietfunctionaris inzake de wijze waarop de geschiktheid van een forbearance-behandeling voor een niet-retailcliënt dient te worden beoordeeld.
 - (b) In geval van kredietnemers waarvoor geen oplossing kan worden bereikt (omdat ze niet-levensvatbaar en/of niet-coöperatief zijn), gelden het tijdsgebonden proces en de tijdsgebonden procedures voor de overdracht van deze kredietnemers aan de NPL-WU die verantwoordelijk is voor afwikkeling.
4. Een toolkit van korte- en langetermijnoplossingen zoals beschreven in hoofdstuk 4.
 - (a) Om een houdbare schuldstructuur vast te stellen en aan te tonen dat de kredietnemer de aflossingen op de hoofdsom en de rente kan betalen, moet elke forbearance-oplossing voor de kredietnemer effectief een nieuwe kredietanalyse omvatten.

⁶⁰ De vereiste documentatie zal naar verwachting afhankelijk zijn van het type kredietnemer (individu of rechtspersoon).

5. Duidelijke instructies aan de kredietfunctionaris inzake de vereisten betreffende herwaardering van onderpand in overeenstemming met hoofdstuk 7.
6. Het besluitvormingsproces, de goedkeuringsniveaus en de procedures voor elk type forbearance-oplossing en elk blootstellingsniveau, tot aan het leidinggevend orgaan.
7. Het proces en de procedures voor het bewaken van toegepaste forbearance-oplossingen en de prestaties van de kredietnemer na voltooiing van een herstructurering.
 - (a) In deze processen en procedures dienen de frequentie van de evaluatie van de kredietnemer duidelijk omschreven te zijn, evenals een definitie van hernieuwde wanbetaling, een proces voor herbeoordeling en vereisten inzake de rapportage van hernieuwde wanbetaling.
8. De bandbreedte van het rentetarief, in overeenstemming met de voorgestelde oplossing en het type kredietnemer.

Voor punt 2 hierboven dienen banken – minimaal op het niveau van voor toezichtsrapportagedoeleinden op te nemen risicopositiecategorieën ('exposure classes') – sectorspecifieke richtlijnen te ontwikkelen waarin de belangrijkste financiële maatstaven en ratio's op sectorspecifieke basis (kmo's en grote ondernemingen) worden vastgesteld. Zo kan in bijvoorbeeld de hotelsector bij de beoordeling gebruik worden gemaakt van gemiddelde kamerprijzen, opbrengsten per beschikbare kamer, kamerbezettingsgraad, cash-conversie, vaste kosten als percentage van de totale kosten, variabele kosten als percentage van de totale kosten, onderhoudsinvesteringen, enz.

Invorderingsbeleid

De NPL-WU's die verantwoordelijk zijn voor invordering dienen tijdig de meest passende acties te ondernemen om de incasso te verbeteren en de ingevorderde bedragen te maximaliseren/verliezen te minimaliseren. Hiervoor dienen banken in overeenstemming met de NPL-strategie een invorderingsbeleid vast te stellen waarin processen en procedures zijn opgenomen die ten minste het volgende dienen te bestrijken:

- Het scala aan beschikbare opties om een oplossing voor de positie te vinden. Een invorderingsafdeling beschikt (indicatief) over de volgende opties (in willekeurige volgorde):
 - vrijwillige verkoop van activa (kredietnemer werkt weer mee en stemt in met de verkoop van het actief);
 - gedwongen verkoop van het actief via curator/gerechtelijke procedures (activa worden niet op de balans van een kredietinstelling aangehouden);

- executie ('foreclosure'; activa worden op de balans van een kredietinstelling aangehouden);
 - incasso (intern of extern);
 - debt-to-asset/equity swap;
 - verkoop van lening/leningenportefeuille aan een derde.
- De te volgen procedure om tot een besluit over de meest passende invorderingsoptie te komen en het team van deskundigen (bv. kredietfunctionarissen, advocaten, vastgoeddeskundigen, risicobeheersing) dat bij deze besluitvorming moet worden betrokken.
 - Bij de invorderingsoptie moet rekening worden gehouden met het bestaan van onderpand, het type juridische documentatie, het type kredietnemer, de lokale marktomstandigheden en macro-economische vooruitzichten, het wettelijk kader, en potentiële historische invorderingscijfers per optie afgezet tegen de kosten per optie.
 - Een duidelijke definitie van niet-coöperatieve kredietnemer of een verwijzing naar ander gerelateerd beleid waarin een dergelijke definitie is opgenomen.
 - Een duidelijk omschreven goedkeuringsproces voor elke fase van het invorderingsproces voor de verschillende invorderingsopties die de bank ter beschikking staan.
 - De rol van de afdelingen risicobeheersing en interne audit in de procedure en in het monitoringproces.

Met betrekking tot de realisatie van onderpand dient het volgende te worden omschreven in het beleid:

- De te volgen waarderingsbenadering voor het actief (in overeenstemming met hoofdstuk 7), waaronder de realisatiekosten die moeten worden toegepast in zowel een niet-gedongen als een gedwongen verkoopscenario. De realisatiekosten moeten in overeenstemming zijn met de vereisten van paragraaf 7.4.3.
- De betrokkenheid van interne en externe deskundigen.
- Potentiële limieten aan het bedrag van in bezit genomen activa of activa uit executies die binnen een bepaald tijdsbestek door de bank zullen worden verworven, en potentiële limieten aan het bedrag aan activa die de bank op enig moment in de tijd mag aanhouden.⁶¹
- De procedure die na inbezitneming of executie moet worden gevolgd om een verkoopstrategie te ontwikkelen en uit te voeren, en de afdeling binnen de bank die het beheer van de betrokken activa op zich zal nemen (kan ook worden

⁶¹ Om rekening te houden met sectorconcentratierisico, bv. in de vastgoedsector.

omschreven in een afzonderlijk beleid inzake activa uit executies/in bezit genomen activa).

Beleid inzake de classificatie van NPL's en voorzieningen

Banken moeten deugdelijke methodologieën vaststellen, documenteren en in acht nemen die zijn neergelegd in beleid en procedures voor en controles op de beoordeling en waardering van voorzieningen voor NPL's.⁶²

- Deze methodologieën moeten ten minste jaarlijks worden geëvalueerd.
- Als onderdeel van deze methodologieën moeten de belangrijkste begrippen, oordelen, aannamen en ramingen met betrekking tot de beoordeling en waardering van voorzieningen voor NL's (bv. migratiepercentages, verliesgebeurtenissen, kosten van realisatie van onderpand) duidelijk worden gedocumenteerd⁶³. Daarbij moet voldoende conservatisme worden toegepast, en ze moeten door beschikbaar empirisch bewijs worden ondersteund.
- Indien relevant moeten voor alle voor toezichtsdoeleinden gehanteerde categorieën posities duidelijke richtlijnen voor de tijdigheid van voorzieningen worden gegeven (zie paragraaf 6.6).
- Banken moeten beleid en procedures voor de in de methodologieën gebruikte systemen en beheersingsmaatregelen ten aanzien van kredietrisico vaststellen, documenteren en naleven.⁶⁴
- De door het management toegepaste oordeelsvorming, ramingen, aannamen en daarmee samenhangende gevoeligheidsanalyses moeten voldoende worden toegelicht.
- Banken moeten, bij wijze van best practice, hun verliespercentages regelmatig backtesten. De verwachting van de toezichthouder is dat dit ten minste elke zes maanden gebeurt.
- Bovendien dienen banken voldoende prudent te werk gaan bij het terugboeken/verlagen van bestaande voorzieningen en ervoor te zorgen dat de herziene ramingen en aannamen de actuele economische omstandigheden en de actuele visie op de economische vooruitzichten weerspiegelen.
- Ook dienen banken de contractuele verplichtingen met betrekking tot verwachte kasstromen tegen het licht houden alvorens deze in de contant te maken kasstromen op te nemen.

⁶² *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, beginsel 2.

⁶³ *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, punt 29.

⁶⁴ *Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses* (Richtsnoer inzake kredietrisico en verantwoording van verwachte kredietverliezen) van het BCBS, punt 31.

Afschrijvingsbeleid

Zoals beschreven in paragraaf 6.6, dienen alle banken te beschikken over een welomschreven afschrijvingsbeleid om ervoor te zorgen dat de 'invorderbaarheid' van NPL's tijdig wordt beoordeeld.

Afschrijvingen hebben potentiële effecten op het kapitaal van de bank en kunnen een moreel risico ('moral hazard') met zich meebrengen. Daarom moeten specifieke en duidelijke regels worden vastgelegd om ervoor te zorgen dat het gebruik van afschrijvingen aansluit op de strategische planning van de bank. Daarbij dient een doorlopend beheersingsmechanisme te zorgen voor de controle op een correcte en prudente uitvoering.

In de documentatie van het afschrijvingsbeleid en de daarmee samenhangende procedures moet ten minste het volgende worden vastgelegd:

- de afschrijvingsaanpak per specifieke portefeuille/categorie van posities, d.w.z. onder welke voorwaarden/omstandigheden afschrijvingen dienen te worden verricht;
- of een aanpak op individuele basis is toegestaan, en de daarbij te volgen procedures;
- de vereiste documentatie ter ondersteuning van het besluit om een lening af te schrijven;
- of er een maximumbedrag aan afschrijvingen is toegestaan op het niveau van de individuele kredietnemer, op het niveau van verbonden kredietnemers en op het niveau van de portefeuille;
- de goedkeuringslimieten in verband met afschrijvingen.

Ook wordt aanbevolen dat er passende autorisatielimiten worden vastgesteld voor de uitvoering van afschrijvings- en schuldkwijtscheldingsregelingen, gelet op de aanzienlijke financiële en reputatierisico's die zijn verbonden aan onjuiste besluiten.

Beleid inzake dubieuze debiteuren met schulden bij meerdere banken

Voor zover NPL-kredietnemers, doorgaans kredietnemende ondernemingen, schulden bij meerdere crediteuren hebben, dienen banken ook rekening te houden met de interactie met die andere crediteuren. Daarom moeten banken beschikken over een duidelijke procedure voor de onderhandelingen en interactie met andere financiële instellingen (of andere derden) waarbij de kredietnemer schulden heeft.

Zekerhedenbeleid

Gegeven het belang van kredietrisicobeperking in het NPL-workoutproces, moeten banken een duidelijk en consistent zekerhedenbeleid ontwikkelen. Dit beleid moet het volledige spectrum van het beheer, de waardering en de rapportage van alle voor NPL's aangehouden zekerheden bestrijken. Gezien de complexiteit en de specialistische aard van bepaalde zekerheden, dienen banken extern advies in te winnen bij het opstellen en evalueren van dit beleid. Door een dergelijk zekerhedenbeleid te ontwikkelen zullen banken zorgen voor een consistente aanpak van het beheer en de waardering van met elkaar vergelijkbare zekerheden voor de hele portefeuille, in overeenstemming met hoofdstuk 7 van deze leidraad.

Beleid voor vroegtijdige waarschuwing/watchlist

In een specifiek beleid dient onder meer het volgende te worden vastgelegd:

- de typen acties die moeten worden ondernomen in reactie op verschillende soorten van vroegtijdige alarmeringen – relatiebeheerders mogen vroegwaarschuwingstriggers niet onderdrukken, tenzij passende actie is ondernomen en gedocumenteerd;
- escalatieprocedures;
- de voornaamste elementen, de frequentie en de ontvangers van de meldingen;
- overdrachtscriteria/koppeling met NPL-procedures.

Beleid voor uitbesteding/NPL-servicing

Indien relevant dient er een specifiek beleid te worden vastgesteld voor de uitbesteding van diensten aan derden. Dit beleid moet de vereiste procedures voor de selectie van uitbestedingspartners, de vereiste inhoud van de juridische overeenkomst en het besluitvormingsproces inzake uitbestedingsovereenkomsten en de bewaking daarvan bestrijken.

Bijlage 6

Financiëlehaalbaarheidstoets voor kredietnemers (retail en corporate)

Kredietnemers – retail

Wanneer de kredietnemer verschillende typen kredietfaciliteiten bij de bank heeft lopen (bv. een hypothecaire lening, een creditcard, consumptief krediet, enz.), moet de bank proberen de verschillende kredietfaciliteiten, gestelde zekerheden en/of winststromen te “ontvlechten”. Daarbij moet de bank al deze categorieën zowel afzonderlijk als in hun totaliteit tegen het licht houden om de meest geschikte algehele herstructureringsoplossing(en) te bepalen. Ook de volgende aspecten dienen aan de orde te komen:

- Persoonlijke financiële en niet-financiële informatie met betrekking tot de kredietnemer;
- De totale schuld van de kredietnemer, met name niet-zekergestelde schuldverplichtingen en de gevolgen van niet-betaling;
- Het bedrag van het overeengekomen programma van aflossingen moet gelijk zijn aan of lager zijn dan het beschikbare inkomen dat resteert na aftrek van alle kosten en verplichtingen;
- Analyse/beoordeling van historische gegevens om het tijdsverloop en de oorzaken van de financiële moeilijkheden te traceren en een indicatie voor de levensvatbaarheid van de aangeboden herstructureringsoplossing te krijgen.
- Bij de beoordeling van de uitgavenniveaus van de kredietnemer moet rekening worden gehouden met waarschijnlijke toekomstige uitgavenstijgingen. Banken dienen ten minste kunnen aantonen dat stijgingen die gelijk zijn aan de inflatie zijn meegewogen, maar ook dat stijgingen die specifiek zijn voor de kredietnemer en zijn of haar unieke omstandigheden in aanmerking zijn genomen (zoals een stijging van het aantal personen ten laste of toekomstige onderwijskosten, enz.);
- Wanneer toekomstige en specifieke uitgavendalingen worden verondersteld (personen ten laste die het onderwijs verlaten en toetreden tot de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld), moeten banken kunnen aantonen dat daarbij een conservatieve aanpak is gehanteerd, dat deze dalingen plausibel en praktisch haalbaar zijn gedurende de looptijd van de herziene oplossing en dat de kredietnemer hierdoor niet wordt opgezaald met onredelijke lasten;
- Een beoordeling of de voorgestelde herstructureringsoplossing in overeenstemming zou zijn met de individuele noodzaak van de kredietnemer om een bepaalde levensstandaard in stand te houden;

- Een beoordeling van de actuele en toekomstige aflossingscapaciteit van de kredietnemer.

Voor de actuele aflossingscapaciteit dient (indicatief) rekening te worden gehouden met:

- persoonlijke financiële en niet-financiële informatie (bv. personen ten laste, behoeften van huishouden, arbeidssituatie, inkomsten, uitgaven, enz.);
- totale schuld;
- actuele betalingscapaciteit;
- betalingsgeschiedenis;
- oorza(a)k(en) van betalingsachterstanden (bv. loonsverlaging, baanverlies, enz.);
- leeftijd en hoogte van betalingsachterstanden;
- het passend zijn van de omvang van het onroerend goed, afgezet tegen de huisvestingskosten van de kredietnemer.

Voor de toekomstige betalingscapaciteit moet, indicatief, ook rekening worden gehouden met het volgende:

- inkomsten;
- jaren tot pensionering, afgezet tegen de looptijd van de lening;
- fase in de levenscyclus;
- personen ten laste en hun leeftijd;
- arbeidssituatie/vooruitzichten op werk;
- sector waarin de kredietnemer werkzaam is;
- spaargelden en vermogen;
- leningen en andere verplichtingen;
- toekomstige betalingscapaciteit;
- minimumlevensstandaard;
- relevante arbeidsmarktindicatoren;
- bekende toekomstige veranderingen in de omstandigheden van de kredietnemer.

Daarnaast moet het volgende van toepassing zijn:

- Voor de kapitalisatie van betalingsachterstanden dient de bank vast te stellen, en te kunnen aantonen, dat de geverifieerde inkomsten en de uitgavenniveaus van de kredietnemer zodanig zijn dat het gedurende de looptijd van het herziene betalingsschema voor hem of haar financieel haalbaar is om aan de schuldverplichtingen te voldoen, en dat de kredietnemer gedurende zes maanden aan het herziene schema heeft voldaan voordat kapitalisatie van de betalingsachterstanden plaatsvindt;
- Bij een verlenging van de termijn moet de leeftijd van de kredietnemer worden meegewogen. In dit verband geldt dat indien op de kredietnemer een verplichte pensioneringsdatum van toepassing is, een verlenging van de looptijd van een hypothecaire lening alleen levensvatbaar kan worden geacht wanneer de bank heeft beoordeeld en kan aantonen dat de kredietnemer, door middel van een pensioen of andere bronnen van geverifieerd inkomen, gedurende de resterende looptijd op financieel haalbare wijze aan de herziene betalingsverplichtingen kan voldoen;
- Financiëlehaalbaarheidsbeoordeling van garantiegivers (in voorkomend geval).

Soorten documentatie

Bij de herstructurering van een retailening moet ten minste de volgende informatie worden verkregen:

- persoonlijke financiële en niet-financiële informatie voor de kredietnemer (bv. personen ten laste, behoeften van huishouden, arbeidssituatie, inkomen, uitgaven, enz.);
- de totale schuld;
- het meest recente onafhankelijke taxatierapport van eventuele onroerende goederen die als zekerheid voor de onderliggende faciliteit dienen;
- informatie over ander onderpand dat als zekerheid voor de onderliggende faciliteit dient (bv. vaste lasten, levensverzekering);
- de meest recente waarderingen van ander onderpand dat als zekerheid voor de onderliggende kredietfaciliteiten dient;
- een verificatie van variabele elementen van het actuele inkomen;
- gebruikte aannamen voor het toepassen van een korting op variabele elementen;
- relevante arbeidsmarktindicatoren.

Kredietnemers – corporate

- Wanneer de kredietnemer verschillende typen kredietfaciliteiten bij de bank heeft lopen (bv. een kmo-lening, een hypothecaire lening voor zakelijk vastgoed, enz.), moet de bank proberen de verschillende kredietfaciliteiten, gestelde zekerheden en/of winststromen te “ontvlechten”. Daarbij moet de bank al deze categorieën zowel afzonderlijk als in hun totaliteit tegen het licht houden om de meest geschikte algehele herstructureringsoplossing(en) te bepalen.
- Inachtneming van de totale schuld van de kredietnemer zoals geregistreerd door het nationaal kredietregistratiebureau, met name met het oog op de betalingsverplichtingen in verband met niet-zekergestelde schuld en de gevolgen van niet-betaling.
- Analyse/beoordeling van historische gegevens om het tijdsverloop en de redenen van de financiële moeilijkheden te traceren en een indicatie voor de levensvatbaarheid van het bedrijfsmodel van de kredietnemer te krijgen;
- Analyse/beoordeling:
 - van het businessplan van de onderneming (bv. SWOT-analyse, analyse van geprojecteerde financiële ratio's, analyse van de sector waarin de onderneming actief is);
 - van historische financiële gegevens, wat kan helpen bij het traceren van de triggergebeurtenis waardoor de onderneming in financiële moeilijkheden is geraakt en die een indicatie kan vormen voor de levensvatbaarheid van het bedrijfsmodel van de kredietnemer.
- Evaluatie van de door de kredietnemer verstrekte kasstroomprognoses, rekening houdend met:
 - de kasstroomprognose, die met een passende mate van gedetailleerdheid alle terugkerende posten moet bestrijken om voor een maximale dekking te zorgen;
 - het bedrijfsmodel/de bedrijfsactiviteiten van de kredietnemer of de economische omgeving in het heden en verleden;
 - controle op en beoordeling van de redelijkheid van projecties en aannamen;
 - faciliteiten van de kredietnemer bij andere banken, belangrijke lasten, investeringen, afstotingen, kapitaalstortingen, andere verschuldigde bedragen (boetes, belastingen, sociale premies, verzekeringspremies, pensioenpremies), enz.
- Analyse van de kasstroomratio:
 - op basis van de meest recente financiële overzichten (gecontroleerde jaarrekening of managementrapportage);

- op basis van de kasstroomprognose.
- Het bedrag van het overeengekomen aflossingsprogramma is gelijk aan of lager dan de beschikbare vrije kasstroom volgens de kasstroomprognose.
- Financiëlehaalbaarheidsbeoordeling van garantiegivers (in voorkomend geval).

Soorten documentatie

Bij de herstructurering van een niet-retaillening moet ten minste de volgende informatie worden verkregen:

- de meest recente gecontroleerde jaarrekening en/of de meest recente managementrapportage;
- een verificatie van variabele elementen van het actuele inkomen;
- de voor het korten van de variabele elementen gebruikte aannamen;
- de totale schuld;
- businessplan en/of kasstroomprognose, afhankelijk van de omvang van de kredietnemer en de vervaldatum van de lening;
- het meest recente onafhankelijke taxatierapport van eventuele onroerende goederen die als zekerheid voor de onderliggende faciliteit dienen;
- informatie over ander onderpand dat als zekerheid voor de onderliggende faciliteit dient (bv. vaste lasten, levensverzekering);
- de meest recente waarderingen van ander onderpand dat als zekerheid voor de onderliggende leningfaciliteiten dient;
- historische financiële gegevens;
- relevante marktindicatoren (werkloosheidscijfer, bbp, inflatie, enz.).

Bijlage 7

Samenvatting van voor toezichts- en transparantiedoelinden te rapporteren informatie over NPL's

Het proces van balansherstel vereist dat NPL's goed worden geïdentificeerd en beheerd. Transparantie is een belangrijke bouwsteen van dit deugdelijke beheer.

Specifieke informatieverschaffing over de relevante aspecten van de identificatie, bijzondere waardevermindering en betaling van NPL's dient ter verbetering van het vertrouwen dat belanghebbenden in de bankbalansen stellen, hetgeen uiteindelijk ook zal bijdragen aan de bereidheid van markten om een rol te spelen in het beheer van NPL's waarover hoogwaardige informatie beschikbaar is gekomen.

Met het oog op het verstrekken van uitgebreide informatie over het risicoprofiel van banken aan marktdeelnemers beveelt de ECB derhalve aan dat banken in aanvulling op de vereisten in Deel Acht van de CRR (artikel 431) informatie over NPL's verstrekken. Hieronder wordt een samenvatting gegeven van de voor toezichts- en transparantiedoelinden te rapporteren informatie over NPL's.

Hoofdstuk 2: NPL-strategie

Voorbeeld/uitreksel van een template met informatie over de strategie voor NPE's en activa uit executies⁶⁵:

Kredietinstelling:		Werkelijk	Projecties					
xxxx			2016	2017	2018	2019	2020	2021
Operationele targets en KPI's		2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Line								
DEEL A: Standen & stromen								
1	Omvang NPE's (bruto)							
2	waarvan: achterstallig > 90 dagen							
3	waarvan betaling onwaarschijnlijk (UTP)							
4	Omvang NPE's (netto)							
5	waarvan: achterstallig > 90 dagen							
6	waarvan betaling onwaarschijnlijk (UTP)							
7	Totaal leningen (bruto)							
8=1/7	NPE-ratio							
9=2/7	ratio van 90 achterstallige dagen							
10=3/7	UTP-ratio							
11=12/+19	NPE-stromen (bruto)							
12=13/+16	NPE-transities (+/-)							
13=14/+15	Van renderend naar niet-renderend (+)							
14	waarvan: van renderend zonder forbearance naar NPE							
15	waarvan: van renderend met forbearance naar NPE							
16=17/+18	Van niet-renderend naar renderend (-)							
17	waarvan: van NPE naar renderend zonder forbearance							
18	waarvan: van NPE naar renderend met forbearance							
19=20+29	Afname/toename NPE's							
20=21+22+23+24+25+26+27+28	Oorzaken van NPE-afname op de balans (-)							
21	Geïnde bedragen							
22	Verkoop van NPE's (bruto)							
23	Afschrijvingen							
24	Realisaties van onderpand (geldmiddelen)							
25	Executie ('foreclosure')							
26	Debt-to-equity-swaps							
27	Aanzienlijke risico-overdracht							
28	Overige aanpassingen							
29=30+31+32	Andere oorzaken van NPE-toename (+)							
30	Aankoop van leningen							
31	Aanvullende uitgaven aan cliënten met NPE							
32	Kapitalisatie achterstanden							
33=34+37+38+39	Ingevorderde bedragen i.v.m. NPE's							

⁶⁵ De banken zullen de desbetreffende template(s) van hun gezamenlijke toezichhoudende teams (JST's) ontvangen. Het bovenstaande betreft slechts een voorbeeld/uitreksel. De werkelijke template zal waarschijnlijk extra tabellen kennen, waaronder voor activa uit executies, macro veronderstellingen en ouderdomsinformatie (jaargangen).

Kredietinstelling:		Werkel ijk	Projecties					
xxxx			2016	2017 1HJ	2018	2019	2020	2021
Operationele targets en KPI's								
Line								
34=35+36	Ontvangsten u.h.v. inning van NPE's							
35	waarvan: hoofdsombedrag							
36	waarvan: rentebedrag							
37	Ontvangsten u.h.v. afwikkeling van NPE's							
38	Ontvangsten u.h.v. verkoop van NPE's							
39	Overige ontvangen bedragen							
<hr/>								
40=41+42+43	Verliesbudget							
41	Verwacht gebruik van kredietvoorziening							
42	Verwacht gebruik van kapitaal (bedrag dat niet door de kredietvoorziening wordt gedekt)							
43	Hiermee verband houdend belastingeffect							
<hr/>								
44	Geschatte invloed van NPE-strategie op het bedrag van het CET1-kapitaal							
45	Geschatte invloed van NPE-strategie op risicogewogen activa (RWA)							
<hr/>								
46=47+48	Forbearance-posities (bruto)							
47	waarvan: niet-renderende posities met forbearance							
48	waarvan: renderende posities met forbearance							
<hr/>								
56	NPE (bruto) waarvoor een onafhankelijke 'servicer' is ingeschakeld							
57	Totaal opgezegde leningen (bruto)							
58	Opgezegde leningen waarvoor juridische maatregelen in gang zijn gezet (bruto)							

Documentatie over de NPL-strategie, met inbegrip van hiermee verband houdende templates, dienen bij de toezichthouder te worden ingediend zonder de verwachting dat deze zal worden bekendgemaakt.

Hoofdstuk 4: Forbearance

Openbare informatieverschaffing – forbearance

Met het oog op het verstrekken van uitgebreide informatie over het risicoprofiel van banken aan marktdeelnemers beveelt de ECB banken aan de onderstaande kwantitatieve informatie te openbaren in aanvulling op de informatie die op grond van Deel Acht van de CRR (artikel 431 van de CRR) vereist is.

- Kredietkwaliteit van forbearance-posities: met de afzonderlijke identificatie van forbearance-posities die op de datum van openbaarmaking renderend zijn, niet-renderend zijn of een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan of ten aanzien waarvan zich op de datum van openbaarmaking wanbetaling heeft voorgedaan, waarbij de voorziening voor bijzondere waardevermindering

afzonderlijk moet worden vermeld voor renderende en niet-renderende posities. Indien relevant kan de identificatie op het niveau van de categorieën posities worden uitgesplitst naar kredietkwaliteit, met behulp van ofwel de categorieën posities van Verordening (EU) nr. 575/2013, ofwel andere categorieën posities. Niet-financiële vennootschappen dienen verder te worden uitgesplitst naar sector en geografisch gebied, en huishoudens dienen verder te worden uitgesplitst naar business line en geografisch gebied indien er specifieke concentraties bestaan.

- Kwaliteit van forbearance: met inbegrip van forbearance-posities op basis van in het verleden toegepaste forbearance-maatregelen en hernieuwde wanbetalingen in de voorgaande 12 maanden (gebruikmakend van een herstelperiode van 12 maanden zoals beschreven in paragraaf 3.5.3).
- Ouderdomsuitsplitsing van forbearance-posities: de tijd die is verlopen sinds de toepassing van de forbearance-maatregelen in een voldoende aantal tijdsperiodes (<3 maanden, 3-6 maanden, enz.).
- Netto contante waarde van het effect van in de voorgaande 6/12/24 maanden toegepaste forbearance-maatregelen.

Om een consistente informatieverschaffing door banken te vergemakkelijken, zijn hieronder als leidraad voor banken voorbeeldtabellen opgenomen.

De onderstaande templates zijn ontworpen om instellingen te ondersteunen bij het verstrekken van de hierboven bedoelde toelichtingen. Hoewel het instellingen vrij blijft staan om gebruik te maken van een andere opzet voor de verstrekking van de bovengenoemde informatie, moet deze andere opzet ten minste een vergelijkbare mate van gedetailleerdheid bieden voor elementen die van toepassing en materieel zijn – waarbij de materialiteit wordt beoordeeld in overeenstemming met de desbetreffende EBA-richtsnoeren.

Tabel 5

Voorbeeldtabellen voor openbaar te maken informatie over forbearance

a. Kredietkwaliteit van forbearance-posities

	Alle forbearance-posities (€miljoen)					Bijzondere waardeverminderingen, voorzieningen en waardeaanpassingen				Voor forbearance-posities ontvangen onderpand en financiële garanties
	waarvan: renderend achterstallig	waarvan: niet-renderend	waarvan: met bijzondere waardevermindering	waarvan: met wanbetaling	Renderende forbearance-posities		Niet-renderende forbearance-posities			
					waarvan: waardeaanpassingen		waarvan: waardeaanpassingen			
Schuldbewijzen (incl. tegen geamortiseerde kostprijs en reële waarde)										
Centrale banken										
Algemene overheden										
Kredietinstellingen										
Overige financiële vennootschappen										
Niet-financiële vennootschappen										
Leningen en voorschotten (incl. tegen geamortiseerde kostprijs en reële waarde)										
Centrale banken										
Algemene overheden										
Kredietinstellingen										
Overige financiële vennootschappen										
Niet-financiële vennootschappen (uitsplitsing overwegen)										
Huishoudens (uitsplitsing overwegen)										
SCHULDINSTRUMENTEN anders dan aangehouden voor handelsdoeleinden										
TOEGEZEGDE LENINGEN										
TOTAAL POSITIES MET FORBEARANCE-MAATREGELN										

b. Kwaliteit van forbearance

	Forbearance-posities (€miljoen)
Meer dan eenmaal forbearance toegepast	
Meer dan tweemaal forbearance toegepast	
Hernieuwde wanbetaling in de voorgaande 12 maanden	

c. Forbearance-posities per kredietcategorie

	< 3 maanden	3-6 maanden	6-12 maanden	> 12 maanden
TOTAAL POSITIES MET FORBEARANCE-MAATREGELN				
waarvan: renderende posities				
waarvan: niet-renderende posities				

d. NCW-effect van forbearance-posities in de voorgaande 6/12/24 maanden

	Voorgaande 6 maanden	Voorgaande 12 maanden	Voorgaande 24 maanden
Netto contante waarde van oorspronkelijke contractuele kasstromen			
Netto contante waarde van contractuele kasstromen na forbearance			
Beschrijving van door de bank toegepaste disconteringsbenadering			

Rapportage aan toezichhoudende autoriteit – forbearance

Ten minste jaarlijks (tenzij de toezichthouder verzoekt om een hogere frequentie) moet, afzonderlijk voor korte- en langetermijnforbearance-maatregelen – indien dit relevant is wanneer forbearance sterker van invloed is op bepaalde categorieën posities dan op andere, kan een uitsplitsing worden gemaakt op het niveau van de categorieën posities, of kunnen categorieën posities afzonderlijk worden geïdentificeerd – een uitsplitsing van forbearance-posities naar belangrijke typen forbearance-opties aan de toezichthouder worden verstrekt, op de hieronder geïllustreerde wijze.

Tabel 6

Aanvullende toezichtsrapportage over het gebruik van verschillende typen forbearance-opties

Voor forbearance-opties geldt dat er meerdere opties van toepassing kunnen zijn op één enkele positie, en voor elke relevante optie moeten bedragen worden opgenomen; "Totaal" is derhalve niet noodzakelijkerwijs de som van alle toegepaste opties

		Jaar t	Jaar t-1
		Alle forbearance-posities (€miljoen)	Alle forbearance-posities (€miljoen)
		waarvan niet-renderend	waarvan niet-renderend
Toegepaste kortetermijnopties			
waarvan	Aflossingsvrije betalingen		
	Verlaagde betalingen		
	Respijtperiode/betalingsmoratorium		
	Kapitalisatie van achterstand/rente		
	Anders (met details indien significant)		
Toegepaste langetermijnopties			
waarvan	Verlaging van het rentetarif		
	Verlenging van de looptijd		
	Aanvullende zekerheid		
	Geherschkte betalingen		
	Schuldkwijtschelding		
	Vrijwillige verkoop		
	Anders (met details indien significant)		
Totaal			

Hoofdstukken 5 en 6: NPE's, bijzondere waardevermindering en afschrijving

Openbare informatieverschaffing

De Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA) heeft financiële instellingen aangemoedigd om de definities van NPE en forbearance in Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie te gebruiken in hun openbare financiële verslaggeving, en om een toelichting te geven op de binnen de instelling toegepaste relatie tussen NPL's, leningen ten aanzien waarvan zich wanbetaling heeft voorgedaan en leningen die een bijzondere waardevermindering hebben

ondergaan.⁶⁶ Wat de openbare informatieverschaffing betreft, moeten banken de technische uitvoeringsnormen van EBA met betrekking tot de rapportage aan de toezichhoudende autoriteit, zoals vastgelegd in Uitvoeringsverordening (EU) nr. 680/2014 van de Commissie, als ijkpunt nemen.

Van banken wordt verwacht dat ze in overeenstemming met Deel Acht van de CRR de onderstaande informatie verstrekken, waar mogelijk onder verwijzing naar hun jaarrekening.

- De onderliggende aannamen bij de definitie van niet-renderende posities en hoe deze zich verhouden tot de aannamen die worden gebruikt voor het identificeren van financiële activa die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan of ten aanzien waarvan zich wanbetaling heeft voorgedaan, waaronder:
 - materialiteitsdrempels voor de identificatie van niet-renderende posities op basis van het criterium van 90 achterstallige dagen;
 - de methode die wordt gebruikt om het aantal achterstallige dagen te tellen;
 - indicatoren voor het gebruikte criteria van onwaarschijnlijkheid van betaling;
 - effectieve gemiddelde duur van de herstelperiode en proefperiode;
 - het beleid inzake bijzondere waardevermindering voor niet-renderende posities:
 - de gebruikte triggers en drempels voor bijzondere waardevermindering bij het beoordelen of zich een verliesgebeurtenis heeft voorgedaan;
 - belangrijke managementoordelen, ramingen en aannamen die worden gebruikt bij de bepaling van collectieve voorzieningen;
 - beleid inzake de terugneming van bijzondere waardeverminderingen;
 - gevoeligheidsanalyse van veranderingen in belangrijke aannamen.
- Informatie over de behandeling van collectieve en individuele bijzondere waardevermindering van renderende en niet-renderende posities als specifieke of als algemene kredietrisicoaanpassing.
- Een aansluiting van de definities van niet-renderende activa, activa die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, activa waarbij sprake is van wanbetaling, geherstructureerde/gewijzigde activa en forbearance-posities. Deze aansluiting moet bestaan uit zowel een begripsmatige toelichting op de

⁶⁶ Zie ESMA Public Statement en ESMA, *Review of Accounting practices, Comparability of IFRS Financial Statements of Financial Institutions in Europe* (Evaluatie van financiële verslaggeving in de praktijk, vergelijkbaarheid van IFRS-jaarrekeningen van financiële instellingen in Europa) (2013).

verschillen als kwantitatieve informatie over de effecten van deze begripsmatige verschillen.

- Renderende, renderende achterstallige, en niet-renderende posities, met een afzonderlijke identificatie van posities met meer dan 90 achterstallige dagen, posities met onwaarschijnlijkheid van betaling, posities die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan en posities ten aanzien waarvan zich wanbetaling heeft voorgedaan, per categorie posities.
- Ouderdomsplitsing van renderende en niet-renderende posities die achterstallig zijn.
- De op individuele en op collectieve basis bepaalde voorzieningen voor bijzondere waardevermindering voor renderende en niet-renderende posities per categorie posities, sector en geografisch gebied, waarbij indien relevant onderscheid moet worden gemaakt tussen bijzondere waardeverminderingen die worden aangemerkt als specifieke kredietrisicoaanpassing en bijzondere waardeverminderingen die worden aangemerkt als algemene kredietrisicoaanpassing.
- De uit hoofde van bijzondere waardevermindering opgenomen lasten (individueel en collectief) in verband met renderende en niet-renderende posities, per categorie posities, sector en geografisch gebied.
- Wanneer de verslaggevingsstandaarden de opname van bijzondere waardevermindering op alle activa op basis van een verwachtte verliezenmodel voorschrijven, een uitsplitsing van renderende en niet-renderende posities en de daarmee samenhangende geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingen en bijzondere waardeverminderinglasten per stadium. Daarbij moet indien relevant onderscheid worden gemaakt tussen bijzondere waardeverminderingen die worden aangemerkt als specifieke kredietrisicoaanpassing en bijzondere waardeverminderingen die worden aangemerkt als algemene kredietrisicoaanpassing. De uitsplitsing naar stadium dient te geschieden per categorie posities, sector en geografisch gebied.

Afschrijvingen

- Het bedrag van geaccumuleerde afgeschreven NPE's, evenals het bedrag van tijdens de rapportageperiode afgeschreven NPE's, met de effecten van deze afschrijvingen op het bedrag van de bijzondere waardevermindering en de winst-en-verliesrekening per categorie posities, sector en geografisch gebied. Het bedrag van tijdens de rapportageperiode afgeschreven NPE's moet ook worden uitgesplitst naar ouderdom.

Ingevorderde bedragen

- Op NPE's geïnde bedragen en hoe ze met de winst-en-verliesrekening samenhangen:

- op niet-renderende posities geïnde bedragen, afzonderlijk voor bedragen die afkomstig zijn van betalingen door de kredietnemer en bedragen die afkomstig zijn uit de realisatie van onderpand (verkoop van in bezit genomen zekerheden);
 - de opsplitsing van betalingen tussen bedragen die zijn gebruikt voor de betaling van rente en de bedragen die zijn gebruikt voor aflossingen op de hoofdsom;
 - het bedrag aan opgebouwde rente op niet-renderende posities;
 - een vergelijking tussen het bedrag aan opgebouwde rente en het geïnde bedrag op niet-renderende posities.
- Een uitsplitsing van de ontvangen en verantwoorde betalingen naar categorie posities, kredietsegment, sector en geografisch gebied kan nuttig zijn in geval van een sterke concentratie van problemen met de kwaliteit van activa.

Rapportage aan de toezichhoudende autoriteit

In verband met de raming van voorzieningen op collectieve basis moeten banken, als minimum, de gegevens in Tabel 7 kunnen verstrekken, die betrekking hebben op de modellen die ze gebruiken om op collectieve basis voorzieningen voor bijzondere waardeverliezen te berekenen voor NPE's. De gegevens moeten op jaarbasis worden verstrekt, of regelmatig indien toezichthouders daarom verzoeken. De elementen in de kolommen C, D, en E moeten worden gerapporteerd op het niveau van de in kolom B beschreven segmenten (voor nadere details, zie hieronder).

Tabel 7

Toezichtsrapportage over de raming van voorzieningen op collectieve basis

A. Portefeuille		B. Segment	C. LGD				D. Herstelpercentage				E. NPE's met wanbetaling
A.1 Sector van de tegenpartij	A.1 Land van de tegenpartij		C.1 %	C.2 Kalibratiepe riode	C.3 Aanp. voor actuele condities	C.4 Gebruikte alt. aanpak	D.1 %	C.2 Kalibratiepe riode	D.3 Aanp. voor actuele condities	D.4 Gebruikte alt. aanpak	

Toelichting op de inhoud van de tabel:

A. Beschrijving van de NPE-portefeuilles waartoe de in B beschreven segmenten behoren:

- A.1 Sector van de tegenpartij volgens FINREP 20.4;
- A.2 Land van verblijf/vestiging van de tegenpartij.

B. Beschrijving van elke gedetailleerd bepaalde groep van posities met gedeelde kredietrisicokenmerken die is gecreëerd met het oog op de collectieve raming van voorzieningen. Hiermee worden de toegepaste segmentatiecriteria (bv. per producttype, zekerheidsstelling, cliëntsegment, enz.) gespecificeerd.

C. Beschrijving van LGD zoals toegepast op het niveau van het in B beschreven segment:

- C.1 Toegepaste LGD in %;
- C.2 Kalibratieperiode voor gebruikte historische gegevens (bv. "2010-2015") om C.1 te ramen;
- C.3 Indien van toepassing, een beschrijving van gemaakte aanpassingen aan de voor de raming gebruikte historische gegevens (bv. om actuele omstandigheden te weerspiegelen);
- C.4 Indien C.1 niet is geraamd op basis van historische gegevens (d.w.z. C.2/C.3 zijn niet van toepassing), een beschrijving van de toegepaste alternatieve aanpak.

D. Herstelpercentage voor NPL's zoals toegepast op het niveau van het in B beschreven segment:

- D.1 Toegepast herstelpercentage (%);
- D.2 Kalibratieperiode voor gebruikte historische gegevens (bv. "2010-2015") om D.1 te ramen;
- D.3 Indien van toepassing, een beschrijving van gemaakte aanpassingen aan de voor de raming gebruikte historische gegevens (bv. om actuele omstandigheden weer te geven);
- D.4 Indien D.1 niet is geraamd op basis van historische gegevens (d.w.z. D.2/D.3 zijn niet van toepassing), een beschrijving van de toegepaste alternatieve aanpak.

E. Geaggregeerde NPE's met wanbetaling in € miljoen op het niveau van het in B beschreven segment.

Opgebouwde rente – NPL's

Banken dienen banken ten minste in staat te zijn jaarlijks de in onderstaande tabel (Tabel 8) vermelde gegevens over op NPL's opgebouwde rente te verstrekken, of frequenter indien toezichthouders hierom verzoeken.

Tabel 8

Toezichtsrapportage over opgebouwde rente op NPE's

€ mln	Rentebaten in winst-en-verliesrekening o.b.v. oorspronkelijke effectieve rente (vóór bijzondere waardevermindering)	Opgebouwde rentebaten o.b.v. effectieve rente na toepassing bijzondere waardevermindering en oprenting	Ontvangen bedrag (uitsluitend i.v.m. rente)
Totaal leningen			
Renderende leningen			
Specifiek/individueel beoordeelde NPL's, waarvan			
- bijzondere waardevermindering ondergaan			
- geen bijzondere waardevermindering ondergaan			
- forbearance toegepast			
Geherstructureerde NPL's zonder bijzondere waardevermindering			
≤90 achterstallige dagen			
>90 achterstallige dagen			
Niet-geherstructureerde NPL's zonder bijzondere waardevermindering			
≤90 achterstallige dagen			
>90 achterstallige dagen			
Collectief beoordeelde NPL's			
NPL's met bijzondere waardevermindering			
NPL's zonder bijzondere waardevermindering			
Geherstructureerde NPL's zonder bijzondere waardevermindering			
≤90 achterstallige dagen			
>90 achterstallige dagen			
Niet-geherstructureerde NPL's zonder bijzondere waardevermindering			
≤90 achterstallige dagen			
>90 achterstallige dagen			

Hoofdstuk 7: Waardering van onderpand

Als onderdeel van hun openbare informatieverschaffing dienen instellingen, idealiter door middel van verwijzingen naar de toelichtingen in hun jaarrekening, kwantitatieve informatie te verstrekken over het volgende:

1. De aangehouden zekerheden en garanties voor renderende en niet-renderende posities per categorie posities, sector en geografisch gebied.
2. Voor de meest relevante zekergestelde NPE-portefeuilles en voor de totale NPE's, een uitsplitsing van zekerheden (meest recente waardering (in overeenstemming met hoofdstuk 7)), verwachte NCW rekening houdend met de afstotingsperiode en de kosten tot de afstoting, en voorzieningen per type actief en verschillende NPE-jaargangen (d.w.z. de tijd sinds de classificatie als NPE in jaren).
3. Waarde van activa uit executies per type actief en ouderdom ('vintage'), en daarmee samenhangende voorzieningen. Een uitsplitsing van voor

toezichtsdoeleinden samengestelde categorieën posities naar kredietsegmenten kan nuttig zijn om betekenisvolle resultaten te presenteren.

Bijlage 8

Risico-overdracht van NPL's

Wanneer banken hun NPL's securitiseren of anderszins in een niet-opgedeelde ('un-tranched') vorm overdragen, is het van essentieel belang dat ze rekening houden met de volgende elementen:

- een realistische schatting van de kasstromen die worden gebruikt om te voldoen aan de resulterende securitisatieverplichtingen, die bij NPL's over het algemeen niet regelmatig zijn;
- de waardering van het onderpand dat als zekerheid dient voor de NPL's (in overeenstemming met hoofdstuk 7 van deze leidraad);
- alle structureringskosten die gepaard gaan met de transactie;
- de bijbehorende regelgevende vereisten.

Securitisatietransacties vereisen overdracht van een aanzienlijk deel van het risico, aanvullende rapportage en informatieverschaffing, en het aanhouden van ten minste 5% van het economisch belang. Ten minste de junior tranches krijgen over het algemeen een risicoweging van 1250%. Daarnaast dient de instelling in haar ICAAP en ILAAP rekening te houden met de securitisatie, en dient ze ook rekening te houden met operationele risico's (zoals aan de overdracht van NPL's verbonden juridische risico's), en reputatie- en andere risico's die als gevolg van de transactie zouden kunnen toenemen. Wat de overdracht van een aanzienlijk deel van het risico betreft, dient rekening te worden gehouden met de benadering in de Openbare leidraad van de ECB voor de inaanmerkingneming van de overdracht van een aanzienlijk deel van het kredietrisico van 24 maart 2016.⁶⁷

In bepaalde gevallen kunnen risicogewichten voor gespecialiseerde kredietverlening van toepassing zijn op risico-overdrachtstransacties (zoals bij transacties waarbij de onderliggende posities fysieke activa zijn en de kredietverlener substantiële zeggenschap over deze fysieke activa heeft, mits de in artikel 147, lid 8, van de CRR opgesomde voorwaarden worden vervuld). De prudentiële behandeling van transacties dient derhalve altijd op individuele basis te worden bepaald.

Voor risico-overdrachten die niet worden aangemerkt als prudentiële securitisaties⁶⁸ zou ook goedkeuring door de bevoegde autoriteiten of andere organen nodig kunnen zijn, afhankelijk van nationaal recht (bijvoorbeeld voor het afstoten van activa of voor substantiële wijzigingen in het risicoprofiel van een bank).

⁶⁷ https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/guidance_significant_risk_transfer.nl.pdf

⁶⁸ Als gedefinieerd in artikel 4, lid 1, punt 61, van de CRR, d.w.z. er is sprake van opdeling van kredietrisico in tranches, betalingen die afhankelijk zijn van de presaties van de onderliggende posities, en een verdeling van verliezen tijdens de looptijd van de transactie

Hoewel een aanzienlijke risico-overdracht in zulke gevallen niet kan worden bereikt, kunnen NPL-risico-overdrachten andere dan securitisaties vanuit een prudentieel perspectief onder bepaalde voorwaarden toch leiden tot verwijdering van de balans en deconsolidatie. Deze voorwaarden houden over het algemeen verband met de wijze waarop deze transacties in de financiële verslaggeving worden behandeld. In dit verband wordt opgemerkt dat de ECB verwacht in een vroegtijdig stadium bij elke risico-overdrachtstransactie te worden geraadpleegd.

Bij het beoordelen of dergelijke risico-overdrachtstransacties betreffende NPL's (andere dan securitisaties) vanuit prudentieel perspectief de voorwaarden voor deconsolidatie/verwijdering van de balans vervullen, gaat de ECB na of de behouden restructureringen voldoende zijn gedekt. Als dit niet het geval is, dan zou de ECB voor de transacties een prudentiële behandeling kunnen toepassen die kan afwijken van de financieel-administratieve verwerking en kan leiden tot aanvullende kapitaaleisen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gelden als de initiërende bank ook in enigerlei vorm financiering aan het investeringsvehikel verstrekt, resulterend in een potentiële vertraging bij de inaanmerkingneming van verliezen voor de overdragende bank, of als van de overdragende bank wordt verwacht dat ze de risico-overdrachtstransactie steun verleent die verder gaat dan de contractuele verplichtingen.

© Europese Centrale Bank, 2017

Postadres 60640 Frankfurt am Main, Duitsland
Telefoon +49 69 1344 0
Website www.bankingsupervision.europa.eu

Alle rechten voorbehouden. Reproductie voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan mits de bron wordt vermeld.